రాం రామాయ నమః

మీ సమస్యలకి, కార్యసిద్ధికీ
రాహు, కుజ, కేతు, చంద్ర, బుధ, గురు, శని, శుక్ర,
సూర్య గ్రహదోష నివారణకు

శ్రీ మద్రామాయణ

సుందరకాండ పారాయణము

-

పారాయణ కనుకూల కూర్పు :
మైథిలీ వెంకటేశ్వరరావు

జనవరి 2008 ధర : 30/-

దశరథ తనయుడు, ధర్మమూర్తి, సర్వలోకహితుడు, బ్రహ్మాస్త్రమును, వేదములనూ ఎఱిగినవాడు, సూర్యుని మించిన తేజస్సు కలవాడు, రమణీయుడు, భక్త జన మందారుడు, మహాత్ముడు, అయోధ్యా పట్టాభిషక్తుడు, రఘుకుల రాముడు, ఆ శ్రీ రామునకు,

పూజ్యురాలు, జనకరాజపుత్రీ, మంగళ రూపిణి, విశాలాక్షీ, వినయవతి, చంద్రుని బోలు మోముతో సుందరమగు ప్రకాశము కలది. వైదేహి.... మైథిలీ... పసుపుపచ్చని రంగుకలది, ఉత్తమ వనిత, మహాపతివ్రత. సహనమున భూదేవిని పోలినది, రాముని ధర్మపత్ని అయిన సీతాదేవికి....

రామదూత, మహాభుజుడు, వానరేశ్వరుడు, సౌమ్యుడు, చిరంజీవి, సత్యసంపన్నుడు.

హనుమంతునకు, అన్నమాటకి ఎదురిడని లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నులకు.. శ్రీరామచంద్రుని చరణ కమలములకు వినమ్రత భక్తి పూర్వకమైన వందనములతో నా యీ చిరు తొలి ప్రయత్నాన్ని ఉంచుతూ...

– మైథిలీ వెంకటేశ్వరరావు

చరిత్ర రామునది... రచన వాల్మీకిది.... పాడువారు కుశలవులు....
విశ్వవాప్తి చేసినది నారదుడు.... మనకు అందించినది
కవికుల గురువు
కాళిదాసు

రామేతి రామచంద్రేతి రామభద్రేతి వా మనుమ్,
యావజ్జీవం జపన్ మర్త్యో జీవన్ముక్తో న సంశయః

"మనుజుడు రామ అని కాని రామచంద్రా,
రామభద్ర అనికాని ఏదయినా నిరంతరము జపించినా,
స్మరించినా జీవన్ముక్తుడగుట తథ్యం."

శ్రీ హనుమద్గాయత్రీ

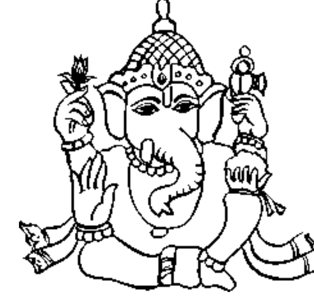
ఓం అంజనీజాయ విద్మహే
వాయుపుత్రాయ ధీమహి !
తన్నో హనుమాన్ ప్రచోదయాత్ ॥

మూలమంత్రం

ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూంహ్రైం హ్రౌం హ్రః
ఓం హం హనుమతే
రామదూతాయనమః

KKK

సుందరకాండ మహాత్మ్యమ్

సుందరమైన ఈ సుందరకాండ మహాత్మ్యమ్ యెట్టిదో, ఆదిశంకరుడైన శివుడ్ని పార్వతి అడుగుగా–

ఓ పార్వతీ– సకల దేవతలలో శ్రీరాముడు ఎంత గొప్పవాడో, ఉన్నతుడో అట్లే వృక్షజాతులలోని కల్పవృక్షమెంత మంగళకరమైనదో, అంతటి గొప్ప ఉత్తమమైనది. ఇతిహాస శ్రేష్ఠం. ఆదికావ్యమయిన శ్రీ మద్రామాయణమునకు హృదయస్థానం ఈ సుందరకాండ.

ఈ సుందరకాండ పారాయణకు తులసీవనము శ్రేష్ఠం, బిల్వవృక్షమూలము, పుణ్యక్షేత్రం, నదీతీరంలాంటి ప్రదేశములు పరమ పవిత్రం. ఇంట్లో పారాయణ చేయువారు గృహాన్ని పవిత్రమొనర్చి ఆ పై పారాయణ మాచరించాలి.

ఏ మాసంలోనైన, ఎట్టి సమయంలోనైన చేయవచ్చును. ప్రతిరోజు అర్చనలు చేసినను, శివరాత్రి చేయు అర్చనకు, పూజ్యం, ధూపానికి నేను ఎంత ప్రీతి పాత్రుడగునో, అట్లే చైత్ర, మాఘ, కార్తీక మాసములు ఈ పారాయణమునకు యోగ్యములు.

బృహద్ధర్మ పురాణంలో కూడా ఈ పారాయణం గురించి చెప్పబడింది. వైదిక, లౌకిక కార్యములన్నింటిలోను ఈ సుందరకాండ పారాయణం బాహు ప్రశస్తము. సిరి కోరిన సిరి. భూమి కోరిన భూమి. విద్యను కోరిన విద్య... ఆరోగ్యము కోరిన అనారోగ్యము దూరమగును.

భక్తితో చదివినను, వినినను కూడా పుణ్యఫలం సంప్రాప్తించును. రామభక్తి తత్పరుడై సకల సిద్ధులు వరించును. సకల గ్రహ దశాదోష నివారణకు, వివాహమునకు, సకలా భీష్టసిద్ధికి, పాప వినాశమునకు, శత్రు జయమునకు, బ్రహ్మ లోకప్రాప్తికి, ఆపదలు తొలగుటకు, భూతప్రేత పిశాచుల బాధల నుంచి విముక్తికి, అఖండ సంపదకు... దేవీ! ఏమని చెప్పుదును. సృష్టిలోని ఏ ఔషధము వల్ల నయం కాని సమస్త రోగములకు ఇది దివ్య ఔషధం.

అరటిబోదెలతో, కొబ్బరి ఆకులతో ఓ మందిర నిర్మాణం గావించి, పై కప్పుకు తెల్లని గుడ్డను వేసి ఆ మండపమునకు శక్తి కొలది, పూలతో అలంకరణ గావించి, చతురస్రాకారముగా, చూడ చక్కని రమ్యమైన వేదికను నిర్మించి, ఆ వేదికపై మంచి ముత్యమంత తెల్లని వస్త్రాన్ని కప్పి బియ్యం పొయవలెను. శ్రీరామ యంత్రం లిఖించి, దానికి పూజాధికాదులు నిర్వహించి పారాయణ ప్రారంభించవలెను.

తులసీ, పద్మములు, మల్లెలు, మొగలిరేకులతో, మధుర భక్ష్యములలు పాయసములు, టెంకాయలు, మామిడి, అరటిపండ్లు, తేనె, అప్పుడే పితికిన పాలు, మినుములు పొడి కలిపిన అన్నములలో వేటినైనా స్వామికి అర్పిస్తూ వేగిర పడక పారాయణ మొనర్చాలి.

బహు బాధలు తొలగును, కుటుంబ కలహములు నశించును, సకల సిద్ధులు వరించును. ఎవరైనను స్వయంగా పారాయణము చేయుట ఉత్తమోత్తమం. వేదం చదివిన వారితో చేయించటం మధ్యమం. అనేకమంది కలిసి పారాయణం చేయటం అధమం.

ఎక్కడైతే శ్రీరాముని నామస్మరణ జరుగుతుందో, ఏ ప్రదేశమున సుందరకాండ పురాణ ప్రవచనం జరుగుతుందో, అక్కడ జగద్వితుడగు శ్రీరాముడు సుందర నేత్రములతో సుందరమగు శరీరం కలవాడై ఏ లోపమూలేని చక్కదనముతో కూడిన జనకుని కూతురు పతివ్రత, రత్నకాంతులీను శ్రీరాముని భార్య సీత మహాకపియగు హనుమంతుడు ముగ్గురూ అక్కడే తిష్టవేయును.

శ్రీమత్సుందరకాండ పారాయణ పరిశుద్ధమగు ఆచారముతో బ్రహ్మచర్యం పాటించాలి. పఠించువాడు, వినుడివాడు కూడా రామభక్తి తత్పరుడై సకల సిద్ధులను పొందును.

పార్వతీ! కలియుగమున భక్తుల కోర్కెలు తీర్చే కామధేనువు వంటిది.... సకల గ్రహదోష నివారణకు, కొన్ని ప్రయోజనములు ఆశించి కొన్ని ఘట్టములు పారాయణ చేసినను, ఫలితం వచ్చును. అశ్వినీ దేవతలకు సాధ్యంకాని సర్వరోగములు నశించును.

గొడ్రాళ్ళు సంతానవతులవుతారు. సర్వశాస్త్రముల పారంగతుడు శ్రీరాముడి దయకై వారి వారి సమస్యలకై కొన్ని ఘట్టములు పారాయణ చేసినను అవి తీరును.

చంద్రదశా దోష నివారణకు సుందరకాండలోని పంచమ సర్గను హనుమంతుడు లంకలో సీతను వెదికే ఘట్టం శుక్లపక్షమున చీకటి పడగానే పఠించి, చివరగా చంద్రునను పూజించి చక్కెర కలిపిన పేలాలను నివేదించినా దశాదోష నివారణతో పాటు పోగొట్టుకున్న సంపద, ఎడబాసిన బంధువుల కలయిక, తీరని కోర్కెలు తీరును. అట్లే **కుజదశాదోష నివారణకు** హనుమంతుడు రావణాసురునికి రామ సుగ్రీవుల పరాక్రమము చెప్పే ఘట్టం మహాత్ముడగు హనుమంతునను, ధ్యానిస్తూ 51వ సర్గ పారాయణం చేయవలెను. కుజదశాదోష నివారణతోపాటు శత్రు విజయంతోపాటు వ్యాపారం వృద్ధి చెందును.

దేవీ! ఇక **రాహుదశాదోషనివారణకు, కేతుదశాదోషనివారణకు** వాయుపుత్రునకు శ్రీరాముడు చూడామణిని సమర్పించిన ఘట్టం, 65వ సర్గ పారాయణం చేయవలెను. రెండు గ్రహ దోష నివారణలతోపాటు కష్టములు నీటితో కడిగిన మురికివలెపోవును.

గురుదశాదోషనివారణకు, స్వామికార్యం కొరకై హనుమ సముద్ర లంఘన ఘట్టమైన 1వ సర్గను పారాయణం చేసి చివరన చక్కెర పొంగలి లేదా పాయసాన్ని నివేదించాలి. సమస్త కార్యాలు, సఫలీకృతం అవుతాయి. కార్యసిద్ధి పొందుతారు. భూత ప్రేత పిశాచాల నుంచి విముక్తి. **శనిదశాదోషనివారణకు** 46వ ఘట్టమైన మహాభుజుడగు హనుమంతుడు, కపిశ్రేష్ఠుడు లంకా దహన మొనర్చిన ఘట్టం. పారాయణం చేసి పాయసం నివేదించినా, ధర్మాభివృద్ధి, స్వంత ఇంటి నిర్మాణం.

బుధ దశా దోష నివారణకు రామలక్ష్మణులు గురించి సీతకు నివేదించే 35వ ఘట్టం పారాయణం చేసి పొంగలి నివేదించిన గ్రహదోష నివారణతోపాటు బిడ్డలక్షేమం, అంతుచిక్కని సమస్యల పరిష్కారం.

శుక్రదశాదోషనివారణకు, హనుమ సీతకు అంగులీయకం ఇచ్చిన 36వ ఘట్టం పారాయణం చేసినా, గ్రహదోషం వెలుగుకి చీకటి పోయినట్లు పోవును. పారాయణమున పనసపండు లేదా మామిడిపండు లేక పంచదార నివేదించాలి.

పూజలో గన్నేరు పూలు, మొగలిపూవులు వాడరాదు. అన్ని పండ్లకంటే దానిమ్మపండు రాజశ్రేష్ఠుడగు రామునకు, మంగళకరమైన సీతకు ప్రీతి.

తెలిసిగాని, తెలియకగాని చేసిన పాపములకు రాం రామాయ నమః అని ఇష్టకొలది జపించుకోవాలి.

ఈ సుందరకాండ పారాయణమున పొందని సిద్ధి సకల చరాచర సృష్టిలో లేదు.

పార్వతీ... ఈ సుందరకాండ పారాయణ ఫలం పరమ గోప్యమైనది. ఏ ఘట్టము చదివినను, పారాయణ చేసినను, వినినను పుణ్యం వచ్చును. కష్టించిన వారికి ధనం ఎలా వృద్ధి చెందునో అట్లే ఈ పారాయణ ఎవరెంత చేసుకుంటే అంతటి ఫలాన్ని రామాజ్ఞమేర హనుమంతుడిచ్చును.

ద్వాపరయుగమున నందికేశ్వరుడు ఈ సుందరకాండ పారాయణ ఫలాన్ని వ్రత విధానాన్ని సనకాదులకు తెలియచేసాడు. ఆ సనకాదులు నారదునకు వివరిస్తారు. అతనే ఇదంతా భూమి పై వ్యాపింపచేస్తాడు.

దేవీ! ధర్మములన్నింటికి అర్థం పట్టే మహా ప్రబంధం ఈ సుందరకాండ జగధభిరాముడు శ్రీ రాముడును, చంద్రునిబోలు మోముగల సీతాదేవి, కపిశ్రేష్ఠుడగు హనుమలను సహస్రనామములతో కీర్తించెదరో, ధ్యానించెదరో వారిదే ఉత్తమ వ్రతమగును. అట్టివారు రామభక్తికి పాత్రులై శ్రీరామునికి ప్రీతి అయి చల్లని తల్లి సీతాదేవీ కరుణా కటాక్షాలకి ధన్యులై, సూర్యునికి అంటి ఉండే ప్రభలా, మహాబలుడైన రామదూత హనుమంతుడు ఎల్లవేళలా కాపాడుతాడు.

రాం రామాయ నమః.... రాం రామాయ నమః... రాం రామాయ నమః
రాం రామాయ నమః.... రాం రామాయ నమః... రాం రామాయ నమః

సుందరకాండ పారాయణ ప్రారంభమున పఠనీయ సర్గలు

సంక్షేప రామాయణ సర్గ

తపస్స్వాధ్యాయనిరతం తపస్వీ వాగ్విదాం వరమ్,
నారదం పరిపప్రచ్ఛ వాల్మీకి ర్మునిపుంగవమ్. 1
కో న్వస్మిన్ సాంప్రతం లోకే గుణవాన్ కశ్చ వీర్యవాన్,
ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ సత్యవాక్యో దృఢవ్రతః. 2
చారిత్రేణ చ కో యుక్త స్సర్వభూతేషు కో హితః,
విద్వాన్ కః క స్సమర్థశ్చ కశ్చైకప్రియదర్శనః. 3
ఆత్మవాన్ కో జితక్రోధో ద్యుతిమాన్ కో - నసుయకః,
కస్య బిభ్యతి దేవాశ్చ జాతరోషస్య సంయుగే. 4
ఏత దిచ్ఛా మ్యహం శ్రోతం పరం కౌతూహలం హి మే,
మహర్షే త్వం సమర్థో - సి జ్ఞాతు మేవంవిధం నరమ్. 5
శ్రుత్వా చైతత్ త్రిలోకజ్ఞో వాల్మీకే ర్నారదో వచః,
శ్రూయతా మితి చామంత్ర్య ప్రహృష్టో వాక్య మబ్రవీత్. 6

బహవో దుర్లభాశ్చైవ యే త్వయా కీర్తితా గుణాః,
మునే వక్ష్యా మ్యహం బుద్ధ్వా తై ర్యుక్తః శ్రూయతాం నరః. 7
ఇక్ష్వాకువంశప్రభవో రామో నామ జనైః శ్రుతః,
నియతాత్మా మహావీర్యో ద్యుతిమాన్ ధృతిమాన్ వశీ. 8
బుద్ధిమాన్ నీతిమాన్ వాగ్మీ శ్రీమాన్ శత్రునిబర్హణః,
విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవో మహాహనుః. 9
మహోరస్కో మహేష్వాసో గూఢజత్రు రరిందమః,
ఆజానుబాహు స్సుశిరాః సులలాటః సువిక్రమః. 10
సమః సమవిభక్తాంగః స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్,
పీనవక్షా విశాలాక్షో లక్ష్మీవాన్ శుభలక్షణః. 11
ధర్మజ్ఞః సత్యసంధశ్చ ప్రజానాం చ హితే రతః,
యశస్వీ జ్ఞానసంపన్నః శుచి ర్వశ్యః సమాధిమాన్. 12
ప్రజాపతిసమః శ్రీమాన్ ధాతా రిపునిషూదనః,
రక్షితా జీవలోకస్య ధర్మస్య పరిరక్షితా. 13
రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య స్వజనస్య చ రక్షితా,
వేద వేదాంగతత్త్వజ్ఞో ధనుర్వేదే చ నిష్ఠితః. 14
సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞః స్మృతిమాన్ ప్రతిభానవాన్,
సర్వలోకప్రియః సాధు రదీనాత్మా విచక్షణః. 15
సర్వదాభిగతః సద్భిః సముద్ర ఇవ సింధుభిః,
ఆర్యః సర్వసమశ్చైవ సదైకప్రియదర్శనః. 16
స చ సర్వగుణోపేతః కౌసల్యానందవర్ధనః,
సముద్ర ఇవ గాంభీర్యే ధైర్యేణ హిమవానివ. 17
విష్ణునా సదృశో వీర్యే సోమవత్ ప్రియదర్శనః,
కాలాగ్నిసదృశః క్రోధే క్షమయా పృథివీసమః. 18

ధనదేన సమస్త్యాగే సత్యే ధర్మ ఇవాపరః,
త మేవం గుణసంపన్నం రామం సత్యపరాక్రమమ్. 19
జ్యేష్ఠం శ్రేష్ఠగుణై ర్యుక్తం ప్రియం దశరథ స్సుతమ్,
ప్రకృతీనాం హితై ర్యుక్తం ప్రకృతిప్రియకామ్యయా. 20
యౌవరాజ్యేన సంయోక్తు మైచ్ఛత్ ప్రీత్యా మహీపతిః,
తస్యాభిషేకసంభారాన్ దృష్ట్వా భార్యా - థకైకయీ. 21
పూర్వం దత్తవరా దేవీ వరమేన మయాచత,
వివాసనం చ రామస్య భరత స్యాభిషేచనమ్. 22
స సత్యవచనా ద్రాజా ధర్మపాశేన సంయతః,
వివాసయామాస సుతం రామం దశరథః ప్రియమ్. 23
స జగామ వనం వీరః ప్రతిజ్ఞా మనుపాలయన్,
పితు ర్వచననిర్దేశాత్ కైకేయ్యాః ప్రియకారణాత్. 24
తం వ్రజంతం ప్రియో భ్రాతా లక్ష్మణో - నుజగామ హ,
స్నేహా ద్వినయసంపన్నః సుమిత్రానందవర్ధనః. 25
భ్రాతరం దయితో భ్రాతుః సౌభ్రాత్ర మనుదర్శయన్,
రామస్య దయితా భార్యా నిత్యం ప్రాణసమా హితా. 26
జనకస్య కులే జాతా దేవమాయేవ నిర్మితా,
సర్వలక్షణసంపన్నా నారీణా ముత్తమా వధూః. 27
సీతా - ప్యనుగతా రామం శశినం రోహిణీ యథా,
పౌరై రనుగతో దూరం పిత్రా దశరథేన చ. 28
శృంగిబేరపురే సూతం గంగాకూలే వ్యసర్జయత్,
గుహ మాసాద్య ధర్మాత్మా నిషాదాధిపతిం ప్రియమ్. 29
గుహేన సహితో రామో లక్ష్మణేన చ సీతాయా,
తే వనేన వనం గత్వా నదీ స్తీర్త్వా బహూదకాః. 30

చిత్రకూట మనుప్రాప్య భరద్వాజస్య శాసనాత్,
రమ్య మావసథం కృత్వా రమమాణా వనే త్రయః. 31
దేవగంధర్వసంకాశాః తత్ర తే న్యవసన్ సుఖమ్,
చిత్రకూటం గతే రామే పుత్రశోకాతుర స్తదా. 32
రాజా దశరథః స్వర్గం జగామ విలపన్ సుతమ్,
మృతే తు తస్మిన్ భరతో వసిష్ఠప్రముఖై ర్ద్విజైః. 33
నియుజ్యమానో రాజ్యాయ నైచ్ఛ ద్రాజ్యం మహాబలః,
స జగామ వనం వీరో రామపాదప్రసాదకః. 34
గత్వా తు సుమహాత్మానం రామం సత్యపరాక్రమమ్,
అయాచత్ భ్రాతరం రామ మార్యభావపురస్కృతః. 35
త్వమేవ రాజా ధర్మజ్ఞ ఇతి రామం వచో - బ్రవీత్,
రామో - పి పరమోదారః సుముఖః సుమహాయశాః. 36
న చైచ్ఛత్ పితు రాదేశాత్ రాజ్యం రామో మహాబలః,
పాదుకే చాస్య రాజ్యాయ న్యాసం దత్త్వా పునః పునః. 37
నివర్తయామాస తతో భరతం భరతాగ్రజః,
స కామ మనవాప్యైవ రామపాదా వుపస్పృశన్. 38
నందిగ్రామే - కరోత్ రాజ్యం రామాగమనకాంక్షయా,
గతే తు భరతః శ్రీమాన్ సత్యసంధో జితేంద్రియః. 39
రామస్తు పున రాలక్ష్య నాగరస్య జనస్య చ,
తత్రాగమన మేకాగ్రో దండకాన్ ప్రవివేశ హ. 40
ప్రవిశ్య తు మహారణ్యం రామో రాజీవలోచనః,
విరాధం రాక్షసం హత్వా శరభంగం దదర్శ హ. 41
సుతీక్ష్ణం చాప్యగస్త్యం చ అగస్త్యభ్రాతరం తథా,
అగస్త్యవచనాచ్చైవ జగ్రా హైంద్రం శరాసనమ్. 42

ఖడ్గం చ పరమప్రీత స్తూణీ చాక్షయసాయకౌ,
వసత స్తస్య రామస్య వనే వనచరైః సహ. 43
ఋషయో - భ్యాగమన్ సర్వే వధా యాసురరక్షసామ్,
స తేషాం ప్రతిశుశ్రావ రాక్షసానాం తథా వనే. 44
ప్రతిజ్ఞాతశ్చ రామేణ వధః సంయతి రక్షసామ్,
ఋషీణా మగ్నికల్పానాం దండకారణ్యవాసినామ్. 45
తేన తత్రైవ వసతా జనస్థాననివాసినీ,
విరూపితా శూర్పణఖా రాక్షసీ కామరూపిణీ. 46
తతః శూర్పణఖావాక్యా దుద్యుక్తాన్ సర్వరాక్షసాన్,
ఖరం త్రిశిరసం చైవ దూషణం చైవ రాక్షసమ్. 47
నిజఘాన రణే రామ స్తేషాం చైవ పదానుగాన్,
వనే తస్మిన్ నివసతా జనస్థాననివాసినామ్. 48
రక్షసాం నిహతా న్యాసన్ సహస్రాణి చతుర్దశ,
తతో జ్ఞాతివధం శ్రుత్వా రావణః క్రోధమూర్ఛితః. 49
సహాయం వరయామాస మారీచం నామ రాక్షసమ్,
వార్యమాణ స్సుబహుశో మారీచేన స రావణః. 50
న విరోధో బలవతా క్షమో రావణ తేన తే,
అనాదృత్య తు తద్వాక్యం రావణః కాలచోదితః. 51
జగామ సహ మారీచ స్తస్యాశ్రమపదం తదా,
తేన మాయావినా దూర మపవాహ్య నృపాత్మజౌ. 52
జహార భార్యాం రామస్య గృధ్రం హత్వా జటాయుషమ్,
గృధ్రం చ నిహతం దృష్ట్వా హృతాం శ్రుత్వా చ మైథిలీమ్. 53
రాఘవః శోకసంతప్తో విలలా పాకులేంద్రియః,
తత స్తేనైవ శోకేన గృధ్రం దగ్ధ్వా జటాయుషమ్. 54

మార్గమాణో వనే సీతాం రాక్షసం సందదర్శహ,
కబంధం నామ రూపేణ వికృతం ఘోరదర్శనమ్. 55
తం నిహత్య మహాబాహు ర్దదాహ స్వర్గతశ్చ సః,
స చాస్య కథయామాస శబరీం ధర్మచారిణీమ్. 56
శ్రమణీం ధర్మనిపుణా మభిగచ్ఛేతి రాఘవ,
సో - భ్యగచ్ఛ న్మహాతేజాః శబరీం శత్రుసూదనః. 57
శబర్యా పూజితః సమ్యగ్రామో దశరథాత్మజః,
పంపాతీరే హనుమతా సంగతో వానరేణ హ. 58
హనుమద్వచనాచ్చైవ సుగ్రీవేణ సమాగతః,
సుగ్రీవాయ చ తత్సర్వం శంస ద్రామో మహాబలః. 59
ఆదిత స్తద్ యథావృత్తం సీతాయాశ్చ విశేషతః,
సుగ్రీవ శ్చాపి తత్సర్వం శ్రుత్వా రామస్య వానరః. 60
చకార సఖ్యం రామేణ ప్రతీశ్చై వాగ్నిసాక్షికమ్,
తతో వానరరాజేన వైరానుకథనం ప్రతి. 61
రామా యావేదితం సర్వం ప్రణయా ద్దుఃఖితేన చ,
ప్రతిజ్ఞాతం చ రామేణ తదా వాలివధం ప్రతి. 62
వాలినశ్చ బలం తత్ర కథయామాస వానరః,
సుగ్రీవ శ్శంకిత శ్చాసీ న్నిత్యం వీర్యేణ రాఘవే. 63
రాఘవప్రత్యయార్థం తు దుందుభేః కాయ ముత్తమమ్,
దర్శయామాస సుగ్రీవో మహాపర్వతసన్నిభమ్. 64
ఉత్స్మయిత్వా మహాబాహుః ప్రేక్ష్య చాస్థి మహాబలః,
పాదాంగుష్ఠేన చిక్షేప సంపూర్ణం దశయోజనమ్. 65
బిభేద చ పునః సాలాన్ సప్తైకేన మహేషుణా,
గిరిం రసాతలం చైవ జనయన్ ప్రత్యయం తదా. 66

తతః ప్రీతమనా స్తేన విశ్వస్తః స మహాకపిః,
కిష్కింధాం రామసహితో జగామ చ గుహాం తదా. 67
తతో - గర్జ ద్ధరివరః సుగ్రీవో హేమపింగళః,
తేన నాదేన మహతా నిర్జగామ హరీశ్వరః. 68
అనుమాన్య తదా తారాం సుగ్రీవేణ సమాగతః,
నిజఘాన చ తత్రైనం శరే ణైకేన రాఘవః. 69
తతః సుగ్రీవవచనా ద్ధత్వా వాలిన మాహవే,
సుగ్రీవ మేవ తద్రాజ్యే రాఘవః ప్రత్యపాదయత్. 70
స చ సర్వాన్ సమానీయ వానరాన్ వానరర్షభః,
దిశః ప్రస్థాపయామాస దిదృక్షు ర్జనకాత్మజామ్. 71
తతో గృధ్రస్య వచనాత్ సంపాతే ర్హనుమాన్ బలీ,
శతయోజనవిస్తీర్ణం పుప్లువే లవణార్ణవమ్. 72
తత్ర లంకాం సమాసాద్య పురీం రావణపాలితామ్,
దదర్శ సీతాం ధ్యాయంతీ మశోకవనికాం గతామ్. 73
నివేదయిత్వా - భిజ్ఞానం ప్రవృత్తిం చ నివేద్య చ,
సమాశ్వాస్య చ వైదేహీం మర్దయామాస తోరణమ్. 74
పంచ సేనాగ్రగాన్ హత్వా సప్త మంత్రిసుతా నపి,
శూర మక్షం చ నిష్పిష్య గ్రహణం సముపాగమత్. 75
అస్త్రేణోన్ముక్త మాత్మానం జ్ఞాత్వా పైతామహా ద్వరాత్,
మర్షయన్ రాక్షసాన్ వీరో యంత్రిణ స్తాన్ యదృచ్ఛయా. 76
తతో దగ్ధ్వా పురీం లంకాం ఋతే సీతాం చ మైథిలీమ్,
రామాయ ప్రియ మాఖ్యాతుం పునరాయా న్మహాకపిః. 77
సో - భిగమ్య మహాత్మానం కృత్వా రామం ప్రదక్షిణమ్,
న్యవేదయ దమేయాత్మా దృష్టా సీతేతి తత్త్వతః. 78

తతః సుగ్రీవసహితో గత్వా తీరం మహోదధేః,
సముద్రం క్షోభయామాస శరై రాదిత్యసన్నిభైః. 79
దర్శయామాస చాత్మానం సముద్రః సరితాం పతిః,
సముద్రవచనాచ్చైవ నలం సేతు మకారయత్. 80
తేన గత్వా పురీం లంకాం హత్వా రావణ మాహవే,
రామః సీతా మనుప్రాప్య పరాం వ్రీడా ముపాగమత్. 81
తా మువాచ తతో రామః పరుషం జనసంసది,
అమృష్యమాణా సా సీతా వివేశ జ్వలనం సతీ. 82
తతో - గ్నివచనాత్ సీతాం జ్ఞాత్వా విగతకల్మషామ్,
బభౌ రామః సంప్రహృష్టః పూజితః సర్వదైవతైః. 83
కర్మణా తేన మహతా త్రైలోక్యం మచరాచరమ్,
సదేవర్షిగణం తుష్టం రాఘవస్య మహాత్మనః. 84
అభిషిచ్య చ లంకాయాం రాక్షసేంద్రం విభీషణమ్,
కృతకృత్య స్తదా రామో విజ్వరః ప్రముమోద హ. 85
దేవతాభ్యో వరం ప్రాప్య సముత్థాప్య చ వానరాన్,
అయోధ్యాం ప్రస్థితో రామః పుష్పకేణ సుహృద్వృతః. 86
భరద్వాజాశ్రమం గత్వా రామః సత్యపరాక్రమః,
భరత స్యాంతికం రామో హనూమంతం వ్యసర్జయత్. 87
పున రాఖ్యాయికాం జల్పన్ సుగ్రీవసహితశ్చ సః,
పుష్పకం తత్ సమారుహ్య నందిగ్రామం యయౌ తదా. 88
నందిగ్రామే జటా హిత్వా భ్రాతృభిః సహితో - నఘః,
రామ స్సీతా మనుప్రాప్య రాజ్యం పున రవాప్తవాన్. 89
ప్రహృష్టో ముదితో లోక స్తుష్టః పుష్టః సుధార్మికః,
నిరామయో హ్యరోగశ్చ దుర్భిక్షభయవర్జితః. 90

న పుత్రమరణం కించి ద్ద్రక్ష్యంతి పురుషాః క్వచిత్,
నార్య శ్చావిధవా నిత్యం భవిష్యంతి పతివ్రతాః. 91
న చాగ్నిజం భయం కించి న్నాప్సు మజ్జంతి జంతవః,
న వాతజం భయం కించి న్నాపి జ్వరకృతం తథా. 92
న చాపి క్షుద్భయం తత్ర న తస్కరభయం తథా,
నగరాణి చ రాష్ట్రాణి ధనధాన్యయుతాని చ. 93
నిత్యం ప్రముదితా స్సర్వే యథా కృతయుగే తథా.
అశ్వమేధశతై రిష్ట్వా తథా బహుసువర్ణకైః. 94
గవాం కోట్యయుతం దత్త్వా బ్రహ్మలోకం ప్రయాస్యతి,
అసంఖ్యేయం ధనం దత్త్వా బ్రాహ్మణేభ్యో మహాయశాః. 95
రాజవంశాన్ శతగుణాన్ స్థాపయిష్యతి రాఘవః,
చాతుర్వర్ణ్యం చ లోకే - స్మిన్ స్వే స్వే ధర్మే నియోక్ష్యతి. 96
దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతాని చ,
రామో రాజ్య ముపాసిత్వా బ్రహ్మలోకం ప్రయాస్యతి. 97
ఇదం పవిత్రం పాపఘ్నం పుణ్యం వేదైశ్చ సమ్మితమ్,
యః పఠే ద్రామచరితం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. 98
ఏత దాఖ్యాన మాయుష్యం పఠన్ రామాయణం నరః,
సపుత్రపౌత్రః సగణః ప్రేత్య స్వర్గే మహీయాత్. 99
పఠన్ ద్విజో వాగ్వృషభత్వ మీయాత్
స్యాత్ క్షత్రియో భూమిపతిత్వ మీయాత్,
వణిగ్జనః పణ్యఫలత్వ మీయాత్
జనశ్చ శూద్రో - పి మహత్త్వ మీయాత్. 100

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే బాలాకాండే
శ్రీరామాయణ కథా సంక్షేపో నామ ప్రథమః సర్గః

శ్రీ రామావతార సర్గ

నిర్వృత్తే తు క్రతౌ తస్మిన్ హయమేధే మహాత్మనః,
ప్రతిగృహ్య సురా భాగాన్ ప్రతిజగ్ము ర్యథాగతమ్. 1
సమాప్తదీక్షానియమః పత్నీగణసమన్వితః,
ప్రవివేశ పురీం రాజా సభృత్యబలవాహనః. 2
యథార్హం పూజితా స్తేన రాజ్ఞా వై పృథివీశ్వరాః,
ముదితాః ప్రయయు ర్దేశాన్ ప్రణమ్య మునిపుంగవమ్. 3
శ్రీమతాం గచ్ఛతాం తేషాం స్వపురాణి పురా త్తతః,
బలాని రాజ్ఞాం శుభ్రాణి ప్రహృష్టాని చకాశిరే. 4
గతేషు పృథివీశేషు రాజా దశరథ స్తదా,
ప్రవివేశ పురీం శ్రీమాన్ పురస్కృత్య ద్విజోత్తమాన్. 5
శాంతయా ప్రయయౌ సార్ధ మృశ్యశృంగ స్సుపూజితః,
అన్వీయమానో రాజ్ఞా - థ సానుయాత్రేణ ధీమతా. 6
ఏవం విసృజ్య తాన్ సర్వాన్ రాజా సంపూర్ణమానసః,
ఉవాస సుఖిత స్తత్ర పుత్రోత్పత్తిం విచింతయన్. 7
తతో యజ్ఞే సమాప్తే తు ఋతూనాం షట్ సమత్యయుః,
తతశ్చ ద్వాదశే మాసే చైత్రే నావమికే తిథౌ. 8
నక్షత్రే - దితిదైవత్యే స్వోచ్చసంస్థేషు పంచసు,
గ్రహేషు కర్కటే లగ్నే వాక్పతా విందునా సహ. 9
కౌసల్యా - జనయ ద్రామం సర్వలక్షణసంయుతమ్,
ప్రోద్యమానే జగన్నాథం సర్వలోకనమస్కృతమ్. 10
విష్ణో రర్ధం మహాభాగం పుత్ర మైక్ష్వాకువర్ధనమ్.
కౌసల్యా శుశుభే తేన పుత్రే ణామితతేజసా, 11

యథా వరేణ దేవానా మదితి ర్వజ్రపాణినా.
భరతో నామ కైకేయ్యా జజ్ఞే సత్యపరాక్రమః. 12
సాక్షా ద్విష్ణో శ్చతుర్థాంశః సర్వైః సముదితో గుణైః,
అథ లక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ సుమిత్రా - జనయత్ సుతౌ. 13
వీరౌ సర్వాస్త్రకుశలౌ విష్ణో రర్ధసమన్వితౌ,
పుష్యే జాతస్తు భరతో మీనలగ్నే ప్రసన్నధీః. 14
సార్పే జాతౌ తు సౌమిత్రీ కుళీరే - భ్యుదితే రవౌ,
రాజ్ఞః పుత్రా మహాత్మాన శ్చత్వారో జజ్ఞిరే పృథక్. 15
గుణవంతో - నురూపాశ్చ రుచ్యా ప్రోష్ఠపదోపమాః,
జగుః కలం చ గంధర్వా ననృతు శ్చాప్సరోగణాః. 16
దేవదుందుభయో నేదుః పుష్పవృష్టిశ్చ ఖా చ్చ్యుతా,
ఉత్సవశ్చ మహా నాసీ దయోధ్యాయాం జనాకులః. 17
రథ్యాశ్చ జనసంబాధా నటనర్తకసంకులాః,
గాయనైశ్చ విరావిణ్యో వాదనైశ్చ తథాపరైః 18
ప్రదేయాంశ్చ దదౌ రాజా సూతమాగధవందినామ్,
బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ విత్తం గోధనాని సహస్రశః. 19
అతీ త్యైకాదశాహం తు నామకర్మ తథా - కరోత్,
జ్యేష్ఠం రామం మహాత్మానం భరతం కైకయీసుతమ్. 20
సౌమిత్రిం లక్ష్మణ మితి శత్రుఘ్న మపరం తథా,
వసిష్ఠః పరమప్రీతో నామాని కృతవాం స్తదా. 21
బ్రాహ్మణాన్ భోజయామాస పౌరాన్ జానపదా నపి,
అదదాత్ బ్రాహ్మణానాం చ రత్నౌఘ మమితం బహు. 22
తేషాం జన్మక్రియాదీని సర్వకర్మా ణ్యకారయత్.
తేషాం కేతు రివ జ్యేష్ఠో రామో రతికరః పితుః. 23

బభూవ భూయో భూతానాం స్వయంభూ రివ సమ్మతః,
సర్వే వేదవిదః శూరాః సర్వే లోకహితే రతాః. 24
సర్వే జ్ఞానోపసంపన్నాః సర్వే సముదితా గుణైః,
తేషా మపి మహాతేజా రామ స్సత్యపరాక్రమః. 25
ఇష్ట స్సర్వస్య లోకస్య శశాంక ఇవ నిర్మలః,
గజస్కంధే - శ్వపృష్ఠే చ రథచర్యాసు సమ్మతః. 26
ధనుర్వేదే చ నిరతః పితృశుశ్రూషణే రతః,
బాల్యాత్ ప్రభృతి సుస్నిగ్ధో లక్ష్మణో లక్ష్మివర్ధనః. 27
రామస్య లోకరామస్య భ్రాతు ర్జ్యేష్ఠస్య నిత్యశః,
సర్వప్రియకర స్తస్య రామస్యాపి శరీరతః. 28
లక్ష్మణో లక్ష్మిసంపన్నో బహిఃప్రాణ ఇవాపరః,
న చ తేన వినా నిద్రాం లభతే పురుషోత్తమః. 29
మృష్ట మన్న ముపానీత మశ్నాతి న చ తం వినా,
యదా హి హయ మారూఢో మృగయాం యాతి రాఘవః. 30
తదైనం పృష్ఠతో - న్వేతి సధనుః పరిపాలయన్,
భరత స్యాపి శత్రుఘ్నో లక్ష్మణావరజో హి సః. 31
ప్రాణైః ప్రియతరో నిత్యం తస్య చాసీ త్తథా ప్రియః,
స చతుర్భి ర్మహాభాగైః పుత్రైర్దశరథః ప్రియైః. 32
బభూవ పరమప్రీతో దేవై రివ పితామహః,
తే యదా జ్ఞానసంపన్నాః సర్వైః సముదితా గుణైః. 33
హ్రీమంతః కీర్తిమంతశ్చ సర్వజ్ఞా దీర్ఘదర్శినః,
తేషా మేవం ప్రభావానాం సర్వేషాం దీప్తతేజసామ్. 34
పితా దశరథో హృష్టో బ్రహ్మా లోకాధిపో యథా,
తే చాపి మనుజవ్యాఘ్రా వైదికాధ్యయనే రతాః. 35

పితృశుశ్రూషణరతా ధనుర్వేదే చ నిష్ఠితాః,
అథ రాజా దశరథ స్తేషాం దారక్రియాం ప్రతి. 36
చింతయామాస ధర్మాత్మా సోపాధ్యాయః సబాంధవః,
తస్య చింతయమానస్య మంత్రిమధ్యే మహాత్మనః. 37
అభ్యగచ్ఛ న్మహాతేజా విశ్వామిత్రో మహామునిః,
స రాజ్ఞో దర్శనాకాంక్షీ ద్వారాధ్యక్షా నువాచ హ. 38
శీఘ్ర మాఖ్యాత మాం ప్రాప్తం కౌశికం గాధిన స్సుతమ్,
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం త్రాసా ద్రాజ్ఞో వేశ్మ ప్రదుద్రువుః. 39
సంభ్రాంతమనసః సర్వే తేన వాక్యేన చోదితాః,
తే గత్వా రాజభవనం విశ్వామిత్ర మృషిం తదా. 40
ప్రాప్త మావేదయామాసు ర్నృపా యైక్ష్వాకవే తదా,
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా సపురోధాః సమాహితాః. 41
ప్రత్యుజ్జగామ సంహృష్టో బ్రహ్మాణ మివ వాసవః,
తం దృష్ట్వా జ్వలితం దీప్త్యా తాపసం సంశ్రితవ్రతమ్. 42
ప్రహృష్టవదనో రాజా తతో - ర్ఘ్య ముపహారయత్,
స రాజ్ఞః ప్రతిగృహ్యార్ఘ్యం శాస్త్రదృష్టేన కర్మణా. 43
కుశలం చావ్యయం చైవ పర్యపృచ్ఛ న్నరాధిపమ్,
పురే కోశే జనపదే బాంధవేషు సుహృత్సు చ. 44
కుశలం కౌశికో రాజ్ఞః పర్యపృచ్ఛత్ సుధార్మికః,
అపి తే సన్నతాః సర్వే సామంతా రిపవో జితాః. 45
దైవం చ మానుషం చాపి కర్మతే సాధ్వనుష్ఠితమ్,
వసిష్ఠం చ సమాగమ్య కుశలం మునిపుంగవః. 46
ఋషీంశ్చ తాన్ యథాన్యాయం మహాభాగానువాచ హ,
తే సర్వే హృష్టమనస స్తస్య రాజ్ఞో నివేశనమ్. 47
వివిశుః పూజితా స్తత్ర నిషేదుశ్చ యథార్హతః,
అథ హృష్టమనా రాజా విశ్వామిత్రం మహామునిమ్. 48

ఉవాచ పరమోదారో హృష్ట స్త మభిపూజయన్,
యథా - మృతస్య సంప్రాప్తి ర్యథా వర్ష మనూదకే. 49
యథా సదృశదారేషు పుత్రజన్మా - ప్రజస్య చ,
ప్రణష్టస్య యథా లాభో యథా హర్షో మహోదయే. 50
తథైవ వాగమనం మన్యే స్వాగతం తే మహామునే,
కం చ తే పరమం కామం కరోమి కిము హర్షితః. 51
పాత్రభూతో - సి మే బ్రహ్మన్ దిష్ట్యా ప్రాప్తో - సి కౌశిక,
అద్య మే సఫలం జన్మ జీవితం చ సుజీవితమ్. 52
పూర్వం రాజర్షిశబ్దేన తపసా ద్యోతితప్రభః,
బ్రహ్మర్షిత్వ మనుప్రాప్తః పూజ్యో - సి బహుధా మయా. 53
త దద్భుత మిదం బ్రహ్మన్ పవిత్రం పరమం మమ,
శుభక్షేత్రగత శ్చాహం తవ సందర్శనాత్ ప్రభో. 54
బ్రూహి యత్ ప్రార్థితం తుభ్యం కార్య మాగమనం ప్రతి,
ఇచ్ఛా మ్యనుగృహీతో - హం త్వదర్థపరివృద్ధయే. 55
కార్యస్య న విమర్శం చ గంతు మర్హసి కౌశిక,
కర్తా చాహ మశేషేణ దైవతం హి భవాన్ మమ. 56
మమ చాయ మనుప్రాప్తో మహా నభ్యుదయో ద్విజ,
తవాగమనజః కృత్స్నో ధర్మ శ్చానుత్తమో మమ. 57
ఇతి హృదయసుఖం నిశమ్య వాక్యం
శ్రుతిసుఖ మాత్మవతా వినీత ముక్తమ్,
ప్రథిత గుణయశా గుణైర్విశిష్టః
పరమఋషిః పరమం జగామ హర్షమ్. 58

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే బాలకాండే
శ్రీరామావతారో నామ అష్టాదశః సర్గః

శ్రీ సీతారామ కల్యాణ సర్గ

యస్మింస్తు దివసే రాజా చక్రే గోదాన ముత్తమమ్,
తస్మింస్తు దివసే శూరో యుధాజిత్ సముపేయివాన్. 1
పుత్రః కేకయరాజస్య సాక్షాద్భరతమాతులః,
దృష్ట్వా పృష్ట్వా చ కుశలం రాజాన మిద మబ్రవీత్. 2
కేకయాధిపతీ రాజా స్నేహాత్ కుశల మబ్రవీత్,
యేషాం కుశలకామో - సి తేషాం సంప్ర త్యనామయమ్. 3
స్వస్రీయం మమ రాజేంద్ర ద్రష్టుకామో మహీపతిః,
తదర్థ ముపయాతో - హ మయోధ్యాం రఘునందన. 4
శ్రుత్వా త్వహ మయోధ్యాయాం వివాహార్థం తవాత్మజాన్,
మిథిలా ముపయాతాంస్తు త్వయా సహ మహీపతే. 5
త్వరయా - భ్యుపయాతో - హం ద్రష్టుకామః స్వసు స్సుతమ్,
అథ రాజా దశరథః ప్రియాతిథి ముపస్థితమ్ 6
దృష్ట్వా పరమసత్కారైః పూజార్హం సమపూజయత్,
తత స్తా ముషితో రాత్రిం సహ పుత్రై ర్మహాత్మభిః. 7
ప్రభాతే పున రుత్థాయ కృత్వా కర్మాణి కర్మవిత్,
ఋషీం స్తదా పురస్కృత్య యజ్ఞవాట ముపాగమత్. 8
యుక్తే ముహూర్తే విజయే సర్వాభరణభూషితైః,
భ్రాతృభిః సహితో రామః కృతకౌతుకమంగళః. 9
వసిష్ఠం పురతః కృత్వా మహర్షీ నపరానసి,
వసిష్ఠో భగవా నేత్య వైదేహ మిద మబ్రవీత్. 10
రాజా దశరథో రాజన్ కృతకౌతుకమంగళైః,
పుత్రై ర్నరవరశ్రేష్ఠ దాతార మభికాంక్షతే. 11

దాతృప్రతిగ్రహీతృభ్యాం సర్వార్థాః ప్రభవంతి హి,
స్వధర్మం ప్రతిపద్యస్వ కృత్వా వైవాహ్య ముత్తమమ్. 12
ఇత్యుక్తః పరమోదారో వసిష్ఠేన మహాత్మనా,
ప్రత్యువాచ మహాతేజా వాక్యం పరమధర్మవిత్. 13
క స్థ్సితః ప్రతిహారో మే కస్యాజ్ఞా సంప్రతీక్ష్యతే,
స్వగృహే కో విచారో – స్తి యథారాజ్య మిదం తవ. 14
కృతకౌతుకసర్వస్వా వేదియూల ముపాగతాః,
మమ కన్యా మునిశ్రేష్ఠ దీప్తా వహ్నే రివార్చిషః. 15
సజ్జో – హం త్వత్ప్రతీక్షో – స్మి వేద్యా మస్యాం ప్రతిష్ఠితః,
అవిఘ్నం కురుతాం రాజన్ కిమర్థం హి విలంబ్యతే. 16
తతో రాజా విదేహానాం వసిష్ఠ మిద మబ్రవీత్,
కారయస్వ ఋషే సర్వ మృషిభిః సహ ధార్మిక. 17
రామస్య లోకరామస్య క్రియాం వైవాహికీం విభో,
తథే త్యుక్త్వా తు జనకం వసిష్ఠో భగవా నృషిః. 18
విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య శతానందం చ ధార్మికమ్,
ప్రసామధ్యే తు విధివ ద్వేదిం కృత్వా మహాతపాః. 19
అలంచకార తాం వేదిం గంధపుష్పై స్సమంతతః,
సువర్ణపాలికాభిశ్చ ఛిద్రకుంభై శ్చ సాంకురైః. 20
అంకురాఢ్యై శ్శరావై శ్చ ధూపపాత్రై స్సధూపకైః,
శంఖపాత్రైః స్రువైః స్రుగ్భిః పాత్రై రర్ఘ్యాభిపూరితైః. 21
లాజపూర్ణైశ్చ పాత్రీభి రక్షతై రభిసంస్కృతైః,
దర్భై స్సమై స్సమాస్తీర్య విధివ న్మంత్రపూర్వకమ్. 22
అగ్ని మాధాయ వేద్యాం తు విధిమంత్రపురస్కృతమ్,
జుహా వాగ్నౌ మహాతేజా వసిష్ఠో భగవా నృషిః. 23

తత స్సీతాం సమానీయ సర్వాభరణభూషితమ్,
సమక్ష మగ్నే స్సంస్థాప్య రాఘవాభిముఖే తదా. 24
అబ్రవీ జ్జనకో రాజా కౌసల్యానందవర్ధనమ్,
ఇయం సీతా మమ సుతా సహధర్మచరీ తవ. 25
ప్రతీచ్ఛ చైనాం భద్రం తే పాణిం గృహ్ణీష్వ పాణినా.
పతివ్రతా మహాభాగా ఛాయే వానుగతా సదా. 26
ఇత్యుక్త్వా ప్రాక్షిప ద్రాజా మంత్రపూతం జలం తదా,
సాధు సాధ్వితి దేవానా మృషీణాం వదతాం తదా. 27
దేవదుందుభినిర్ఘోషః పుష్పవర్షో మహా నభూత్,
ఏవం దత్త్వా తదా సీతాం మంత్రోదకపురస్కృతామ్. 28
అబ్రవీ జ్జనకో రాజా హర్షే ణాభిపరిప్లుతః,
లక్ష్మ ణాగచ్ఛ భద్రం తే ఊర్మిళా ముద్యతాం మయా. 29
ప్రతీచ్ఛ పాణిం గృహ్ణీష్వ మా భూత్ కాలస్య పర్యయః,
త మేవ ముక్త్వా జనకో భరతం చాభ్యభాషత. 30
గృహాణ పాణిం మాండవ్యాః పాణినా రఘునందన
శత్రుఘ్నం చాపి ధర్మాత్మా అబ్రవీ జ్జనకేశ్వరః. 31
శ్రుతకీర్త్యా మహాబాహో పాణిం గృహ్ణీష్వ పాణినా,
సర్వే భవంతః సౌమ్యాశ్చ సర్వే సుచరితవ్రతాః. 32
పత్నీభి స్సంతు కాకుత్థ్సా మా భూత్ కాలస్య పర్యయః,
జనకస్య వచః శ్రుత్వా పాణీన్ పాణిభి రస్పృశన్. 33
చత్వార స్తే చతసృణాం వసిష్ఠస్య మతే స్థితాః,
అగ్నిం ప్రదక్షిణీకృత్య వేదిం రాజాన మేవ చ. 34
ఋషీం శ్చైవ మహాత్మాన స్సభార్యా రఘుసత్తమాః,
యథోక్తేన తదా చక్రు ర్వివాహం విధిపూర్వకమ్. 35

పుష్పవృష్టి ర్మహ త్యాసీ దంతరిక్షాత్ సుభాస్వరా,
దివ్యదుందుభినిర్ఘోషై ర్గీతవాదిత్రనిస్వనైః. 36
ననృతు శ్చాప్సరస్సంఘా గంధర్వాశ్చ జగుః కలమ్,
వివాహే రఘుముఖ్యానాం తదద్భుత మదృశ్యత. 37
ఈదృశే వర్తమానే తు తూర్యోద్ఘుష్టనినాదితే,
త్రి రగ్నిం తే పరిక్రమ్య ఊహు ర్భార్యా మహౌజసః. 38
అథోపకార్యాం జగ్ము స్తే సభార్యా రఘునందనాః,
రాజా ప్యనుయయౌ పశ్యన్ సర్షిసంఘ స్సబాంధవః. 39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే బాలకాండే
శ్రీ సీతారామ వివాహో నామ త్రిసప్తతితమః సర్గః

సీతారామ సుఖజీవన సర్గ

గతే రామే ప్రశాంతాత్మా రామో దాశరథి ర్ధనుః,
వరుణా యాప్రమేయాయ దదౌ హస్తే ససాయకమ్. 1
అభివాద్య తతో రామో వసిష్ఠప్రముఖా నృషాన్,
పితరం విహ్వలం దృష్ట్వా ప్రోవాచ రఘునందనః. 2
జామదగ్న్యో గతో రామః ప్రయాతు చతురంగిణీ,
అయోధ్యాభిముఖీ సేనా త్వయా నాథేన పాలితా. 3
రామస్య వచనం శ్రుత్వా రాజా దశరథ స్సుతమ్,
బాహుభ్యాం సంపరిష్వజ్య మూర్ధ్ని చాఘ్రాయ రాఘవమ్. 4
గతో రామ ఇతి శ్రుత్వా హృష్టః ప్రముదితో నృపః,
పున ర్జాతం తదా మేనే పుత్ర మాత్మానమేవ చ. 5
చోదయామాస తాం సేనాం జగామాశు తతః పురీమ్,
పతాకాధ్వజినీం రమ్యాం తూర్యోద్ఘుష్టనినాదితామ్. 6

సిక్తరాజపథాం రమ్యాం ప్రకీర్ణకుసుమోత్కరామ్,
రాజప్రవేశసుముఖైః పౌరై ర్మంగళవాదిభిః. 7
సంపూర్ణాం ప్రావిశ ద్రాజా జనౌఘై స్సమలంకృతామ్,
పౌరైః ప్రత్యుద్గతో దూరం ద్విజైశ్చ పురవాసిభిః. 8
పుత్రై రనుగతః శ్రీమాన్ శ్రీమద్భిశ్చ మహాయశాః,
ప్రవివేశ గృహం రాజా హిమవత్సదృశం పునః. 9
ననంద సజనో రాజా గృహే కామై స్సుపూజితః,
కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ కైకేయీ చ సుమధ్యమా. 10
వధూప్రతిగ్రహే యుక్తా యా శ్చాన్యా రాజయోషితః,
తత స్సీతాం మహాభాగా మూర్మిళాం చ యశస్వినీమ్. 11
కుశధ్వజసుతే చోభే జగృహు ర్నృపపత్నయః,
మంగళాలాపనై శ్చైవ శోభితాః క్షౌమవాససః. 12
దేవతాయతనా న్యాశు సర్వా స్తాః ప్రత్యపూజయన్,
అభివా ద్యాభివాద్యాంశ్చ సర్వా రాజసుతా స్తదా. 13
రేమిరే ముదితా స్సర్వా భర్తృభి స్సహితా రహః,
కుమారాశ్చ మహాత్మానో వీర్యే ణాప్రతిమా భువి. 14
కృతదారాః కృతాస్త్రాశ్చ సధనా స్ససుహృజ్జనాః,
శుశ్రూషమాణాః పితరం వర్తయంతి నరర్షభాః. 15
కస్యచి త్త్వథ కాలస్య రాజా దశరథ స్సుతమ్,
భరతం కైకయీపుత్ర మబ్రవీ ద్రఘునందనః. 16
అయం కేకయరాజస్య పుత్రో వసతి పుత్రక,
త్వాం నేతు మాగతో వీర యుధాజి న్మాతుల స్తవ. 17
శ్రుత్వా దశరథ స్యైత ద్భరతః కైకయీసుతః,
గమనా యాభిచక్రామ శత్రుఘ్నసహిత స్తదా. 18

ఆపృచ్ఛ్య పితరం శూరో రామం చాక్లిష్టకారిణమ్,
మాతౄశ్చాపి నరశ్రేష్ఠ శ్శత్రుఘ్నసహితో యయౌ. 19
గతే తు భరతే రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః,
పితరం దేవసంకాశం పూజయామాసతు స్తదా. 20
పితు రాజ్ఞాం పురస్కృత్య పౌరకార్యాణి సర్వశః,
చకారా రామో ధర్మాత్మా ప్రియాణి చ హితాని చ. 21
మాతృభ్యో మాతృకార్యాణి కృత్వా పరమయంత్రితః,
గురూణాం గురుకార్యాణి కాలే కాలే - న్వవైక్షత. 22
ఏవం దశరథః ప్రీతో బ్రాహ్మణా నైగమా స్తథా,
రామస్య శీలవృత్తేన సర్వే విషయవాసినః. 23
తేషా మతియశా లోకే రామ స్సత్యపరాక్రమః,
స్వయంభూ రివ భూతానాం బభూవ గుణవత్తరః. 24
రామస్తు సీతయా సార్ధం విజహార బహూ నృతూన్,
మనస్వీ తద్గత స్తస్య నిత్యం హృది సమర్పితః. 25
ప్రియా తు సీతా రామస్య దారాః పితృకృతా ఇతి,
గుణా ద్రూపగుణా చ్చాపి ప్రీతి ర్భూయో - భ్యవర్ధత. 26
తస్యాశ్చ భర్తా ద్విగుణం హృదయే పరివర్తతే,
అంతర్జాత మపి వ్యక్త మాఖ్యాతి హృదయం హృదా. 27
తస్య భూయో విశేషేణ మైథిలీ జనకాత్మజా,
దేవతాభి స్సమా రూపే సీతా శ్రీరివ రూపిణీ. 28
తయా స రాజర్షిసుతో - భిరామయా
సమేయివా నుత్తమరాజకన్యయా,
అతీవ రామ శ్శుశుభే - తికామయా
విభు శ్శ్రియా విష్ణు రివామరేశ్వరః. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే బాలకాండే
సీతారామసుఖజీవనం నామ సప్తసప్తతితమ స్సర్గః.

సుందరకాండ పారాయణ సమాప్తి యందు
పఠింపవలసిన సర్గలు

నాగపాశ విమోచన సర్గ

అథోవాచ మహాతేజా హరిరాజో మహాబలః,
కి మియం వ్యథితా సేనా మూఢవాతేవ నౌ ర్జలే. 1
సుగ్రీవస్య వచ శ్శ్రుత్వా వాలిపుత్రో - ంగదో - బ్రవీత్,
న త్వం పశ్యసి రామం చ లక్ష్మణం చ మహాబలమ్. 2
శరజాలాచితౌ వీరా వుభౌ దశరథాత్మజౌ,
శరతల్పే మహాత్మానౌ శయానౌ రుధిరోక్షితౌ. 3
అథాబ్రవీ ద్వానరేంద్ర స్సుగ్రీవః పుత్ర మంగదమ్,
నానిమిత్త మిదం మన్యే భవితవ్యం భయేన తు. 4
విషణ్ణవదనా హ్యేతే త్యక్తప్రహరణా దిశః,
ప్రపలాయంతి హరయ స్త్రాసా దుత్ఫుల్లలోచనాః. 5
అన్యోన్యస్య న లజ్జంతే న నిరీక్షంతి పృష్ఠతః,
విప్రకర్షంతి హరయ స్త్రాసా దుత్ఫుల్లలోచనాః. 6
ఏతస్మి న్నంతరే వీరో గదాపాణి ర్విభీషణః,
సుగ్రీవం వర్ధయామాస రాఘవం చ నిరైక్షత. 7
విభీషణం తం సుగ్రీవో దృష్ట్వా వానరభీషణమ్,
ఋక్షరాజం సమీపస్థం జాంబవంత మువాచ హ. 8
విభీషణో - యం సంప్రాప్తో యం దృష్ట్వా వానరర్షభాః,
విద్రవంతి పరిత్రస్తా రావణాత్మ జశంకయా. 9
శీఘ్ర మేతాన్ సుసంత్రస్తాన్ బహుధా విప్రధావితాన్,
పర్యవస్థాప యాఖ్యాహి విభీషణ ముపస్థితమ్. 10

సుగ్రీవే జైవ ముక్త స్తు జాంబవా నృక్షపార్థిః,
వానరాన్ సాంత్వయామాస సన్నిరుధ్య ప్రధావతః. 11
తే నివృత్తాః పున స్సర్వే వానరా స్త్యక్తసంభ్రమాః,
ఋక్షరాజవచః శ్రుత్వా తం చ దృష్ట్వా విభీషణమ్. 12
విభీషణస్తు రామస్య దృష్ట్వా గాత్రం శరై శ్చితమ్,
లక్ష్మణస్య చ ధర్మాత్మా బభూవ వ్యథితేంద్రియః. 13
జలక్లిన్నేన హస్తేన తయో ర్నేత్రే ప్రమృజ్య చ,
శోకసంపీడితమనా రురోద విలలాప చ. 14
ఇమౌ తౌ సత్త్వసపన్నౌ విక్రాంతౌ ప్రియసంయగౌ,
ఇమా మవస్థాం గమితౌ రాక్షసైః కూటయోధిభిః. 15
భ్రాతుః పుత్రేణ మే తేన దుష్పుత్రేణ దురాత్మనా,
రాక్షస్యా జిహ్మయా బుద్ధ్యా చాలితా వృజువిక్రమౌ. 16
శరై రిమా వలం విద్ధౌ రుధిరేణ సముక్షితౌ,
వసుధాయా మిమౌ సుప్తౌ దృశ్యేతే శల్యకా వివ. 17
యయో ర్వీర్య ముపాశ్రిత్య ప్రతిష్ఠా కాంక్షితా మయా,
తా వుభౌ దేహనాశాయ ప్రసుప్తౌ పురుషర్షభౌ. 18
జీవ న్నద్య విపన్నో - స్మి నష్టరాజ్యమనోరథః,
ప్రాప్తప్రతిజ్ఞశ్చ రిపు స్సకామో రావణః కృతః. 19
ఏవం విలపమానం తం పరిష్వజ్య విభీషణమ్,
సుగ్రీవ స్సత్త్వసంపన్నో హరిరాజో - బ్రవీ దిదమ్. 20
రాజ్యం ప్రాప్స్యసి ధర్మజ్ఞ! లంకాయాం నాత్ర సంశయః,
రావణ స్సహపుత్రేణ స్వకామం నేహ లప్స్యతే. 21
న రుజా పీడితా వేతా వుభౌ రాఘవలక్ష్మణౌ,
త్యక్త్వా మోహం వధిష్యేతే సగణం రావణం రణే. 22

త మేవం సాంత్వయిత్వా తు సమాశ్వాస్య చ రాక్షసమ్,
సుషేణం శ్వశురం పార్శ్వే సుగ్రీవ స్త ముపాచ హ. 23
సహ శూరై ర్హరిగణై ర్లబ్ధసంజ్ఞా వరిందమౌ,
గచ్ఛ త్వం భ్రాతరౌ గృహ్య కిష్కింధాం రామలక్ష్మణౌ. 24
అహం తు రావణం హత్వా సపుత్రం సహబాంధవమ్,
మైథిలీ మానయిష్యామి శక్రో నష్టామివ శ్రియమ్. 25
శ్రుత్వైత ద్వానరేంద్రస్య సుషేణో వాక్య మబ్రవీత్.
దైవాసురం మహా ద్యుద్ధ మనుభూతం సుదారుణమ్. 26
తదా స్మ దానవా దేవాన్ శరసస్పర్శకోవిదాః,
నిజఘ్ను శ్శస్త్రవిదుష శ్ఛాదయంతో ముహు ర్ముహుః. 27
తా నార్తా న్నష్టసంజ్ఞాం శ్చ పరాసూం శ్చ బృహస్పతిః,
విద్యాభి ర్మంత్రయుక్తాభి రోషధీభి శ్చికిత్సతి. 28
తా న్యౌషధా న్యాసయితుం క్షీరోదం యాంతు సాగరమ్,
జవేన వానరా శ్శీఘ్రం సంపాతిపనసాదయః. 29
హరయ స్తు విజానంతి పార్వతీ స్తా మహౌషధీః,
సంజీవకరణీం దివ్యాం విశల్యాం దేవనిర్మితామ్. 30
చంద్రశ్చ నామ ద్రోణశ్చ క్షీరోదే సాగరోత్తమే,
అమృతం యత్ర మథితం తత్ర తే పరమౌషధీ. 31
అయం వాయుసుతో రాజన్! హనూమాం స్తత్ర గచ్ఛతు. 32
ఏతస్మి న్నంతరే వాయు ర్మేఘాంశ్చాపి సవిద్యుతః,
పర్యస్య సాగరే తోయం కంపయ న్నివ మేదినీమ్. 33
మహతా పక్షవాతేన సర్వద్వీపమహాద్రుమాః,
నిపేతు ర్భగ్నవిటపాః సమూలా లవణాంభసి. 34

అభవన్ పన్నగా స్త్రస్తాభోగిన స్తత్ర వాసినః,
శీఘ్రం సర్వాణి యాదాంసి జగ్ముశ్చ లవణార్ణవమ్. 35
తతో ముహూర్తా ద్గరుడం వైనతేయం మహాబలమ్,
వానరా దదృశు స్సర్వే జ్వలంత మివ పావకమ్. 36
త మాగత మభిప్రేక్ష్య నాగా స్తే విప్రదుద్రువుః,
యై స్తౌ సత్పురుషౌ బద్ధౌ శరభూతై ర్మహాబలైః 37
తత స్సుపర్ణః కాకుత్స్థౌ దృష్ట్వా ప్రత్యభినందితః,
విమమర్శ చ పాణిభ్యాం ముఖే చంద్రసమప్రభే. 38
వైనతేయేన సంస్పృష్టా స్తయో స్సంరురుహు ర్వ్రణాః,
సువర్ణే చ తనూ స్నిగ్ధే తయో రాశు బభూవతుః. 39
తేజో వీర్యం బలం చౌజ ఉత్సాహశ్చ మహాగుణః,
ప్రదర్శనం చ బుద్ధిశ్చ స్మృతిశ్చ ద్విగుణం తయోః. 40
తా వుత్థాప్య మహావీర్యౌ గరుడో వాసనోపమౌ,
ఉభౌ చ సస్వజే హృష్టో రామశ్చైన మువాచ హ. 41
భవత్ప్రసాదాత్ వ్యసనం రావణిప్రభవం మహత్,
ఆవా మిహ వ్యతిక్రాన్తౌ పూర్వవ ద్బలినౌ కృతౌ. 42
యథా తాతం దశరథం యథాజం చ పితామహమ్,
తథా భవంత మాసాద్య హృదయం మే ప్రసీదతి. 43
కో భవాన్ రూపసంపన్నో దివ్యస్రగనులేపనః,
వసానో విరజే వస్త్రే దివ్యా భరణభూషితః. 44
త మువాచ మహాతేజా వైనతేయో మహాబలః,
పతత్రిరాజః ప్రీతాత్మా హర్షపర్యాకులేక్షణః. 45
అహం సఖా తే కాకుత్స్థ! ప్రియః ప్రాణో బహిశ్చరః,
గురుత్మా నిహ సంప్రాప్తో యువాభ్యాం సాహ్యకారణాత్. 46

అసురా వా మహావీర్యా దానవా వా మహాబలాః,
సురాశ్చాపి సగంధర్వాః పురస్కృత్య శతక్రతుమ్. 47
నేమం మోక్షయితుం శక్తా శ్శరబన్ధం సుదారుణమ్,
మాయాబలా దిన్ద్రజితా నిర్మింతం క్రూరకర్మణా. 48
ఏతే నాగాః కాద్రవేయా స్తీక్ష్ణ దంష్ట్రా విషోల్బణాః,
రక్షోమాయాప్రభావేన శరా భూత్వా త్వదాశ్రితాః. 49
సభాగ్యశ్చాసి ధర్మజ్ఞ! రామ! సత్యపరాక్రమ!,
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సమరే రిపుఘాతినా. 50
ఇమం శ్రుత్వా తు వృత్తాంతం త్వరమాణో – హ మాగతః,
సహసా యువయోః స్నేహా త్సఖిత్వ మనుపాలయన్. 51
మోక్షితౌ చ మహాఘోరా దస్మా త్సాయకబన్ధనాత్,
అప్రమాదశ్చ కర్తవ్యో యువాభ్యాం నిత్యమేవ హి. 52
ప్రకృత్యా రాక్షసా స్సర్వే సంగ్రామే కూటయోధినః,
శూరాణాం శుద్ధభావానాం భవతా మార్జవం బలమ్. 53
త న్న విశ్వసితవ్యం వో రాక్షసానాం రణాజిరే,
ఏతే నైవోపమానేన నిత్యం జిహ్మా హి రాక్షసాః. 54
ఏవ ముక్త్వా తతో రామం సుపర్ణ స్సుమహాబలః,
పరిష్వజ్య సుహృత్ స్నిగ్ధ మాప్రష్టు ముపచక్రమే. 55
సఖే! రాఘవ! ధర్మజ్ఞ! రిపూణా మపి వత్సల!
అభ్యనుజ్ఞాతు మిచ్ఛామి గమిష్యామి యథాగతమ్. 56
న చ కౌతుహలం కార్యం సఖిత్వం ప్రతి రాఘవ !
కృతకర్మా రణే వీర! సఖిత్వ మనువేత్స్యసి. 57
బాలవృద్ధావశేషాం తు లంకాం కృత్వా శరోర్మిభిః,
రావణం చ రిపుం హత్వా సీతాం సముపలప్స్యసే. 58

ఇత్యేవ ముక్త్వా వచనం సుపర్ణః శీఘ్రవిక్రమః,
రామం చ విరుజం కృత్వా మధ్యే తేషాం వనౌకసామ్. 59
ప్రదక్షిణం తతః కృత్వా పరిష్వజ్య చ వీర్యవాన్,
జగా మాకాశ మావిశ్య సుపర్ణః పవనో యథా. 60
విరుజౌ రాఘవౌ దృష్ట్వా తతో వానరయూథపాః,
సింహనాదాం స్తదా నేదు ర్లాంగూలాన్ దుధువు స్తదా. 61
తతో భేరీ స్సమాజఘ్ను ర్మృదంగాంశ్చా ప్యనాదయన్,
దధ్ము శ్శంఖాన్ సంప్రహృష్టాః క్ష్వేళం త్యపి యథాపురమ్. 62
ఆస్ఫోట్యాస్ఫోట్య విక్రాంతా వానరా నగయోధినః,
ద్రుమా నుత్పాట్య వివిధాం స్తస్థు శ్శతసహస్రశః. 63
విసృజంతో మహానాదాం స్త్రాసయంతో నిశాచరాన్,
లంకాద్వారా ణ్యుపాజగ్ము రోద్ధుకామాః ప్లవంగమాః. 64
తత స్తు భీమ స్తుములో నినాదో
బభూవ శాఖామృగయూథపానామ్,
క్షయే నిదాఘస్య యథా ఘనానాం
నాద స్సుభీమో నదతాం నిశీథే. 65

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే యుద్ధకాండే
నాగపాశవిమోచనం నామ పంచాశః సర్గః.

ఆదిత్యహృదయ సర్గ

తతో యుద్ధపరిశ్రాన్తం, సమరే చిన్తయా స్థితమ్ ।
రావణం చాగ్రతో దృష్ట్వా, యుద్ధాయ సముపస్థితమ్ ॥ 1
దైవతైశ్చ సమాగమ్య, ద్రష్టు మభ్యాగతో రణమ్ ।
ఉపాగ మ్యాబ్రవీ ద్రామ మగస్త్యో భగవా నృషిః ॥ 2

రామ రామ మహాబాహో, శృణు గుహ్యం సనాతనమ్ ।
యేన సర్వానరీ న్వత్స, సమరే విజయిష్యసి ॥ 3
ఆదిత్యహృదయం పుణ్యం, సర్వశత్రువినాశనం ।
జయావహం జపే న్నిత్యం, అక్ష్యయ్యం పరమం శివమ్ ॥ 4
సర్వమఙ్గళ మఙ్గళ్యం సర్వపాపప్రణాశనమ్ ।
చిన్తాశోకప్రశమనం, ఆయుర్వర్ధన ముత్తమమ్ ॥ 5
రశ్మిమన్తం సముద్యన్తం దేవాసురనమస్కృతమ్ ।
పూజయస్వ వివస్వన్తం భాస్కరం భువనేశ్వరమ్ ॥ 6
సర్వదేవాత్మకో హ్యేష తేజస్వీ, రశ్మి భావనః ।
ఏష దేవాసురగణాన్, లోకాన్ పాతి గభస్తిభిః ॥ 7
ఏష బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ, శివః స్కన్దః ప్రజాపతిః ।
మహేన్ద్రో ధనదః కాలో, యమ స్సోమో హ్యపాంపతిః ॥ 8
పితరో వసవ స్సాధ్యా, హ్యశ్వినౌ మరుతో మనుః ।
వాయు ర్వహ్నిః ప్రజాప్రాణ ఋతుకర్తా ప్రభాకరః ॥ 9
ఆదిత్య స్సవితా సుర్యః, ఖగః పూషా గభస్తిమాన్ ।
సువర్ణసదృశో భానుః, హిరణ్యరేతా దివాకరః ॥ 10
హరిదశ్వః సహస్రార్చిః, సప్తసప్తి ర్మరీచిమాన్ ।
తిమిరోన్మథనః శమ్భు, స్త్వష్టా మార్తాండ అంశుమాన్ ॥ 11
హిరణ్యగర్భః శిశిర, స్తపనో భాస్కరో రవిః ।
అగ్నిగర్భో - దితేః పుత్రః, శఙ్ఖ శ్శిశిరనాశనః ॥ 12
వ్యోమనాథ స్తమోభేదీ, ఋగ్యజుస్సామపారగః ।
ఘనవృష్టి రపాంమిత్రో, విన్ధ్యవీథీప్లవఙ్గమః ॥ 13
ఆతపీ మణ్డలీ మృత్యుః, పిఙ్గళః సర్వతాపనః ।
కవి ర్విశ్వో మహాతేజాః, రక్తః సర్వభవోద్భవః ॥ 14

నక్షత్రగ్రహతారాణా, మధిపో విశ్వభావనః ।
తేజసా మపి తేజస్వీ, ద్వాదశాత్మన్ నమోస్తుతే ॥ 15
నమః పూర్వాయ గిరయే, పశ్చిమా యాద్రయే నమః ।
జ్యోతిర్గణానాం పతయే, దినాధిపతయే నమః ॥ 16
జయాయ జయభద్రాయ, హర్యశ్వాయ నమో నమః ।
నమో నమః సహస్రాంశో, ఆదిత్యాయ నమో నమః ॥ 17
నమ ఉగ్రాయ వీరాయ, సారంగాయ నమో నమః ।
నమః పద్మప్రబోధాయ, మార్తాణ్డాయ నమో నమః ॥ 18
బ్రహ్మేశా నాచ్యుతేశాయ, సూర్యా యాదిత్యవర్చసే ।
భాస్వతే సర్వభక్షాయ, రౌద్రయ వపుషే నమః ॥ 19
తమోఘ్నాయ హిమఘ్నాయ, శత్రుఘ్నా యామితాత్మనే ।
కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ, జ్యోతిషాం పతయే నమః ॥ 20
తప్తచామీకరాభాయ, వహ్నయే విశ్వకర్మణే ।
నమస్తమో - భినిఘ్నాయ, రుచయే లోకసాక్షిణే ॥ 21
నాశయ త్యేష వై భూతం, తదేవ సృజతి ప్రభుః ।
పాయత్యేష తపత్యేష, వర్షత్యేష గభస్తిభిః ॥ 22
ఏష సుప్తేషు జాగర్తి, భూతేషు పరినిష్ఠితః ।
ఏష ఏవాగ్నిహోత్రంచ, ఫలంచై వాగ్నిహోత్రిణామ్ ॥ 23
వేదాశ్చ క్రతవశ్చైవ, క్రతూనాం ఫలమేవ చ ।
యాని కృత్యాని లోకేషు, సర్వ ఏష రవిః ప్రభుః ॥ 24
ఏనమాపత్సు కృచ్ఛ్రేషు, కాన్తారేషు భయేషు చ ।
కీర్తయన్ పురుషః కశ్చి, న్నావసీదతి రాఘవ ॥ 25
పూజయస్వైన మేకాగ్రో, దేవదేవం జగత్పితమ్ ।
ఏతత్రిగుణితం జప్త్వా, యుద్ధేషు విజయిష్యసి ॥ 26

అస్మిన్ క్షణే మహాబాహో, రావణం త్వం వధిష్యసి ।
ఏవ ముక్త్వా తదా గస్త్యో, జగామ చ యథాగతమ్ ॥ 27
ఏత చ్ఛ్రుత్వా మహాతేజాః, నష్టశోకో - భవత్తదా ।
ధారయామాస సుప్రీతో, రాఘవః ప్రయతాత్మవాన్ ॥ 28
ఆదిత్యం ప్రేక్ష్య జప్త్వాతు, పరం హర్ష మవాప్తవాన్ ।
త్రిరాచమ్య శుచి ర్భూత్వా ధను రాదాయ వీర్యవాన్ ॥ 29
రావణం ప్రేక్ష్య హృష్టాత్మా, యుద్ధాయ సముపాగమత్ ।
సర్వయత్నేన మహతా వధే, తస్య ధృతో - భవత్ ॥ 30
అథ రవి రవద న్నిరీక్ష్య రామమ్,
ముదితమనాః పరమం ప్రహృష్యమాణః ।
నిశిచరపతిసంక్షయం విదిత్వా,
సురగణమధ్యగతో వచ స్త్వరేతి ॥ 31

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే యుద్ధకాండే
ఆదిత్యహృదయం నామ సప్తోత్తరశతతమః సర్గః

రావణవధ సర్గ

అథ సంస్మారయామాస రాఘనం మాతలి స్తదా,
అజానన్నివ కిం వీర! త్వమేవ మనువర్తసే. 1
విసృ జాస్మై వధాయ త్వ మస్త్రం పైతామహం ప్రభో,
వినాశకాలః కథితో య స్సురై స్సో - ద్య వర్తతే. 2
తత స్సంస్మారితో రామ స్తేన వాక్యేన మాతలేః,
జగ్రాహ స శరం దీప్తం నిశ్వసంత మివోరగమ్. 3
య మస్మై ప్రథమం ప్రాదా దగస్త్యో భగవా నృషిః,
బ్రహ్మదత్తం మహాబాణ మమోఘం యుధి వీర్యవాన్. 4

బ్రహ్మణా నిర్మితం పూర్వ మింద్రార్థ మమితౌజసా,
దత్తం సురపతేః పూర్వం త్రిలోకజయకాంక్షిణః. 5
యస్య వాజేషు పవనః ఫలే పావకభాస్కరౌ,
శరీర మాకాశమయం గౌరవే మేరుమందరౌ. 6
జాజ్వల్యమానం వపుషా సుపుంఖం హేమభూషితమ్,
తేజసా సర్వభూతానాం కృతం భాస్కరవర్చసమ్. 7
సధూమ మివ కాలాగ్నిం దీప్త మాశీవిషం యథా,
వరనాగాశ్వబృందానాం భేదనం క్షిప్రకారిణమ్. 8
ద్వారాణాం పరిఘాణాం చ గిరీణా మపి భేదనమ్,
నానారుధిరసిక్తాంగం మేదోదిగ్ధం సుదారుణమ్. 9
వజ్రసారం మహానాదం నానాపసమితిదారణమ్,
సర్వవిత్రాసనం భీమం శ్వసంత మివ పన్నగమ్. 10
కంకగృధ్రవళానాం చ గోమాయుగణరక్షసామ్,
నిత్యం భక్షప్రదం యుద్ధే యమరూపం భయావహమ్. 11
నందనం వానరేంద్రాణాం రక్షసా మవసాదనమ్,
వాజితం వివిధై ర్వాజై శ్చారుచిత్రై ర్గరుత్మతః. 12
త ముత్తముషుం లోకానా మిక్ష్వాకుభయనాశనమ్,
ద్విషతాం కీర్తిహరణం ప్రవార్షకర మాత్మనః. 13
అభిమంత్ర్య తతో రామ స్తం మహేషుం మహాబలః,
వేదప్రోక్తేన విధినా సందధే కార్ముకే బలీ. 14
తస్మిన్ సంధీయమానే తు రాఘవేణ శరోత్తమే,
సర్వభూతాని విత్రేసు శ్చచాల చ వసుంధరా. 15
స రావణాయ సంక్రుద్ధో భృశ మాయమ్య కార్ముకమ్,
చిక్షేప పరమాయత్తస్తం శరం మర్మఘాతినమ్. 16

స వజ్ర ఇవ దుర్ధర్షో వజ్రబాహువిసర్జితః,
కృతాంత ఇవ చావార్యో న్యపత ద్రావణోరసి. 17
స విసృష్టో మహావేగ శ్శరీరాంతకర శ్శరః,
బిభేద హృదయం తస్య రావణస్య దురాత్మనః. 18
రుధిరాక్త స్స వేగేన జీవితాంతకర శ్శరః,
రావణస్య హరన్ ప్రాణా న్వివేశ ధరణీతలమ్. 19
స శరో రావణం హత్వా రుధిరార్ద్రీకృతచ్ఛవిః,
కృతకర్మా నిభృతవత్ స్వతూణీం పునరాగమత్. 20
తస్య హస్తా ద్ధతస్యాశు కార్ముకం తత్ర సాయకమ్,
నిపపాత సహ ప్రాణై ర్భ్రశ్యమానస్య జీవితాత్. 21
గతాసు ర్భీమవేగస్తు నైరృతేంద్రో మహాద్యుతిః,
పపాత స్యందనా ద్భూమౌ వృత్రో వజ్రహతో యథా. 22
తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ హతశేషా నిశాచరాః,
హతనాథా భయత్రస్తాస్సర్వత స్సంప్రదుద్రువుః. 23
నర్దంత శ్చాభిపేతు స్తాన్ వానరా ద్రుమయోధినః,
దశగ్రీవవధం దృష్ట్వా విజయం రాఘవస్య చ. 24
అర్దితా వానరై ర్హృష్టైర్లంకా మభ్యపతన్ భయాత్,
గతాశ్రయత్వా త్కరుణై ర్బాష్పప్రస్రవణై ర్ముఖైః. 25
తతో వినేదు స్సంహృష్టా వానరా జితకాశినః,
వదంతో రాఘవజయం రావణస్య చ తద్వధమ్. 26
అథాంతరిక్షే వ్యనద త్సౌమ్య స్త్రిదశదుందుభిః,
దివ్యగంధవహ స్తత్ర మారుత స్ససుఖో వవౌ. 27
నిపపా తాంతరిక్షాచ్చ పుష్పవృష్టి స్తదా భువి,
కిరంతీ రాఘవరథం దురవాపా మనోరమా. 28

రాఘవస్తవసంయుక్తా గగనే - పి చ శుశ్రువే,
సాధు సాధ్వితి వాగగ్ర్యా దేవతానాం మహాత్మనామ్. 29
ఆవివేశ మహాహర్షో దేవానాం చారణై స్సహ,
రావణే నిహతే రౌద్రే సర్వలోకభయంకరే. 30
తత స్స కామం సుగ్రీవ మంగదం చ మహాబలమ్,
చకార రాఘవః ప్రీతో హత్వా రాక్షసపుంగవమ్. 31
తతః ప్రజగ్ముః ప్రశమం మరుద్గణాః
దిశః ప్రసేదు ర్విమలం నభో - భవత్,
మహీ చకంపే న హి మారుతో వవౌ
స్థిరప్రభ శ్చాప్యభవ ద్దివాకరః. 32
తతస్తు సుగ్రీవవిభీషణాదయ
స్సుహృద్విశేషా స్సహలక్ష్మణా స్తదా,
సమేత్య హృష్టా విజయేన రాఘవం
రణే - భిరామం విధినా - భ్యపూజయన్. 33
స తు నిహతరిపుః స్థిరప్రతిజ్ఞః
స్వజనబలాభివృతో రణే రరాజ,
రఘుకులనృపనందనో మహౌజా
స్త్రిదశగణై రభిసంవృతో యథేంద్రః. 34

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే యుద్ధకాండే
రావణవధో నామ ఏకాదశోత్తరశతతమ స్సర్గః

శ్రీరామస్తుతి సర్గ

తతో హి దుర్మనా రామః శ్రుత్వైవ వదతాం గిరః,
దధ్యౌ ముహూర్తం ధర్మాత్మా బాష్పవ్యాకులలోచనః, 1

తతో వైశ్రవణో రాజా యమ శ్చామిత్రకర్శనః,
సహస్రాక్షో మహేంద్రశ్చ వరుణశ్చ పరంతపః. 2
షడర్ధనయనః శ్రీమా న్మహాదేవో వృషధ్వజః,
కర్తా సర్వస్య లోకస్య బ్రహ్మా బ్రహ్మావిదాం పరః. 3
ఏతే సర్వే సమాగమ్య విమానైః సూర్యసన్నిభైః,
ఆగమ్య నగరీం లంకా మభిజగ్ముశ్చ రాఘవమ్. 4
తత స్సహస్తాభరణాన్ ప్రగృహ్యా విపులాన్ భుజాన్,
అబ్రువం స్త్రిదశశ్రేష్ఠాః ప్రాంజలిం రాఘవం స్థితమ్. 5
కర్తా సర్వస్య లోకస్య శ్రేష్ఠో జ్ఞానవతాం వరః,
ఉపేక్షసే కథం సీతాం పతంతీం హవ్యవాహనే. 6
కథం దేవగణశ్రేష్ఠ మాత్మానం నావబుధ్యసే,
ఋతధామా వసుః పూర్వం వసూనాం త్వం ప్రజాపతిః. 7
త్రయాణాం త్వం హి లోకానా మాదికర్తా స్వయంప్రభుః,
రుద్రాణా మష్టమో రుద్ర స్సాధ్యానా మసి పంచమః. 8
అశ్వినౌ చాపి తే కర్ణౌ చంద్రసూర్యౌ చ చక్షుషీ,
అంతే చాదౌ చ లోకానాం దృశ్యసే త్వం పరంతప. 9
ఉపేక్షసే చ వైదేహీం మానుషః ప్రాకృతో యథా,
ఇత్యుక్తో లోకపాలై స్తైః స్వామీ లోకస్య రాఘవః. 10
అబ్రవీత్ త్రిదశశ్రేష్ఠాన్ రామో ధర్మభృతాం వరః,
ఆత్మానం మానుషం మన్యే రామం దశరథాత్మజమ్. 11
యో - హం యస్య యత శ్చాహం భగవాం స్తద్బ్రవీతు మే
ఇతి బ్రువంతం కాకుత్స్థం బ్రహ్మా బ్రహ్మావిదాం వరః. 12
అబ్రవీ చ్ఛృణు మే రామ సత్యం సత్యపరాక్రమ!
భవా న్నారాయణో దేవః శ్రీమాం శ్చక్రాయుధో విభుః. 13

ఏకశృంగో వరాహస్త్వం భూతభవ్యసపత్నజిత్,
అక్షరం బ్రహ్మ సత్యం చ మధ్యే చాంతే చ రాఘవ. 14
లోకానాం త్వం పరో ధర్మో విష్వక్సేన శ్చతుర్భుజః,
శార్ఙ్గ ధన్వా హృషీకేశః పురుషః పురుషోత్తమః. 15
అజితః ఖడ్గధృ ద్విష్ణుః కృష్ణశ్చైవ బృహద్బలః,
సేనానీ ర్గ్రామణీశ్చ త్వం బుద్ధి స్సత్త్వం క్షమా దమః. 16
ప్రభవ శ్చావ్యయశ్చ త్వ ముపేంద్రో మధుసూదనః,
ఇంద్రకర్మా మహేంద్ర స్త్వం పద్మనాభో రణాంతకృత్. 17
శరణ్యం శరణం చ త్వా మాహు ర్దివ్యా మహర్షయః.
సహస్రశృంగో వేదాత్మా శతజిహ్వో మహర్షభః. 18
త్వం త్రయాణాం హి లోకానా మాదికర్తా స్వయంప్రభుః,
సిద్ధానామపి సాధ్యానా మాశ్రయ శ్చాసి పూర్వజః. 19
త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కార స్త్వ మోంకారః పరంతపః,
ప్రభవం నిధనం వా తే న విదుః కో భవానితి. 20
దృశ్యసే సర్వభూతేషు బ్రాహ్మణేషు చ గోషు చ,
దిక్షు సర్వాసు గగనే పర్వతేషు వనేషు చ. 21
సహస్రచరణః శ్రీమాన్ శతశీర్షః సహస్రదృక్,
త్వం ధారయసి భూతాని వసుధాం చ సపర్వతామ్. 22
అంతే పృథివ్యా స్సలిలే దృశ్యసే త్వం మహోరగః,
త్రీన్ లోకాన్ ధారయన్ రామ దేవగంధర్వదానవాన్. 23
అహం తే హృదయం రామ జిహ్వా దేవీ. సరస్వతీ,
దేవా గాత్రేషు రోమాణి నిర్మితా బ్రహ్మణః ప్రభో. 24
నిమేష స్తే భవేద్రాత్రి రున్మేష స్తే భవే ద్దివా,
సంస్కారా స్తే - భవ న్వేదా న త దస్తి త్వయా వినా. 25

జగ త్సర్వం శరీరం తే స్థైర్యం తే వసుధాతలమ్,
అగ్నిః కోపః ప్రసాద స్తే సోమః శ్రీవత్సలక్షణః. 26
త్వయా లోకా స్త్రయః క్రాంతాః పురాణే విక్రమై స్త్రిభిః,
మహేంద్రశ్చ కృతో రాజా బలిం బద్ధ్వా మహాసురమ్. 27
సీతా లక్ష్మీ ర్భవా న్విష్ణుః దేవః కృష్ణః ప్రజాపతిః,
వధార్థం రావణ స్యేహ ప్రవిష్టో మానుషీం తనుమ్. 28
త దిదం నః కృతం కార్యం త్వయా ధర్మభృతాం వర,
నిహతో రావణో రామ ప్రహృష్టో దివ మాక్రమ. 29
అమోఘం బలవీర్యం తే అమోఘ స్తే పరాక్రమః,
అమోఘం దర్శనం రామ న చ మోఘః స్తవ స్తవ. 30
అమోఘా స్తే భవిష్యంతి భక్తిమంతశ్చ యే నరాః,
యే త్వాం దేవం ధ్రువం భక్తాః పురాణం పురుషోత్తమమ్. 31
ప్రాప్నువన్తి సదా కామా నిహ లోకే పరత్ర చ,
ఇమ మార్షం స్తవం నిత్య మితిహాసం పురాతనమ్,
యే నరాః కీర్తయిష్యంతి నాస్తి తేషాం పరాభవః. 32

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే యుద్ధకాండే
శ్రీరామస్తుతి ర్నామ వింశత్యుత్తరశతతమ స్సర్గః.

శ్రీరామపట్టాభిషేక సర్గః

శిర స్యంజలి మధాయ కైకేయ్యానందవర్ధనః,
బభాషే భరతో జ్యేష్ఠం రామం సత్యపరాక్రమమ్. 1
పూజితా మామికా మాతా దత్తం రాజ్య మిదం మమ,
తద్దదామి పున స్తుభ్యం యథా త్వ మదదా మమ. 2

ధుర మేకాకినా న్యస్తా మృషభేణ బలీయసా,
కిశోరీవ గురుం భారం న వోఢు మహ ముత్సహే. 3
వారివేగేన మహతా భిన్న స్సేతురివ క్షరన్,
దుర్బంధన మిదం మన్యే రాజ్యచ్ఛిద్ర మసంవృతమ్. 4
గతిం ఖర ఇవాశ్వస్య హంసస్యేవ చ వాయసః,
నాన్వేతు ముత్సహే రామ! తవ మార్గ మరిందమ! 5
యథా చారోపితో వృక్షో జాత శ్చాన్తర్నివేశనే,
మహాంశ్చ సుదురారోహో మహాస్కంధః ప్రశాఖవాన్. 6
శీర్యేత పుష్పితో భూత్వా న ఫలాని ప్రదర్శయన్,
తస్య నానుభవే దర్థం యస్య హేతో స్స రోప్యతే. 7
ఏషోపమా మహాబాహో! త్వ మర్థం వేత్తు మర్హసి,
యద్యస్మాన్మనుజేంద్ర! త్వం భక్తాన్భృత్యా న్న శాధి హి. 8
జగ దద్యాభిషిక్తం త్వా మనుపశ్యతు సర్వతః,
ప్రతపంత మివాదిత్యం మధ్యాహ్నే దీప్తతేజసమ్. 9
తూర్యసంఘాతనిర్ఘోషైః కాంచీనూపురనిస్వనైః,
మధురై ర్గీతశబ్దైశ్చ ప్రతిబుధ్యస్వ రాఘవ! 10
యావ దావర్తతే చక్రం యావతీ చ వసుంధరా,
తావ త్త్వ మిహ సర్వస్య స్వామిత్వ మనువర్తయ. 11
భరతస్య వచః శ్రుత్వా రామః పరపురంజయః,
తథేతి ప్రతిజగ్రాహ నిషసా దాసనే శుభే. 12
తత శ్శత్రుఘ్నవచనా న్నిపుణాః శ్మశ్రువర్ధకాః,
సుఖహస్తా స్సుశీఘ్రాశ్చ రాఘవం పర్యుపాసత. 13
పూర్వం తు భరతే స్నాతే లక్ష్మణే చ మహాబలే,
సుగ్రీవే వానరేంద్రే చ రాక్షసేంద్రే విభీషణే. 14

విశోధితజటః స్నాత శ్చిత్రమాల్యానులేపనః,
మహార్హవసనో రామ స్తస్థౌ తత్ర శ్రియా జ్వలన్. 15
ప్రతికర్మ చ రామస్య కారయామాస వీర్యవాన్,
లక్ష్మణస్య చ లక్ష్మీవా నిక్ష్వాకుకులవర్ధనః. 16
ప్రతికర్మ చ సీతాయా స్సర్వా దశరథస్త్రియః,
ఆత్మనైవ తదా చక్రు ర్మనస్విన్యో మనోహరమ్. 17
తతో వానరపత్నీనాం సర్వాసా మేవ శోభనమ్,
చకార యత్నా త్కౌసల్యా ప్రహృష్టా పుత్రలాలసా. 18
తత శ్శత్రుఘ్నవచనాత్ సుమంత్రో నామ సారథిః,
యోజయిత్వా - భిచక్రామ రథం సర్వాంగశోభనమ్. 19
అర్కమండలసంకాశం దివ్యం దృష్ట్వా రథోత్తమమ్,
ఆరురోహ మహాబాహూ రామ స్సత్యపరాక్రమః. 20
సుగ్రీవో హనుమాం శ్చైవ మహేంద్రసదృశద్యుతీ,
స్నాతౌ దివ్యనిభై ర్వస్త్రైర్జగ్మతు శ్శుభకుండలౌ. 21
వరాభరణసంపన్నా యయు స్తాశ్శుభకుండలాః,
సుగ్రీవపత్న్య స్సీతా చ ద్రష్టుం నగర ముత్సుకాః. 22
అయోధ్యాయాం తు సచివా రాజ్ఞో దశరథస్య యే,
పురోహితం పురస్కృత్య మంత్రయామాసు రర్థవత్. 23
అశోకో విజయ శ్చైవ సుమంత్ర శ్చైవ సంగతాః,
మంత్రయన్ రామవృద్ధ్యర్థ మృద్ధ్యర్థం నగరస్య చ. 24
సర్వమే వాభిషేకార్థం జయార్హస్య మహాత్మనః,
కర్తుమర్హథ రామస్య యద్య న్మంగళపూర్వకమ్. 25
ఇతి తే మంత్రిణ స్సర్వే సందిశ్య తు పురోహితమ్,
నగరా న్నిర్యయు స్తూర్ణం రామదర్శనబుద్ధయః. 26

హరియుక్తం సహస్రాక్షో రథ మింద్ర ఇవానఘః,
ప్రయయౌ రథ మాస్థాయ రామో నగర ముత్తమమ్. 27
జగ్రాహ భరతో రశ్మీన్ శత్రుఘ్న శ్ఛత్ర మాదదే,
లక్ష్మణో వ్యజనం తస్య మూర్ధ్ని సమ్పర్యవీజయత్. 28
శ్వేతం చ వాలవ్యజనం జగ్రాహ పురతః స్థితః,
అపరం చంద్రసంకాశం రాక్షసేంద్రో విభీషణః. 29
ఋషిసంఘై స్తదాకాశే దేవైశ్చ సమరుద్గణైః,
స్తూయమానస్య రామస్య శుశ్రువే మధురధ్వనిః. 30
తత శ్శత్రుంజయం నామ కుంజరం పర్వతోపమమ్,
ఆరురోహ మహాతేజా స్సుగ్రీవః ప్లవగర్షభః. 31
నవనాగసహస్రాణి యయు రాస్థాయ వానరాః,
మానుషం విగ్రహం కృత్వా సర్వాభరణభూషితాః. 32
శంఖశబ్ద ప్రణాదైశ్చ దుందుభీనాం చ నిస్వనైః,
ప్రయయౌ పురుషవ్యాఘ్ర స్తాం పురీం హర్మ్యమాలినీమ్. 33
దదృశు స్తే సమాయాంతం రాఘవం సపురస్సరమ్,
విరాజమానం వపుషా రథే నాతిరథం తదా. 34
తే వర్ధయిత్వా కాకుత్స్థం రామేణ ప్రతినందితాః,
అనుజగ్ము ర్మహాత్మానం భ్రాతృభిః పరివారితమ్. 35
అమాత్యై ర్బ్రాహ్మణైశ్చైవ తథా ప్రకృతిభి ర్వృతః,
శ్రియా విరురుచే రామో నక్షత్రై రివ చంద్రమాః. 36
స పురోగామిభి స్తూర్యై స్తాళస్వస్తికపాణిభిః,
ప్రవ్యా హరద్భి ర్ముదితై ర్మంగళాని యయౌ వృతః. 37
అక్షతం జాతరూపం చ గావః కన్యా స్తథా ద్విజాః,
నరా మోదకహస్తాశ్చ రామస్య పురతో యయుః. 38

సఖ్యం చ రామ స్సుగ్రీవే ప్రభావం చానిలాత్మజే,
వానరాణాం చ తత్కర్మ రాక్షసానాం చ తద్బలమ్. 39
విభీషణస్య సంయోగ మాచచక్షే చ మంత్రిణామ్,
శ్రుత్వా తు విస్మయం జగ్ము రయోధ్యాపురవాసినః. 40
ద్యుతిమా నేత దాఖ్యాయ రామో వానరసంవృతః,
హృష్టపుష్టజనాకీర్ణా మయోధ్యాం ప్రవివేశ హ. 41
తతో హ్యభ్యుచ్ఛ్రయన్ పౌరాః పతాకా స్తే గృహే గృహే,
ఐక్ష్వాకాధ్యుషితం రమ్య మాససాద పితుర్గృహమ్. 42
అథాబ్రవీ ద్రాజసుతో భరతం ధర్మిణాం వరమ్,
అర్థోపహితయా వాచా మధురం రఘునందనః. 43
పితు ర్భవన మాసాద్య ప్రవిశ్య చ మహాత్మనః,
కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ కైకేయీ మభివాద్య చ. 44
యచ్చ మద్భవనం శ్రేష్ఠం సాశోకవనికం మహత్,
ముక్తావైడూర్య సంకీర్ణం సుగ్రీవాయ నివేదయ. 45
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా భరత స్సత్యవిక్రమః,
పాణౌ గృహీత్వా సుగ్రీవం ప్రవివేశ తమాలయమ్. 46
తత స్తైలప్రదీపాంశ్చ పర్యంకాస్తరణాని చ,
గృహీత్వా వివిశుః క్షిప్రం శత్రుఘ్నేన ప్రచోదితాః. 47
ఉవాచ చ మహాతేజా స్సుగ్రీవం రాఘవానుజః,
అభిషేకాయ రామస్య దూతా నాజ్ఞాపయ ప్రభో! 48
సౌవర్ణాన్ వానరేంద్రాణాం చతుర్ణాం సాగరామ్భసామ్,
దదౌ క్షిప్రం స సుగ్రీవ స్సర్వరత్నవిభూషితాన్. 49
యథా ప్రత్యూషసమయే చతుర్ణాం సాగరామ్భసామ్,
పూర్ణై ర్ఘటైః ప్రతీక్షధ్వం తథా కురుత వానరాః. 50

ఏవ ముక్త్వా మహాత్మానో వానరా వారణోపమాః,
ఉత్పేతు ర్గగనం శీఘ్రం గరుడా ఇవ శీఘ్రగాః. 51
జాంబవాంశ్చ హనూమాంశ్చ వేగదర్శీ చ వానరః,
ఋషభశ్చైవ కలశాన్ జలపూర్ణా నథానయన్. 52
నదీశతానాం పంచానాం జలం కుమ్భేషు చాహరన్,
పూర్వా త్సముద్రా త్కలశం జలపూర్ణ మథానయత్. 53
సుషేణః సత్త్వసంపన్నః సర్వరత్నవిభూషితమ్,
ఋషభో దక్షిణా త్తూర్ణం సముద్రా జ్జల మాహరత్. 54
రక్తచందనశాఖాభి స్సంవృతం కాంచనం ఘటమ్,
గవయః పశ్చిమా త్తోయ మాజహార మహార్ణవాత్. 55
రత్నకుంభేన మహతా శీతం మారుతవిక్రమః,
ఉత్తరా చ్చ జలం శీఘ్రం గరుడానిలవిక్రమః. 56
ఆజహార స ధర్మాత్మా నళ స్సర్వగుణాన్వితః,
తత స్తై ర్వానరశ్రేష్ఠై రానీతం ప్రేక్ష్య తజ్జలమ్. 57
అభిషేకాయ రామస్య శత్రుఘ్న స్సచివై స్సహ,
పురోహితాయ శ్రేష్ఠాయ సుహృద్భ్యశ్చ న్యవేదయత్. 58
తత స్స ప్రయతో వృద్ధో వసిష్ఠో బ్రాహ్మణై స్సహ,
రామం రత్నమయే పీఠే సహసీతం న్యవేశయత్. 59
వసిష్ఠో వామదేవశ్చ జాబాలి రథ కాశ్యపః,
కాత్యాయన స్సుయజ్ఞశ్చ గౌతమో విజయ స్తథా 60
అభ్యషించ న్నరవ్యాఘ్రం ప్రసన్నేన సుగంధినా,
సలిలేన సహస్రాక్షం వసవో వాసనం యథా. 61
ఋత్విగ్భి ర్బ్రాహ్మణైః పూర్వం కన్యాభి ర్మంత్రిభి స్తథా,
యోధై శ్చై వాభ్యషించం స్తే సంప్రహృష్టా స్సనైగమైః. 62

సర్వౌషధిరసై ర్దివ్యై ర్దేవతై ర్నభసి స్థితైః,
చతుర్భి ర్లోకపాలైశ్చ సర్వై ర్దేవైశ్చ సంగతైః. 63
ఛత్రం తు తస్య జగ్రాహ శత్రుఘ్నః పాండురం శుభమ్,
శ్వేతం చ వాలవ్యజనం సుగ్రీవో వానరేశ్వరః. 64
అపరం చంద్రసంకాశం రాక్షసేంద్రో విభీషణః,
మాలాం జ్వలంతీం వపుషా కాంచనీం శతపుష్కరామ్. 65
రాఘవాయ దదౌ వాయు ర్వాసవేన ప్రచోదితః,
సర్వరత్నసమాయుక్తం మణిరత్నవిభూషితమ్. 66
ముక్తాహారం నరేంద్రాయ దదౌ శక్రప్రచోదితః,
ప్రజగు ర్దేవగంధర్వా ననృతు శ్చాప్సరోగణాః. 67
అభిషేకే తదర్హస్య తదా రామస్య ధీమతః,
భూమి స్సస్యవతీ చైవ ఫలవంతశ్చ పాదపాః. 68
గంధవంతి చ పుష్పాణి బభూవూ రాఘవోత్సవే.
సహస్రశత మశ్వానాం ధేనూనాం చ గవాం తథా. 69
దదౌ శతం వృషాన్ పూర్వం ద్విజేభ్యో మనుజర్షభః,
త్రిశంత్కోటీ ర్హిరణ్యస్య బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ పునః. 70
నానాభరణ వస్త్రాణి మహార్హాణి చ రాఘవః,
అర్కరశ్మి ప్రతీకాశాం కాంచనీం మణివిగ్రహామ్. 71
సుగ్రీవాయ స్రజం దివ్యాం ప్రాయచ్ఛ న్మనుజర్షభః,
వైదూర్యమణిచిత్రే చ వజ్రరత్నవిభూషితే. 72
వాలిపుత్రాయ ధృతిమా నంగదా యాంగదే దదౌ,
మణిప్రవరజుష్టం చ ముక్తాహార మనుత్తమమ్. 73
సీతాయై ప్రదదౌ రామ శ్చంద్రరశ్మిసమప్రభమ్,
అరజే వాససీ దివ్యే శుభా న్యాభరణాని చ. 74

అవేక్షమాణా వైదేహీ ప్రదదౌ వాయుసూనవే,
అవము చ్యాత్మనః కంఠా ద్ధారం జనకనందినీ. 75
అవైక్షత హరీన్ సర్వాన్ భర్తారం చ ముహుర్ముహుః,
తా మింగితజ్ఞః సంప్రేక్ష్య బభాషే జనకాత్మజామ్. 76
ప్రదేహి సుభగే! హారం యస్య తుష్టాసి భామిని!
పౌరుషం విక్రమో బుద్ధి ర్యస్మి న్నేతాని సర్వశః. 77
దదౌ సా వాయుపుత్త్రాయ తం హార మసితేక్షణా,
హనూమాం స్తేవ హారేణ శుశుభే వానరర్షభః. 78
చంద్రాంశుచయగౌరేణ శ్వేతాభ్రేణ యథా - చలః,
తతో ద్వివిదమైందాభ్యాం నీలాయ చ పరంతపః. 79
సర్వాన్ కామగుణాన్ వీక్ష్య ప్రదదౌ వసుధాధిపః.
సర్వవానరవృద్ధాశ్చ యే చాన్యే వానరేశ్వరాః. 80
వాసోభి ర్భూషణై శ్చైవ యథార్హం ప్రతిపూజితాః,
విభీషణో - థ సుగ్రీవో హనుమాన్ జాంబవాం స్తథా. 81
సర్వవానరముఖ్యాశ్చ రామే ణాక్లిష్టకర్మణా,
యథార్హం పూజితా స్సర్వైః కామై రత్నైశ్చ పుష్కలైః. 82
ప్రహృష్టమనస స్సర్వే జగ్మురేవ యథాగతమ్,
దృష్ట్వా సర్వే మహాత్మానం తత స్తే ప్లవగర్షభాః. 83
విసృష్టాః పార్థివేంద్రేణ కిష్కింధా మభ్యుపాగమన్,
సుగ్రీవో వానరశ్రేష్ఠో దృష్ట్వా రామాభిషేచనమ్. 84
లబ్ధ్వా కులధనం రాజా లంకాం ప్రాయా ద్విభీషణః,
స రాజ్య మఖిలం శాస న్నిహతారి ర్మహాయశాః. 85
రాఘవః పరమోదార శ్శశాస పరయా ముదా,
ఉవాచ లక్ష్మణం రామో ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలః. 86

ఆతిష్ఠ ధర్మజ్ఞ! మయా సహేమాం
గాం పూర్వరాజాధ్యుషితాం బలేన,
తుల్యం మయా త్వం పితృభి ర్ధృతా యా
తాం యౌవరాజ్యే ధుర ముద్వహస్వ. 87
సర్వాత్మనా పర్యనునీయమానో
యదా న సౌమిత్రి రుపైతి యోగమ్,
నియుజ్యమానో - పి చ యౌవరాజ్యే
తతో - భ్యషించ ద్భరతం మహాత్మా. 88
పౌండరీకాశ్వ మేధాభ్యాం వాజపేయేన చాసకృత్,
అన్యైశ్చ వివిధై ర్యజ్ఞై రయజ త్పార్థివర్షభః. 89
రాజ్యం దశసహస్రాణి ప్రాప్య వర్షాణి రాఘవః,
శతాశ్వమేధా నాజహ్రే సదశ్వాన్ భూరిదక్షిణాన్. 90
ఆజానులంబబాహు స్స మహాస్కంధః ప్రతాపవాన్,
లక్ష్మణానుచరో రామః పృథివీ మన్వపాలయత్. 91
రాఘవశ్చాపి ధర్మత్మా ప్రాప్య రాజ్య మనుత్తమమ్,
ఈజే బహువిధై ర్యజ్ఞైస్ససుహృజ్జ్ఞా తిబాంధవః. 92
న పర్యదేవ న్విధవా న చ వ్యాళకృతం భయమ్,
న వ్యాధిజం భయం వాపి రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 93
నిర్దస్యు రధన ల్లోకో నానర్థః కంచి దస్పృశత్,
న చ స్మ వృద్ధా బాలానాం ప్రేతకార్యాణి కుర్వతే. 94
సర్వం ముదితమే వాసీ త్సర్వో దర్మపరో - భవత్,
రామమే వానుపశ్యంతో నాభ్యహింసన్ పరస్పరమ్. 95
ఆసన్ వర్షసహస్రాణి తథా పుత్రసహస్రిణిః,
నిరామయా విశోకాశ్చ రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 96

రామో రామో రామ ఇతి ప్రజానా మభవన్ కథాః,
రామభూతం జగ దభూ ద్రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 97
నిత్యపుష్పా నిత్యఫలా స్తరవః స్కంధవిస్తృతాః,
కాలే వర్షీ చ పర్జన్య స్సుఖస్పర్శశ్చ మారుతః. 98
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యా శ్శూద్రా లోభవివర్జితాః,
స్వకర్మసు ప్రవర్తంతే తుష్టాః స్వైరేవ కర్మభిః. 99
ఆసన్ ప్రజా ధర్మరతా రామే శాసతి నానృతాః,
సర్వే లక్షణసంపన్నాః సర్వే ధర్మపరాయణాః. 100
దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతాని చ,
భ్రాతృభి స్సహితః శ్రీమాన్ రామో రాజ్య మకారయత్. 101
ధన్యం యశస్య మాయుష్యం రాజ్ఞాం చ విజయావహమ్,
ఆదికావ్య మిదం త్వార్షం పురా వాల్మీకినా కృతమ్. 102
యః పఠేత్ శృణుయా ల్లోకే నరః పాపా ద్విముచ్యతే,
పుత్రకామ స్తు పుత్రాన్వై ధనకామో ధనాని చ. 103
లభతే మనుజో లోకే శ్రుత్వా రామాభిషేచనమ్,
మహీం విజయతే రాజా రిపూం శ్చా ప్యధితిష్ఠతి. 104
రాఘవేణ యథా మాతా సుమిత్రా లక్ష్మణేన చ,
భరతే నేవ కైకేయీ జీవపుత్రా స్తథా స్త్రియః. 105
శ్రుత్వా రామాయణ మిదం దీర్ఘ మాయు శ్చ విందతి,
రామస్య విజయం చైవ సర్వ మక్లిష్టకర్మణః. 106
శృణోతి య ఇదం కావ్య మార్షం వాల్మీకినా కృతమ్,
శ్రద్దధానో జితక్రోధో దుర్గా ణ్యతితర త్యసౌ. 107
సమాగమం ప్రవాసాంతే లభతే చాపి బాంధవైః,
ప్రార్థితాంశ్చ వరాన్ సర్వాన్ ప్రాప్నుయా దిహ రాఘవాత్. 108

శ్రవణేన సురా స్సర్వే ప్రీయంతే సంప్రశృణ్వతామ్,
వినాయకా శ్చ శామ్యంతి గృహే తిష్ఠంతి యస్య వై. 109
విజయేత మహీం రాజా ప్రవాసీ స్వస్తిమాన్ వ్రజేత్,
స్త్రియో రజస్వలాః శ్రుత్వా పుత్రాన్ సూయు రనుత్తమాన్. 110
పూజయంశ్చ పఠం శ్చేమ మితిహాసం పురాతనమ్,
సర్వపాపాత్ ప్రముచ్యేత దీర్ఘ మాయు రవాప్నుయాత్. 111
ప్రణమ్య శిరసా నిత్యం శ్రోతవ్యం క్షత్రియైర్ద్వి జాత్,
ఐశ్వర్యం పుత్రలాభశ్చ భవిష్యతి న సంశయః. 112
రామాయణ మిదం కృత్స్నం శృణ్వతః పఠతస్సదా,
ప్రీయతే సతతం రామ స్సహి విష్ణు స్సనాతనః,
అదిదేవో మహాబాహు ర్హరి ర్నారాయణః ప్రభుః. 113
కుటుంబవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిం
స్త్రియశ్చ ముఖ్యాస్సుఖ ముత్తమం చ,
శ్రుత్వా శుభం కావ్యమిదం మహార్థం
ప్రాప్నోతి సర్వాం భువి చార్థసిద్ధిమ్. 114
ఆయుష్య మారోగ్యకరం యశస్యం
సౌభ్రాతృకం బుద్ధికరం సుఖం చ,
శ్రోతవ్య మేత న్నియమేన సద్భి
రాఖ్యాన మోజస్కర మృద్ధికామైః. 115
ఏవ మేత త్పురావృత్త మాఖ్యానం భద్రమస్తు వః,
ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతామ్. 116
దేవాశ్చ సర్వే తుష్యంతి గ్రహణా చ్ఛ్రవణాత్తథా,
రామాయణస్య శ్రవణా త్తుష్యంతి పితర స్తథా. 117

భక్త్యా రామస్య యే చేమాం సంహితా మృషిణా కృతామ్,
లేఖయంతీహ చ నరా స్తేషాం వాస స్త్రివిష్టపే. 118

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే యుద్ధకాండే
శ్రీరామపట్టాభిషేకో నామ ఏకత్రింశదుత్తరశతతః సర్గః.

పారాయణసమాప్తిలో పఠించవలసిన శ్లోకములు

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం,
న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః,
గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభ మస్తు నిత్యం,
లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవంతు. 1

కాలే వర్షతు పర్జన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ
దేశో – యం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణా స్సంతు నిర్భయాః 2
అపుత్రాః పుత్రిణ స్సంతు పుత్రిణ స్సంతు పౌత్రిణః,
అధనా స్సధనా స్సంతు జీవంతు శరదాం శతమ్. 3
చరితం రఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరం,
ఏకైక మక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్. 4
శృణ్వన్ రామాయణం భక్త్యా యః పాదం పదమేవ వా,
స యాతి బ్రహ్మణః స్థానం బ్రహ్మణా పూజ్యతే సదా. 5
రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే,
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః 6
యన్మంగళం సహస్రాక్షే సర్వదేవనమస్కృతే
వృత్రనాశే సమభవ త్తత్తే భవతు మంగళమ్. 7

యన్మంగళం సుపర్ణస్య వినతా – కల్పయ త్పురా,
అమృతం ప్రార్థయానస్య తత్తే భవతు మంగళమ్. 8
మంగళం కోసలేంద్రాయ మహనీయ గుణా (బ్ధయే) త్మనే,
చక్రవర్తి తనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగళమ్. 9
అమృతోత్పాదనే దైత్యాన్ ఘ్నతో వజ్రధరస్య యత్,
అదితి ర్మంగళం ప్రాదా త్తత్తే భవతు మంగళమ్. 10
త్రీ న్విక్రమాన్ ప్రక్రమతో విష్ణో రమితతేజసః,
యదాసీ న్మంగళం రామ! తత్తే భవతు మంగళమ్. 11
ఋతవ స్సాగరా ద్వీపా వేదా లోకా దిశశ్చతే
మంగళాని మహా బాహో! దిశంతు తవ సర్వదా. 12
కాయేన వాచా మన సేంద్రియై ర్వా
బుద్ధ్యా – – త్మ నావా ప్రకృతేః స్వభావాత్,
కరోమి యద్య త్సకలం పరస్మై
నారాయణాయేతి సమర్పయామి. 13

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్,
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ శ్రీరాఘవ నమో – స్తుతే.
ఆత్మాత్వం క్షితిజా మతిః పరిజనాః ప్రాణాశ్శరీరం గృహం
పూజా తే విషయోపభోగరచనా నిద్రా సమాధిస్థితిః,
సంచారః పదయోః ప్రదక్షిణవిధిః స్తోత్రాణి సర్వా గిరో
యద్యత్కర్మ కరోమి తత్తదఖిలం రామాస్తు తే పూజనమ్.

నవగ్రహ స్తోత్రమ్

(శ్రీ వ్యాసముని ప్రణీతమ్)

ఆదిత్యాయ చ సోమాయ మంగళాయ బుధాయ చ।
గురుశుక్ర శనిభ్యశ్చ రాహవే కేతవే నమః ॥

సూర్యుడు

జపాకుసుమ సంకాశం కాశ్యపేయం మహాద్యుతిమ్ ।
తమోఽరిం సర్వపాపఘ్నం ప్రణతోఽస్మి దివాకరమ్ ॥

చంద్రుడు

దధిశంఖ తుషారాభం క్షీరోదార్ణవ సంభవమ్ ।
నమామి శశినం సోమం శంభో ర్మకుటభూషణమ్ ॥

కుజుడు

ధరణీగర్భ సంభూతం విద్యుత్కాంతి సమప్రభమ్ ।
కుమారం శక్తిహస్తం చ మంగళం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

బుధుడు

ప్రియంగు కలికాశ్యామం రూపేణాప్రతిమం బుధమ్ ।
సౌమ్యం సౌమ్యగుణోపేతం తం బుధం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

బృహస్పతి

దేవానాం చ ఋషీణాం చ గురుం కాంచన సన్నిభమ్ ।
బుద్ధిభూతం త్రిలోకేశం తం నమామి బృహస్పతిమ్ ॥

శుక్రుడు

హిమకుంద మృణాలాభం దైత్యానాం పరమం గురుమ్ ।
సర్వశాస్త్ర ప్రవక్తారం భార్గవం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

శనైశ్చరుడు

నీలాంజన సమాభావం రవిపుత్రం యమాగ్రజమ్ ।
ఛాయామార్తాండ సంభూతం తం నమామి శనైశ్చరమ్ ॥

రాహువు

అర్ధకాయం మహావీర్యం చంద్రాదిత్య విమర్దనమ్ ।
సింహికా గర్భ సంభూతం తం రాహూం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

కేతువు

పలాశ పుష్ప సంకాశం తారకా గ్రహ మస్తకమ్ ।
రౌద్రం రౌద్రాత్మకం ఘోరం తం కేతుం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

ఫలశ్రుతి

ఇతి వ్యాస ముఖోద్గీతం యః పఠేత్ సుసమాహితః ।
దివా వా యది వా రాత్రౌ విఘ్నశాన్తి ర్భవిష్యతి ॥
నరనారీ నృపాణాం చ భవేద్దుస్స్వప్న నాశనమ్ ।
ఐశ్వర్యమతులం తేషా మారోగ్యం పుష్టి వర్ధనమ్ ॥
గ్రహనక్షత్రజాః పీడాః తస్కరాగ్ని సముద్భవాః ।
తాః సర్వాః ప్రశమం యాన్తి వ్యాసో బ్రూతే న సంశయః ॥
ఇతి శ్రీ వ్యాసవిరచితం నవగ్రహస్తోత్రం సంపూర్ణమ్.

శ్రీమద్రామాయణే

సుందరకాండః

కార్యసిద్ధికి గురుదశా దోష నివారణకు కాగల కార్యం గంధర్వులు తీర్చినట్టు మీ కార్యాలు సఫలీకృతం అవుతాయి. భూతప్రేత పిశాచాల నుంచి విముక్తి

1. ప్రథమ ః సర్గః

(మహాబలుడు హనుమంతుడు సముద్ర లంఘనము)

తతో రావణనీతాయా స్సీతాయా శ్శత్రుకర్శనః,
ఇయేష పద మన్వేష్టుం చారణాచరితే పథి. 1
దుష్కరం నిష్ప్రతిద్వంద్వం చికీర్షన్ కర్మ వానరః,
సముదగ్రశిరోగ్రీవో గవాం పతి రివాబభౌ. 2
అథ వైడూర్యవర్ణేషు శాద్వలేషు మహాబలః,
ధీర స్సలిలకల్పేషు విచచార యథాసుఖమ్. 3
ద్విజాన్ విత్రాసయన్ ధీమా నురసా పాదపాన్ హరన్,
మృగాంశ్చ సుబహూ న్నిఘ్నన్ ప్రవృద్ధ ఇవ కేసరీ. 4
నీలలోహితమాంజిష్ఠపత్రవర్ణై స్సితాసితైః,
స్వభావవిహితై శ్చిత్రై ర్ధాతుభి స్సమలం కృతమ్ 5
కామరూపిభి రావిష్ట మభీక్ష్ణం సపరిచ్ఛదైః,
యక్షకిన్నరగంధర్వై ర్దేవకల్పైశ్చ పన్నగైః. 6
స తస్య గిరివర్యస్య తలే నాగవరాయుతే,
తిష్ఠన్ కపివర స్తత్ర హ్రదే నాగ ఇవాబభౌ. 7
స సూర్యాయ మహేంద్రాయ పవనాయ స్వయంభువే,
భూతేభ్య శ్చాంజలిం కృత్వా చకార గమనే మతిమ్. 8

అంజలిం ప్రాఙ్ముఖః కుర్వన్ పవనా యాత్మయోనయే,
తతో - భివవృధే గంతుం దక్షిణో దక్షిణాం దిశమ్. 9
ప్లవంగప్రవరై ర్దృష్టః ప్లవనే కృతనిశ్చయః,
వవృధే రామవృద్ధ్యర్థం సముద్ర ఇవ పర్వసు. 10
నిష్ప్రమాణశరీర స్సన్ లిలంఘయిషు రర్ణవమ్,
బాహుభ్యాం పీడయామాస చరణాభ్యాం చ పర్వతమ్. 11
స చచా లాచల శ్చాపి ముహూర్తం కపిపీడితః,
తరూణాం పుష్పితాగ్రాణాం సర్వం పుష్ప మశాతయత్. 12
తేన పాదపముక్తేన పుష్పౌఘేణ సుగంధినా,
సర్వత స్సంవృత శ్శైలో బభౌ పుష్పమయో యథా. 13
తేన చోత్తమవీర్యేణ పీడ్యమాన స్స పర్వతః,
సలిలం సంప్రసుస్రావ మదం మత్త ఇవ ద్విపః. 14
పీడ్యమానస్తు బలినా మహేంద్ర స్తేన పర్వతః,
రీతీ ర్నిర్వర్తయామాస కాంచనాంజనరాజతీః. 15
ముమోచ చ శిలా శ్శైలో విశాలా స్సమనశ్శిలాః,
మధ్యమే నార్చిషా జుష్టో ధూమరాజి రివానలః. 16
గిరిణా పీడ్యమానేన పీడ్యమానాని సర్వతః,
గుహావిష్టాని భూతాని వినేదు ర్వికృతైః స్వరైః 17
స మహాసత్త్వ సన్నాద శ్శైలపీడానిమిత్తజః,
పృథివీం పూరయామాస దిశ శ్చోపవనాని చ. 18
శిరోభిః పృథుభి స్సర్పా వ్యక్తస్వస్తి కలక్షణైః,
వమంతః పావకం ఘోరం దదంశు ర్దశనై శ్శిలాః. 19
తా స్తదా సవిషైర్దష్టాః కుపితై స్తైర్మహాశిలాః,
జజ్వలుః పావకోద్దీప్తా బిభిదుశ్చ సహస్రధా. 20

యాని చౌషధజాలాని తస్మిన్ జాతాని పర్వతే,
విషఘ్నా న్యపి నాగానాం న శేకు శ్శమితుం విషమ్. 21
భిద్యతే - యం గిరి ర్భూతై రితి మత్వా తపస్వినః,
త్రస్తా విద్యాధరా స్తస్మా దుత్పేతుః స్త్రీగణై స్సహ. 22
పానభూమిగతం హిత్వా హైమ మాసవభాజనమ్,
పాత్రాణి చ మహార్హాణి కరకాంశ్చ హిరణ్మయాన్. 23
లేహ్యా నుచ్చావచాన్ భక్ష్యాన్ మాంసాని వివిధాని చ,
ఆర్షభాణి చ చర్మాణి ఖడ్గాంశ్చ కనకత్సరూన్. 24
కృతకంఠగుణాః క్షీబా రక్తమాల్యానులేపనాః,
రక్తాక్షాః పుష్కరాక్షాశ్చ గగనం ప్రతిపేదిరే. 25
హారనూపురకేయూరపారిహార్య ధరాః స్త్రియః,
విస్మితా స్సస్మితా స్తస్థు రాకాశే రమణైః సహ. 26
దర్శయంతో మహావిద్యాం విద్యాధరమహర్షయః,
సహితా స్తస్థు రాకాశే వీక్షాంచక్రుశ్చ పర్వతమ్. 27
శుశ్రువుశ్చ తదా శబ్ద మృషీణాం భావితాత్మనామ్,
చారణానాం చ సిద్ధానాం స్థితానాం విమలే - ఽంబరే. 28
ఏష పర్వతసంకాశో హనుమాన్ మారుతాత్మజః,
తితీర్షతి మహావేగ స్సముద్రం మకరాలయమ్. 29
రామార్థం వానరార్థం చ చికీర్షన్ కర్మ దుష్కరమ్,
సముద్రస్య పరం పారం దుష్ప్రాపం ప్రాప్తుమిచ్ఛతి. 30
ఇతి విద్యాధరాః శ్రుత్వా వచ స్తేషాం మహాత్మనామ్,
త మప్రమేయం దదృశుః పర్వతే వానరర్షభమ్. 31
దుధువే చ స రోమాణి చకంపే చాచలోపమః,
ననాద సుమహానాదం సుమహానివ తోయదః. 32

అనుపూర్వ్యేణ వృత్తం చ లాంగూలం లోమభి శ్చితమ్,
ఉత్పతిష్యన్ విచిక్షేప పక్షిరాజ ఇవోరగమ్. 33
తస్య లాంగూల మావిద్ధ మాత్తవేగస్య పృష్ఠతః,
దదృశే గరుడేనేవ హ్రియమాణో మహోరగః. 34
బాహూ సంస్తంభయామాస మహాపరిఘసన్నిభౌ,
ససాద చ కపిః కట్యాం చరణౌ సంచుకోచ చ. 35
సంహృత్య చ భుజౌ శ్రీమాన్ తథైవ చ శిరోధరామ్,
తేజః సత్త్వం తథా వీర్య మావివేశ స వీర్యవాన్. 36
మార్గ మాలోకయన్ దూరా దూర్ధ్వం ప్రణిహితేక్షణః,
రురోధ హృదయే ప్రాణా నాకాశ మవలోకయన్ 37
పద్భ్యాం దృఢ మవస్థానం కృత్వా స కపికుంజరః,
నికుంచ్య కర్ణౌ హనుమా నుత్పతిష్యన్ మహాబలః, 38
వానరాన్ వానరశ్రేష్ఠ ఇదం వచన మబ్రవీత్
యథా రాఘవనిర్ముక్తః శరః శ్వసనవిక్రమః 39
గచ్ఛే త్తద్వ ద్గమిష్యామి లంకాం రావణపాలితామ్.
న హి ద్రక్ష్యామి యది తాం లంకాయాం జనకాత్మజామ్, 40
అనేనైవ హి వేగేన గమిష్యామి సురాలయం,
యది వా త్రిదేవే సీతాం న ద్రక్ష్యా మ్యకృతశ్రమః. 41
బద్ధ్వా రాక్షసరాజాన మానయిష్యామి రావణం,
సర్వథా కృతకార్యో - హ మేష్యామి సహ సీతయా. 42
ఆనయిష్యామి వా లంకాం సముత్పాట్య సరావణాం,
ఏవ ముక్త్వా తు హనుమాన్ వానరాన్ వానరోత్తమః. 43
ఉత్పపా తాథ వేగేన వేగవా నవిచారయన్,
సుపర్ణ మివ చాత్మానం మేనే స కపికుంజరః. 44

సముత్పతతి తస్మిం స్తు వేగా త్తే నగరోహిణః,
సంహృత్య విటపాన్ సర్వాన్ సముత్పేతు స్సమంతతః. 45
స మత్తకోయష్టిమకాన్ పాదపాన్ పుష్పశాలినః,
ఉద్వహ న్నూరువేగేన జగామ విమలే - ంబరే. 46
ఊరువేగోద్ధతా వృక్షా ముహూర్తం కపి మన్వయుః,
ప్రస్థితం దీర్ఘ మధ్వానం స్వబంధు మివ బాంధనాః. 47
త మూరువేగోన్మథితా స్సాలా శ్చాన్యే నగోత్తమాః,
అనుజగ్ము ర్హనూమంతం సైన్యా ఇవ మహీపతిమ్. 48
సుపుష్పితాగ్రై ర్బహుభిః పాదపై రన్వితః కపిః,
హనుమాన్ పర్వతాకారో బభూ వాద్భుతదర్శనః. 49
సారవంతో - థ యే వృక్షా న్యమజ్జన్ లవణాంభసి,
భయా దివ మహేంద్రస్య పర్వతా వరుణాలయే. 50
స నానాకుసుమైః కీర్ణః కపి స్సాంకురకోరకైః,
శుశుభే మేఘసంకాశః ఖద్యోతై రివ పర్వతః. 51
విముక్తాస్తస్య వేగేన ముక్త్వా పుష్పాణి తే ద్రుమాః,
అవశీర్యంత సలిలే నివృత్తాః సుహృదో యథా. 52
లఘుత్వే నోపపన్నం త ద్విచిత్రం సాగరే - పతత్,
ద్రుమాణాం వివిధం పుష్పం కపివాయుసమీరితమ్. 53
తారాశత మివాకాశం ప్రబభౌ స మహార్ణవః. 54
పుష్పౌఘే ణానుబద్ధేన నానావర్ణేన వానరః,
బభౌ మేఘ ఇవాకాశే విద్యుద్గణవిభూషితః. 55
తస్య వేగసమాధూతైః పుష్పై స్తోయ మదృశ్యత.
తారాభి రభిరామాభి రుదితాభి రివాంబరమ్, 56

తస్యాంబరగతౌ బాహూ దదృశాతే ప్రసారితౌ,
పర్వతాగ్రా ద్వినిష్క్రాంతౌ పంచాస్యావివ పన్నగౌ. 57
పిబ న్నివ బభౌ చాపి సోర్మిమాలం మహార్ణవమ్,
పిపాసు రివ చాకాశం దదృశే స మహాకపిః. 58
తస్య విద్యుత్ప్రభాకారే వాయుమార్గానుసారిణః,
నయనే విప్రకాశేతే పర్వతస్థా వివానలౌ. 59
పింగే పింగాక్షముఖ్యస్య బృహతీ పరిమండలే,
చక్షుషీ సంప్రకాశేతే చంద్రసూర్యా వివోదితౌ. 60
ముఖం నాసికయా తస్య తామ్రయా తామ్ర మాబభౌ,
సంధ్యయా సమభిస్పృష్టం యథా తత్ సూర్యమండలమ్. 61
లాంగూలం చ సమావిద్ధం ప్లవమానస్య శోభతే,
అంబరే వాయుపుత్రస్య శక్రధ్వజ ఇవోచ్ఛ్రితః. 62
లాంగూలచక్రేణ మహాన్ శుక్లదంష్ట్రో - నిలాత్మజః,
వ్యరోచత మహాప్రాజ్ఞః పరివేషీవ భాస్కరః. 63
స్ఫిగ్దేశే నాతితామ్రేణ రరాజ స మహాకపిః.
మహతా దారితేనేవ గిరి ర్గైరికధాతునా, 64
తస్య వానరసింహస్య ప్లవమానస్య సాగరమ్,
కక్షాంతరగతో వాయు ర్జీమూత ఇవ గర్జతి. 65
ఖే యథా నిపతం త్యుల్కా హ్యుత్తరాంతా ద్వినిస్సృతా,
దృశ్యతే సానుబంధా చ తథా స కపికుంజరః. 66
పతత్పతంగసంకాశో వ్యాయత శ్శుశుభే కపిః,
ప్రవృద్ధ ఇవ మాతంగః కక్ష్యయా బధ్యమానయా. 67
ఉపరిష్టా చ్ఛరీరేణ ఛాయయా చావగాఢయా,
సాగరే మారుతావిష్టా నౌ రివా - - సీ త్తదా కపిః. 68

యం యం దేశం సముద్రస్య జగామ స మహాకపిః,
స స తస్యోరువేగేన సోన్మాద ఇవ లక్ష్యతే. 69
సాగర స్యోర్మిజాలానా మురసా శైలవర్ష్మణామ్,
అభిఘ్నం స్తు మహావేగః పుప్లువే స మహాకపిః. 70
కపివాత శ్చ బలవాన్ మేఘవాత శ్చ నిస్సృతః,
సాగరం భీమనిర్ఘోషం కంపయామాసతు ర్భృశం. 71
వికర్ష న్నూర్మిజాలాని బృహంతి లవణాంభసి,
పుప్లువే కపిశార్దూలో వికిరన్నివ రోదసీ. 72
మేరుమదరసంకాశా నుద్ధతాన్ స మహార్ణవే,
అతిక్రామన్ మహావేగ స్తరంగాన్ గణయ న్నివ. 73
తస్య వేగసముద్ధూతం జలం సజలదం తదా,
అంబరస్థం విబభ్రాజ శారదాభ్ర మివాతతమ్. 74
తిమినక్రఝషాః కూర్మా దృశ్యంతే వివృతా స్తదా,
వస్త్రాపకర్షణే నేవ శరీరాణి శరీరిణాం. 75
ప్లవమానం సమీక్ష్యాథ భుజంగా స్సాగరాలయాః,
వ్యోమ్ని తం కపిశార్దూలం సుపర్ణ ఇతి మేనిరే. 76
దశయోజనవిస్తీర్ణా త్రింశద్యోజన మాయతా,
ఛాయా వానరసింహస్య జలే చారుతరా - భవత్. 77
శ్వేతాభ్రఘనరాజీవ వాయుపుత్రానుగామినీ,
తస్య సా శుశుభే ఛాయా వితతా లవణాంభసి. 78
శుశుభే స మహాతేజా మహాకాయో మహాకపిః,
వాయుమార్గే నిరాలంబే పక్షవానివ పర్వతః. 79
యేనా - సౌ యాతి బలవాన్ వేగేన కపికుంజరః,
తేన మార్గేణ సహసా ద్రోణీకృత ఇవార్ణవః. 80

ఆపాతే పక్షిసంఘానాం పక్షిరాజ ఇవ వ్రజన్,
హనుమన్ మేఘజాలాని ప్రకర్షన్ మారుతో యథా. 81
పాండురారుణవర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ,
కపినా - - కృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే. 82
ప్రవిశ న్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః
ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే, 83
ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా ప్లవంగం త్వరితం తదా,
వవర్షుః పుష్పవర్షాణి దేవగంధర్వదానవాః. 84
తతాప న హి తం సూర్యః ప్లవంతం వానరోత్తమమ్,
సిషేవే చ తదా వాయూ రామకార్యార్థసిద్ధయే. 85
ఋషయ స్తుష్టువు శ్చైనం ప్లవమానం విహాయసా,
జగుశ్చ దేవగంధర్వాః ప్రశంసంతో మహౌజసమ్. 86
నాగాశ్చ తుష్టువు ర్యక్షా రక్షాంసి విబుధాః ఖగాః,
ప్రేక్ష్య సర్వే కపివరం సహసా విగతక్లమమ్. 87
తస్మిన్ ప్లవగశార్దూలే ప్లవమానే హనూమతి,
ఇక్ష్వాకుకులమానార్థీ చింతయామాస సాగరః. 88
సాహాయ్యం వానరేంద్రస్య యది నాహం హనూమతః,
కరిష్యామి భవష్యామి సర్వవాచ్యో వివక్షతాం. 89
అహ మిక్ష్వాకునాథేన సగరేణ వివర్ధితః,
ఇక్ష్వాకుసచివ శ్చాయం నావసీదితు మర్హతి. 90
తథా మయా విధాతవ్యం విశ్రమేత యథా కపిః,
శేషం చ మయి విశ్రాంత స్సుఖే నాతిపతిష్యతి. 91
ఇతి కృత్వా మతిం సాధ్వీం సముద్ర శ్ఛన్న మంభసి,
హిరణ్యనాభం మైనాక మువాచ గిరిసత్తమమ్. 92

త్వ మిహాసురసంఘానాం పాతాళతలవాసినామ్,
దేవరాజ్ఞా గిరిశ్రేష్ఠ పరిఘ స్సన్నివేశితః. 93
త్వ మేషాం జ్ఞాతవీర్యాణాం పునరే వోత్పతిష్యతామ్,
పాతాళ స్యాప్రమేయస్య ద్వార మావృత్య తిష్ఠసి. 94
తిర్య గూర్ధ్వ మధ శ్చైవ శక్తి స్తే శైల వర్ధితుమ్,
తస్మాత్ సంచోదయామి త్వా ముత్తిష్ఠ గిరిసత్తమ 95
స ఏష కపిశార్దూల స్త్వా ముపర్యేతి వీర్యవాన్,
హనుమాన్ రామకార్యర్థం భీమకర్మా ఖ మాప్లుతః. 96
అస్య సాహ్యం మయా కార్య మిక్ష్వాకుకులవర్తినః,
మమ హీక్ష్వాకవః పూజ్యాః పరం పూజ్యతమా స్తవ. 97
కురు సాచివ్య మాస్మాకం న నః కార్య మతిక్రమేత్,
కర్తవ్య మకృతం కార్యం సతాం మన్యు ముదీరయేత్. 98
సలిలా దూర్ధ్వ ముత్తిష్ఠ తిష్ఠ త్వేష కపి స్త్వయి,
అస్మాక మతిథి శ్చైవ పూజ్యశ్చ ప్లవతాం వరః. 99
చామీకరహానాభ దేవగంధర్వ సేవిత,
హనుమాం స్త్వయి విశ్రాంత స్తత శ్శీఘ్రం గమిష్యతి, 100
కాకుత్థ్స స్యానృశంస్యం చ మైథిల్యాశ్చ వివాసనమ్,
శ్రమం చ ప్లవగేంద్రస్య సమీక్ష్యోత్థాతు మర్హసి. 101
హిరణ్యానాభో మైనాకో నిశమ్య లవణాంభసః,
ఉత్పపాత జలా త్తూర్ణం మహాద్రుమలతాయుతః. 102
స సాగరజలం భిత్త్వా బభూ వాభ్యుత్థిత స్తదా,
యథా జలధరం భిత్త్వా దీప్తరశ్మి ర్దివాకరః. 103
స మహాత్మా ముహూర్తేన సర్వత స్సలిలావృతః,
దర్శయామాస శృంగాణి సాగరేణ నియోజితః. 104

శాతకుంభమయైః శృంగై స్సకిన్నరమహోరగైః,
ఆదిత్యోదయసంకాశై రాలిఖద్భి రివాంబరమ్. 105
తప్తజాంబూనదైః శృంగైః పర్వతస్య సముత్థితైః,
ఆకాశం శస్త్రసంకాశ మభవత్ కాంచన ప్రభమ్. 106
జాతరూపమయైః శృంగై ర్భ్రాజమానైః స్వయంప్రభైః,
ఆదిత్యశతసంకాశః సో - భవ ద్గిరిసత్తమః. 107
త ముత్థిత మసంగేన హనుమా నగ్రతః స్థితమ్,
మధ్యే లవణతోయస్య విఘ్నో - య మితి నిశ్చితః. 108
స త ముచ్ఛ్రిత మత్యర్థం మహావేగో మహాకపిః,
ఉరసా పాతయామాస జీమూతమివ మారుతః. 109
స తథా పాతిత స్తేవ కపినా పర్వతోత్తమః,
బుద్ధ్వా తస్య కపే ర్వేగం జహర్ష చ ననంద చ. 110
త మాకాశగతం వీర మాకాశే సముపస్థితః,
ప్రీతో హృష్టమానా వాక్య మబ్రవీత్ పర్వతః కపిమ్. 111
మానుషం ధారయన్ రూప మాత్మన శ్శిఖరే స్థితః,
దుష్కరం కృతవాన్ కర్మ త్వ మిదం వానరోత్తమ.
నిపత్య మమ శృంగేషు విశ్రమస్వ యథాసుఖమ్. 112
రాఘవస్య కులే జాతై రుదధిః పరివర్ధితః,
స త్వాం రామహితే యుక్తం ప్రత్యర్చయతి సాగరః. 113
కృతే చ ప్రతికర్తవ్య మేష ధర్మః సనాతనః,
సో - యం త్వత్ప్రతికారార్థీ త్వత్త స్సమ్మాన మర్హతి. 114
త్వన్నిమిత్త మనేనాహం బహుమానాత్ ప్రచోదితః,
తిష్ఠ త్వం కపిశార్దూల మయి విశ్రమ్య గమ్యతామ్. 115

యోజనానాం శతం చాపి కపి రేష సమాప్లుతః,
తవ సానుషు విశ్రాంతః శేషం ప్రక్రమతా మితి. 116

తదిదం గంధవత్ స్వాదు కందమూలఫలం బహు,
తదాస్వాద్య హరిశ్రేష్ఠ విశ్రాంతో – ను గమిష్యసి. 117

అస్మాక మపి సంబంధః కపిముఖ్య త్వయా – స్తివై,
ప్రఖ్యాత స్త్రిషు లోకేషు మహాగుణపరిగ్రహః. 118

వేగవంతః ప్లవంతో యే ప్లవంగా మారుతాత్మజ,
తేషాం ముఖ్యతమం మన్యే త్వామహం కపికుంజర. 119

అతిథిః కిల పూజార్హః ప్రాకృతో – పి విజానతా,
ధర్మం జిజ్ఞాసమానేన కింపున స్త్వాదృశో మహాన్. 120

త్వం హి దేవవరిష్ఠస్య మారుతస్య మహాత్మనః,
పుత్ర స్తస్యైవ వేగేన సదృశః కపికుంజర. 121

పూజితే త్వయి ధర్మజ్ఞ పూజాం ప్రాప్నోతి మారుతః,
తస్మాత్త్వం పూజనీయో మే శృణు చాప్యత్ర కారణమ్. 122

పూర్వం కృతయుగే తాత పర్వతాః పక్షిణో – భవన్,
తే హి జగ్ము ర్దిశ స్సర్వా గరుడానిలవేగినః. 123

తత స్తేషు ప్రయాతేషు దేవసంఘా స్సహర్షిభిః,
భూతాని చ భయం జగ్ము స్తేషాం పతనశంకయా. 124

తతః క్రుద్ధ స్సహస్రాక్షః పర్వతానాం శతక్రతుః,
పక్షాం శ్చిచ్ఛేద వజ్రేణ తత్ర తత్ర సహస్రశః. 125

స మా ముపగతః క్రుద్ధో వజ్ర ముద్యమ్య దేవరాట్,
తతో – హం సహసా క్షిప్తః శ్వసనేన మహాత్మనా. 126

అస్మిన్ లవణతోయే చ ప్రక్షిప్తః ప్లవగోత్తమ,
గుప్తపక్షసమగ్రశ్చ తవ పిత్రా – భిరక్షితః. 127

తతో – హం మానయామి త్వాం మాన్యో హి మమ మారుతః,
త్వయా మే హ్యేష సంబంధః కపిముఖ్య మహాగుణః. 128

అస్మి న్నేవంగతే కార్యే సాగరస్య మమైవ చ,
ప్రీతిం ప్రీతమనాః కర్తుం త్వ మర్హసి మహాకపే. 129

శ్రమం మోక్షయ పూజాం చ గృహాణ కపిసత్తమ,
ప్రీతిం చ బహు మన్యస్వ ప్రీతో – స్మి తవ దర్శనాత్. 130

ఏవముక్తః కపిశ్రేష్ఠ స్తం నగోత్తమ మబ్రవీత్.
ప్రీతో – స్మి కృత మాతిథ్యం మన్యు రేషో – పనీయతామ్. 131

త్వరతే కార్యకాలో మే అహశ్చా ప్యతివర్తతే,
ప్రతిజ్ఞా చ మయా దత్తా న స్థాతవ్య మిహాంతరే. 132

ఇత్యుక్త్వా పాణినా శైల మాలభ్య హరిపుంగవః,
జగా మాకాశ మావిశ్య వీర్యవాన్ ప్రహసన్నివ. 133

స పర్వతసముద్రాభ్యాం బహుమానా దవేక్షితః,
పూజిత శ్చోపపన్నాభి రాశీర్భి రనిలాత్మజః. 134

అథోర్ధ్వం దూర ముత్పత్య హిత్వా శైలమహార్ణవౌ,
పితుః పంథాన మాస్థాయ జగామ విమలే – ంబరే. 135

భూయ శ్చోర్ధ్వగతిం ప్రాప్య గిరిం త మవలోకయన్,
వాయుసూను ర్నిరాలంబే జగామ విమలే – ంబరే. 136

త ద్ద్వితీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్,
ప్రశశంసు స్సురా స్సర్వే సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః. 137

దేవతా శ్చాభవన్ హృష్టా స్తత్రస్థా స్తస్య కర్మణా,
కాంచనస్య సునాభస్య సహస్రాక్ష శ్చ వాసవః. 138

ఉవాచ వచనం ధీమాన్ పరితోషాత్ సగద్గదమ్,
సునాభం పర్వతశ్రేష్ఠం స్వయమేవ శచీపతిః. 139

హిరణ్యనాభ శైలేంద్ర పరితుష్టో – స్మితే భృశమ్,
అభయం తే ప్రయాచ్ఛామి తిష్ఠ సౌమ్య! యథాసుఖమ్. 140
సాహ్యం కృతం తే సుమహ ద్విక్రాంతస్య హనూమతః,
క్రమతో యోజనశతం నిర్భయస్య భయే సతి. 141
రామ స్సైష హితాయైవ యాతి దాశరథే ర్హరిః,
సత్క్రియాం కుర్వతా తస్య తోషితో – స్మి దృఢం త్వయా. 142
తతః ప్రహర్ష మగమ ద్విపులం పర్వతోత్తమః,
దేవతానాం పతిం దృష్ట్వా పరితుష్టం శతక్రతుమ్. 143
స వై దత్తవర శ్శైలో బభూ వావస్థిత స్తదా,
హనుమాంశ్చ ముహూర్తేన వ్యతిచక్రామ సాగరమ్. 144
తతో దేవా స్సగంధర్వా స్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః,
అబ్రువన్ సూర్యసంకాశాం సురసాం నాగమాతరమ్. 145
అయం వాతాత్మజ శ్శ్రీమాన్ ప్లవతే సాగరోపరి,
హనుమా న్నామ తస్య త్వం ముహూర్తం విఘ్న మాచర. 146
రాక్షసం రూప మాస్థాయ సుఘోరం పర్వతోపమమ్,
దంష్ట్రాకరాళం పింగాక్షం వక్త్రం కృత్వా నభస్సమమ్. 147
బల మిచ్ఛామహే జ్ఞాతుం భూయ శ్చాస్య పరాక్రమమ్,
త్వాం విజేష్య త్యుపాయేన విషాదం వా గమిష్యతి. 148
ఏవ ముక్తాతు సా దేవీ దైవతై రభిసత్కృతా,
సముద్రమధ్యే సురసా బిభ్రతీ రాక్షసం వపుః. 149
వికృతం చ విరూపం చ సర్వస్య చ భయావహమ్,
ప్లవమానం హనూమంత మావృత్యేద మువాచ హ. 150
మమ భక్షః ప్రదిష్ట స్త్వ మీశ్వరై ర్వానరర్షభ,
అహం త్వాం భక్షయిష్యామి ప్రవిశేదం మమాననమ్. 151

ఏవ ముక్త స్సురసయా ప్రాంజలి ర్వానరర్షభః,
ప్రహృష్టవదనః శ్రీమా నిదం వచన మబ్రవీత్. 152
రామో దాశరథి ర్నామ ప్రవిష్టో దండకావనమ్,
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా వైదేహ్యా చాపి భార్యయా. 153
అన్యకార్యవిషక్తస్య బద్ధవైరస్య రాక్షసైః,
తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన యశస్వినీ. 154
తస్యా స్సకాశం దూతో – హం గమిష్యే రామశాసనాత్,
కర్తు మర్హసి రామస్య సాహ్యం విషయవాసిని. 155
అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణమ్,
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే. 156
ఏవ ముక్తా హనుమతా సురసా కామరూపిణీ,
అబ్రవీ న్నాతివర్తే న్మాం కశ్చి దేష వరో మమ. 157
తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం త్వాస్యం వాయుపుత్ర స్సుబుద్ధిమాన్,
సుసంక్షి ప్యాత్మనః కాయం బభూ వాంగుష్ఠమాత్రకః. 158
సో – భిపత్యాశు తద్వక్త్రం నిష్పత్య చ మహాజవః,
అంతరిక్షే స్థితః శ్రీమా నిదం వచన మబ్రవీత్. 159
ప్రవిష్టో – స్మి హితే వక్త్రం దాక్షాయణి నమో – స్తుతే,
గమిష్యే యత్ర వైదేహీ సత్యం చాసీ ద్వర స్తవ. 160
తం దృష్ట్వా వదనా న్ముక్తం చంద్రం రాహుముఖా దివ,
అబ్రవీత్ సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ వానరమ్. 161
అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖమ్,
సమానయస్వ వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా. 162
త త్తృతీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్,
సాధు సాధ్వితి భూతాని ప్రశశంసు స్తదా హరిమ్. 163

స సాగర మనాధృష్య మభ్యేత్య వరుణాలయమ్,
జగా మాకాశ మావిశ్య వేగేన గరుడోపమః. 164
సేవితే వారిధారాభిః పతగైశ్చ నిషేవితే,
చరితే కైశికాచార్యై రైరావతనిషేవితే. 165
సింహకుంజర శార్దూల పతగోరగ వాహనైః,
విమానై స్సంపతద్భిశ్చ విమలై స్సమలంకృతే. 166
వజ్రాశనిసమాఘాతైః పావకై రుపశోభితే,
కృతపుణ్యైర్మహాభాగైః స్వర్గజిద్భి రలంకృతే. 167
వహతా హవ్య మత్యర్థం సేవితే చిత్రభానువా,
గ్రహనక్షత్ర చంద్రార్క తారగణ విభూషితే. 168
మహర్షిగణగంధర్వ నాగయక్షసమాకులే,
వివిక్తే విమలే విశ్వే విశ్వావసునిషేవితే. 169
దేవరాజగజాక్రాంతే చంద్రసూర్యపథే శివే,
వితానే జీవలోకస్య వితతే బ్రహ్మనిర్మితే. 170
బహుశ స్సేవితే వీరై ర్విద్యాధరగణై ర్వరైః,
జగామ వాయుమార్గే తు గరుత్మానివ మారుతిః. 171
ప్రదృశ్యమాన స్సర్వత్ర హనుమా న్మారుతాత్మజః,
భేజే - ఽబరం నిరాలంబం లంబపక్ష ఇవాద్రిరాట్. 172
ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా సింహికా నామ రాక్షసీ,
మనసా చింతయామాస ప్రవృద్ధా కామరూపిణీ. 173
అద్య దీర్ఘస్య కాలస్య భవిష్యా మ్యహ మాశితా,
ఇదం హి మే మహ త్సత్త్వం చిరస్య వశ మాగతమ్. 174
ఇతి సంచింత్య మనసా చాయా మస్య సమాక్షిపత్,
ఛాయాయాం గృహ్యమాణాయాంచింతయామాస వానరః. 175

సమాక్షిప్తో - స్మి సహసా పంగూకృతపరాక్రమః,
ప్రతిలోమేన వాతేన మహానౌ రివ సాగరే. 176
తిర్య గూర్ధ్వ మధశ్చైవ వీక్షమాణ స్తతః కపిః,
దదర్శ స మహత్ సత్త్వ ముత్థితం లవణాంభసి. 177
త ద్దృష్ట్వా చింతయామాస మారుతి ర్వికృతాననం,
కపిరాజేన కథితం సత్త్వ మద్భుతదర్శనమ్. 178
ఛాయాగ్రాహి మహావీర్యం తదిదం నాత్ర సంశయః,
స తాం బుద్ధ్వా - ర్థతత్త్వేన సింహికాం మతిమాన్ కపిః. 179
వ్యవర్ధత మహాకాయః ప్రావృషీవ వలాహకః,
తస్య సా కాయ ముద్వీక్ష్య వర్ధమానం మహాకపేః. 180
వక్త్రం ప్రసారయామాస పాతాళాంతరసన్నిభమ్,
ఘనరాజీవ గర్జంతీ వానరం సమభిద్రవత్. 181
స దదర్శ తత స్తస్యా వివృతం సుమహ న్ముఖం,
కాయమాత్రం చ మేధావీ మర్మాణి చ మహాకపిః. 182
స తస్యా వివృతే వక్త్రే వజ్రసంహననః కపిః,
సంక్షిప్య ముహు రాత్మానం నిష్పపాత మహాబలః. 183
ఆస్యే తస్యా నిమజ్జంతం దదృశు స్సిద్ధచారణాః,
గ్రస్యమానం యథా చంద్రం పూర్ణం పర్వణి రాహుణా. 184
తత స్తస్యా నఖై స్తీక్ష్ణై ర్మర్మా ణ్యుత్కృత్య వానరః,
ఉత్పపా తాథ వేగేన మనస్సంపాత విక్రమః. 185
తాం తు దృష్ట్వా చ ధృత్యా చ దాక్షిణ్యేన నిపాత్య చ,
స కపిప్రవరో వేగా ద్వవృధే పునరాత్మవాన్. 186
హృతహృత్ సా హనుమతా పపాత విధురా - ఽభసి. 187
తాం హతాం వానరే ణాశు పతితాం వీక్ష్య సింహికామ్,
భూతా న్యాకాశచారీణి తమూచుః ప్లవగోత్తమమ్. 188

భీమ మద్య కృతం కర్మ మహత్సత్త్వం త్వయా హతమ్,
సాధయార్థ మభిప్రేత మరిష్టం ప్లవతాం వర. 189
యస్య త్వేతాని చత్వారి వానరేంద్ర యథా తవ,
ధృతి ర్దృష్టి ర్మతి ర్దాక్ష్యం స కర్మసు న సీదతి. 190
స తై స్సంభావితః పూజ్యః ప్రతిపన్నప్రయోజనః,
జగా మాకాశ మావిశ్య పన్నగాశనవత్ కపి. 191
ప్రాప్తభూయిష్ఠపారస్తు సర్వతః ప్రవిలోకయన్,
యోజనానాం శతస్యాంతే వనరాజిం దదర్శ సః. 192
దదర్శ చ పతన్నేవ వివిధద్రుమభూషితమ్,
ద్వీపం శాఖామృగశ్రేష్ఠో మలయోపవనాని చ. 193
సాగరం సాగరానూపం సాగరానూపజాన్ ద్రుమాన్,
సాగరస్య చ పత్నీనాం ముఖాన్యపి విలోకయన్. 194
స మహామేఘసంకాశం సమీక్ష్యాత్మాన మాత్మవాన్,
నిరుంధంత మివాకాశం చకార మతిమాన్ మతిం. 195
కాయవృద్ధిం ప్రవేగం చ మమ దృష్ట్వైవ రాక్షసాః,
మయి కౌతూహలం కుర్యు రితి మేనే మహాకపిః. 196
తత శ్శరీరం సంక్షిప్య తన్మహీధరసన్నిభమ్,
పునః ప్రకృతి మాపేదే వీతమోహ ఇవాత్మవాన్. 197
తద్రూప మతిసంక్షిప్య హనుమాన్ ప్రకృతౌ స్థితః,
త్రీన్ క్రమానివ విక్రమ్య బలివీర్యహరో హరిః. 198
స చారునానావిధరూపధారీ. పరం సమాసాద్య సముద్రతీరం,
పరై రశక్యః ప్రతిపన్నరూపస్సమీక్షితాత్మా సమవేక్షితార్థః. 199
తత స్స లంబస్య గిరే స్సమృద్ధే విచిత్రకూటే నిపపాత కూటే,
సకేతకోద్దాలకనాలికేరే మహాద్రికూటప్రతిమో మహాత్మా. 200

తత స్తు సంప్రాప్య సముద్రతీరం
సమీక్ష్య లంకాం గిరివర్యమూర్ధ్ని,
కపి స్తు తస్మిన్ నిపపాత పర్వతే
విధూయ రూపం వ్యథయన్ మృగద్విజాన్. 201
స సాగరం దానవపన్నగాయుతం
బలేన విక్రమ్య మహోర్మిమాలినమ్,
నిపత్య తీరే చ మహోదధే స్తదా
దదర్శ లంకా మమరావతీ మివ. 202

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే సుందరకాండే
ప్రథమఃసర్గః.

హనుమంతుని స్మరిస్తూ పారాయణం చేసి పిదప చక్కెర కలిపిన పేలాలను నివేదించాలి, లేదా పొంగిలి, పాయసాన్ని ఏదయినా నివేదించుకోవచ్చును.

సుందరకాండ విషయానుక్రమణిక

ప్రథమః సర్గః :

హనుమంతుని సముద్ర లంఘనము; జాంబవంతుడు మున్నగు వారందరూ ప్రోత్సహించిన అనంతరం సీత జాడ కొరకై హనుమ మహేంద్రగిరి శిఖరంనుంచి ఆకాశమార్గమున సముద్రం మీదుగా వెళ్ళుట; పర్వతాల మీదుగా, పక్షులను భయపెడుతూ, చెట్లను విరగ్గొడుతూ, మహేంద్రగిరి నుంచి తండ్రియైన వాయుదేవునకు నమస్కరించి దక్షిణ దిక్కుగా వెళ్ళుటకు శరీరమును పెంచుట, దేవతలు పంపిన కామరూపిణియగు సురసను జయించుట. భయంకర జంతువైన సింహికను సంహరించి, ఆకాశచారులగు భూతములతో గౌరవించబడి లంకను చేరుట.

ద్వితీయః సర్గః :

రామకార్యం కొరకు మహాబలుడైన హనుమంతుడు త్రికూట పర్వత శిఖరం పై నున్న లంకానగరాన్ని చూచుట; అనేక వృక్షములను నదులను వీక్షించుట. నూరు యోజన దూరము ఎగిరినను శ్రమనొందక లక్ష్మీ సంపన్నుడైన హనుమ లంకలో ప్రవేశించి, అతి సూక్ష్మ శరీరం ధరించి లోకవిఖ్యాతమైన లంకా పట్టణమున ప్రవేశించుట. సర్వత్రా వ్యాప్తమైన వెన్నెలను లోకమున పూయించుటకు చంద్రుడు ఉదయించుట.

తృతీయః సర్గః :

లంకాధి దేవత లంకిణి వాయుపుత్రుడను అడ్డగించుట; సకల సమృద్ధి సంపన్నము సకల శుభములకు ఆటపట్టయిన రావణుని రాజధాని అయిన లంక లోనికి ప్రవేశిస్తుండగా, వికృతమైన కనులతో భయంకర రూపంతో కపిప్రవరుడను అడ్డగించుట.

పెద్దగా ధ్వని చేస్తూ, పిడికిలితో లంక ముఖము, కనులు, వికృతములయ్యేలా కొట్టుట. అంత లంక బ్రహ్మవరాన్ని తెలిపి లంకా ప్రవేశమునకు వాయుపుత్రుని అనుమతించుట.

చతుర్థః సర్గః :

వానరశ్రేష్ఠుడగు హనుమ లంకలో ప్రవేశించుట; పవననందనుడు లంకలో ప్రవేశించి పుష్పములు వెదజల్లిన మార్గము గుండా లంకా నగరములో అభిముఖముగా పోవుట. పెక్కు భవనములు, మధుర సంగీతములను, రాక్షసుల సింహనాదములతోపాటు, వేదమలు వల్లించు రాక్షసులను కూడా చూచుట. స్వర్గాన్ని పోలి ఉన్నదీ, దివ్యమైనదీ అయిన రాక్షసాధిపతి గృహమైన రావణుని అంతఃపురమున ప్రవేశించుట.

పంచమఃసర్గః

(కోరిన కోర్కెలు తీరుట, ఎడబాసిన బంధువుల కలయక, పోగొట్టుకున్న సంపద తిరిగి పొందుటకు వాయుపుత్రుడు హనుమ లంకలో సీతను వెదుకుట)

తత స్స మధ్యంగత మంశుమంతం
జ్యోత్స్నా వితానం మహ దుద్వమంతమ్,
దదర్శ ధీమాన్ దివి భానుమంతం
గోష్ఠే వృషం మత్తమివ భ్రమంతమ్. 1

లోకస్య పాపాని వినాశయంతం
మహోదధిం చాపి సమేధయంతమ్,
భూతాని సర్వాణి విరాజయంతం
దదర్శ శీతాంశు మథాభియాంతమ్. 2

యా భాతి లక్ష్మీ ర్భువి మందరస్థా
తథా ప్రదోషేషు చ సాగరస్థా,
తథైవ తోయేషు చ పుష్కరస్థా
రరాజ సా చారునిశాకరస్థా. 3

హంసో యథా రాజతపంజరస్థః
సింహో యథా మందరకందరస్థః,
వీరో యథా గర్వితకుంజరస్థః
చంద్రో - పి బభ్రాజ తథాంబరస్థః. 4

స్థితః కకుద్మానివ తీక్ష్ణశృంగో
మహాచలః శ్వేత ఇవోచ్చశృంగః,

హస్తీవ జాంబూనదబద్ధశృంగో
రరాజ చంద్రః పరిపూర్ణశృంగః. 5
వినష్టశీతాంబుతుషారపంకో
మహాగ్రహగ్రాహవినష్టపంకః,
ప్రకాశలక్ష్మ్యాశ్రయనిర్మలాంకో
రరాజ చంద్రో భగవాన్ శశాంకః. 6
శిలాతలం ప్రాప్య యథా మృగేంద్రో
మహారణం ప్రాప్య యథా గజేంద్రః,
రాజ్యం సమాసాద్య యథా నరేంద్ర
స్తథా ప్రకాశో విరరాజ చంద్రః. 7
ప్రకాశచంద్రోదయనష్టదోషః,
ప్రవృత్త రక్షః పిశితాశదోషః,
రామాభిరామేరితచిత్తదోషః
స్వర్గప్రకాశో భగవాన్ ప్రదోషః. 8
తంత్రీస్వనాః కర్ణసుఖాః ప్రవృత్తాః
స్వపంతి నార్యః పతిభి స్సువృత్తాః,
నక్తంచరా శ్చాపి తథా ప్రవృత్తా
విహర్తు మత్యద్భుతరౌద్రవృత్తాః. 9
మత్తప్రమత్తాని సమాకులాని
రథాశ్వభద్రాసనసంకులాని,
వీరశ్రియా చాపి సమాకులాని
దదర్శ ధీమాన్ స కపిః కులాని. 10
పరస్పరం చాధిక మాక్షిపంతి
భూజాం శ్చ పీనా నధివిక్షిపంతి,

మత్తప్రలాపా నధికం క్షిపంతి
మత్తాని చాన్యోన్య మధిక్షిపంతి. 11
రక్షాంసి వక్షాంసి చ విక్షిపంతి
గాత్రాణికాంతాసు చ విక్షిపంతి,
రూపాణి చిత్రాణి చ విక్షిపంతి
దృఢాని చాపాని చ విక్షిపంతి. 12
దదర్శ కాంతాశ్చ సమాలభంత్యః
తథా పరాస్తత్ర పునఃస్వపంత్యః,
సురూపవక్త్రాశ్చ తథా హసంత్యః
క్రుద్ధాః పరాశ్చాపి వినిశ్వసంత్యః. 13
మహాగజై శ్చాపి తథా నదద్భిః
సుపూజితై శ్చాపి తథా సుసద్భిః,
రరాజ వీరైశ్చ వినిశ్వసద్భిః
హ్రదో భూజంగై రివ నిశ్వసద్భిః. 14
బుద్ధిప్రధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
సంశ్రద్దధానాన్ జగతః ప్రధానాన్,
నానావిధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
దదర్శ తస్యాం పురి యాతుధానాన్. 15
ననంద దృష్ట్వా స చ తాన్ సురూపాన్
నానాగుణా నాత్మగుణానురూపాన్,
విద్యోతమానాన్ స తదానురూపాన్
దదర్శ కాంశ్చిచ్చ పునర్విరూపాన్. 16
తతో వరార్హా స్సువిశుద్ధబావాః
తేషాం స్త్రియ స్తత్ర మహానుభావాః,

ప్రియేషు పానేషు చ సక్తభావా
దదర్శ తారా ఇవ సుప్రభావాః. 17
శ్రియా జ్వలంతీ స్త్రపయోపగూఢా
నిశీథాకాలే రమణోపగూఢాః,
దదర్శ కాశ్చిత్ ప్రమదోపగూఢా
యథా విహంగాః కుసుమోపగుఢాః. 18
అన్యాః పున ర్హర్మ్యతలోపవిష్టాః
తత్ర ప్రియాంకేషు సుఖోపవిష్టాః,
భర్తుః ప్రియా ధర్మపరా నివిష్టా
దదర్శ ధీమాన్ మదనాభివిష్టాః. 19
అప్రావృతాః కాంచనరాజివర్ణాః
కాశ్చి త్పరార్థ్యా స్తపనీయవర్ణాః,
పునశ్చ కాశ్చిత్ శశలక్ష్మవర్ణాః
కాంతప్రహీణా రుచిరాంగవర్ణాః 20
తతః ప్రియాన్ ప్రాప్య మనోభిరామాః
సుప్రీతియుక్తాః ప్రసమీక్ష్య రామాః,
గృహేషు హృష్టాః పరమాభిరామాః
హరిప్రవీర స్స దదర్శ రామః. 21
చంద్రప్రకాకాచ్చ హి వక్త్రమాలాః
వక్రాక్షిపక్ష్మాశ్మ సునేత్రమాలాః,
విభూషణానాం చ దదర్శ మాలాః
శతహ్రదానా మివ చారుమాలాః. 22
న త్వేవ సీతాం పరమాభిజాతాం
పథి స్థితే రాజకులే ప్రజాతామ్,

లతాం ప్రఫుల్లా మివ సాధుజాతాం
దదర్శ తన్వీం మనసాభిజాతామ్. 23
సనాతనే వర్త్మని సన్నివిష్టాం
రామేక్షణాం తాం మదనాభివిష్టామ్,
భర్తుర్మనః శ్రీమ దనుప్రవిష్టాం
స్త్రీభ్యో వరాభ్యశ్చ సదా విశిష్టామ్ 24
ఉష్ణార్దితాం సానుసృతాస్రకంఠీం
పురా వరార్హోత్తమనిష్కకంఠీమ్,
సుజాతపక్ష్మా మభికర్తకంఠీం
వనే ప్రనృత్తామివ నీలకంఠీమ్. 25
అవ్యక్తరేఖామివ చంద్రరేఖాం
పాంసుప్రదిగ్ధామివ హేమరేఖామ్,
క్షతప్రరూఢామివ బాణరేఖాం
వాయు ప్రభిన్నామివ మేఘరేఖామ్. 26
సీతా మపశ్యన్ మనుజేవ్వరస్య
రామస్య పత్నీం వదనాం వరస్య,
బభూవ దుఃఖాభిహత శ్చిరస్య
ప్లవంగమో మంద ఇవాచిరస్య. 27

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే సుందరకాండే
పంచమః సర్గః

(శుక్లపక్షమున చీకటి పడుతూనే పారాయణ చేసి చివర చంద్రుని పూజించాలి,
పిదప చక్కెర కలిపిన పేలాలు నివేదించాలి.)

పంచమః సర్గః :

వెండి పంజరములోని హంసవలె ఉన్న చంద్రుని హనుమ చూచెను. అనేక రాక్షస జాతి స్త్రీలను చూచెను. అత్యంత సనాతన మార్గ వైశిష్ట్యముగల సీతాదేవి జాడ తెలియక హనుమ దుఃఖోపహతు డవుట.

షష్ఠః సర్గః :

అనేకానేక అంతస్థులను శౌర్యలక్ష్మీ సంపన్నుడగు హనుమంతుడు శోధించుట. లంక నగరము సముద్రంవలె గంభీరము గలది. గజ–అశ్వ–రథములతో కిక్కిరిసి ఉన్నదీ, రాజులు నివసించుటకు తగిన సమస్తమైన హంగులతో ఉన్న రాక్షసరాజగు రావణుని భవనంలో చూచెను. ఆపై మహోదర, విరూపాక్ష, విద్యుజ్జిహ్వ, శుకుల, సారణుని, రశ్మికేతు, వజ్రాకాయల భవనములు కూడా చూచుట.

సప్తమః సర్గః :

మారుతాత్మజుండగు హనుమ రావణుని గృహ వైభవమును కాంచుట; కొలనులు, కింజల్కములతో గూడిన తామరలు, రత్నకాంతుల తిశయించుచున్న పుష్పకమను పేరుగల పుష్పక విమానమును హనుమ చూచుట.

అష్టమః సర్గః :

హనుమ పుష్పక విమానమును చూసి, దానిని వర్ణించుట; బంగారముతో పోతపోయబడిన గవాక్షములతో, విశ్వకర్మచే అత్యుత్తమ మైనదని ప్రశంసించబడిన, ఆ విమానము హనుమ కనులకు, వసంతకాలమునందు కన్పించే పుష్పరాశి వలే ఉన్నది.

నవమః సర్గః :

వశిష్ఠుని నందినీధేనువలె ఉండే రావణాంతఃపురము దర్శించుట; కుబేరునకు, దేవేంద్రునికి ఉన్న సంపద కంటే ఎక్కువగానే రావణుని గృహమున చూచెను. పుష్పకమును అధిరోహించుట.

సుందరమగు కాంతితో, వర్ణముతో ఉన్న అనేక స్త్రీలను చూచుట; తిలకము చెదిరిన వారిని, రతికేళియందు తాము ధరించిన పెద్ద పెద్ద

పుష్పములు స్థానము తప్పి, ఆభరణములు చెదిరిన వారిని; కొంతమందికి వారు ధరించిన ముత్యాల హారాలు తెగిఉండగా, మరికొందరు స్త్రీలకు స్తనమధ్య ప్రదేశమున పెట్టుకున్న పగడములు కాదంబ పక్షులవలె, ఇంకొంతమంది ధరించిన స్వర్ణహారములు చక్రవాక పక్షులవలె కానవచ్చెను. రావణుడు ధృఢవ్రత అయిన సీత విషయమున చేసిన అపచారముల వల్ల అతన్ని సమూలంగా నశింపజేయునే అని చింతించుట.

దశమః సర్గః :

హనుమ రావణుని భార్య మండోదరిని చూసి సీత అని భ్రమపడుట; రత్నాలంకృతమయిన పాన్పుపై బుసకొట్టు సర్పమువలె విశ్వసించుచున్న రావణుని, మచ్చలేని లావణ్యముగలవారు, మదనార్తయగు వనితలగు, అతని భార్యలను చూచెను.

సుందర రూపంతో బంగారు వలె మెరిసిపోతున్న రావణుని భార్య మండోదరిని చూసి, సౌందర్యము, యౌవనమును బట్టి ఆమె సీతాదేవి అని తలచి ఆనందంతో వానర సహజ గుణమును ప్రదర్శించుట.

ఏకాదశః సర్గః :

రావణ భవనమున సీతను వెదుకుట; ఆమె సీత అనే ఆలోచనని విడిచి సీత గూర్చి చింతించెను. సీత–రామునితో విరహితమైభుజింపదు; అలంకరించుకొనదు; నిద్రపోదు. అనేకరకాల చేష్టలతో అలసిసొలసి నిద్రిస్తున్న ఆ కాంతలలో సీత ఉండదు. దేవేంద్రుడైనను చెంత కేగదు. శ్రీరామునకు సరితూగు వాడు దేవతలలోనే లేడని తలచుట; సకల పదార్థములు గల పాన భూమిని చూచుట. నెమలి, కోడి, మృగములు, దున్నలు, వరాహములు లాంటి అనేక మాంస భక్ష్యములను, పెద్దపెద్ద పాత్రలతో పుష్పమాల లన్నివైపులా అలంకరించిన ఆ పానశాలలను

చూసుకుంటూ తిరుగుట. నలుపు తెలుపు మిశ్రమములు కలవారు. సువర్ణ చ్ఛాయ కలవారు, రతిక్రీడ జరిపి నిద్రాపరవశులయి ఉన్న స్త్రీ జనమును హనుమ చూసెను. కొందరు ఒకరినొకరు కౌగిలించుకొని ఉండిరి. మరొకరు వేరొక స్త్రీ ధరించినవి లాగి, తాను కప్పుకొని ఉండెను. అట్లు అంతః పురమంతయు తిరిగెను.

ముకుళించిన పూవులు కల పద్మములవలె ఉన్న ఆ స్త్రీలను చూస్తూ హనుమ; నిదురించుచున్న వనితలను చూచుట ధర్మబద్ధంకాదు అని తలచి, ఆపై తను చేసిన పనిలో ధర్మాధర్మాలు ఆలోచించి, తను చేసినది మంచిదేనని తలపోశెను. సీతాదేవిని కాక అనేక ఉత్తమ వనితలను, గంధర్వకన్యలను, నాగకన్యలను, దేవకన్యలను చూసెను. సీతాదేవి కానక ఆ ప్రదేశం వీడి రావణాంతఃపురంకు వెడలెను.

ద్వాదశః సర్గః :

రాముని ధర్మపత్ని గానక హనుమ చింతించుట; సీత కనిపించక పోవటంతో తప్పక మరణించినదని తలుచుట; శ్రమ అంతా నీటిపాలని మధనపడెను. కిష్కింధ చేరి జాంబవంతుడు, అంగదులతోపాటు తక్కిన వానర వీరులకి ఏమని చెప్పాలి ?

ఎప్పుడూ అనిర్వేదమే సర్వార్థ ప్రవర్తకము ఉత్సాహమే సకల కార్యములలో విజయం చేకూర్చును.

అట్లే నుత్తమ ప్రయత్నము చేసెదనని తలచి, సకల ప్రదేశములు వెదికెను. తలుపులు తెరుస్తూ – మూస్తూ – ఎగురుచూ – దూకుచు హనుమ సంచరించెను. ఒక అంగ కూడా వదలకుండా వెదికెను. రావణుడు బలవంతంగా తెచ్చిన నాగకన్యలను, శ్రేష్ఠ వనితలను గాంచెను. శ్రీరాముని ఆనందింపజేయుటకు సీతాదేవి జాడ లేదు. సముద్ర లంఘనం వృధాయేనని తలచెను. చింతాక్రాంతుడయ్యెను.

త్రయోదశః సర్గః :

అశోకవనమున జానికిని నన్వేషించుట; మిక్కిలి వేగముతో, మేఘంలోని మెరుపువలె విమాన గ్రహంనుండి హనుమ పోయెను. అంతటా వెదికెను. సీత కానరాక తనలో తను అనుకొనెను.

శ్రీరాముని ప్రియము కొరకై లంక అంతా వెదికెను, విదేహతనయ, సర్వాన వద్య సుందరి సీత కానరాలేదు. చెరువులు, సెలయేళ్ళు, వనములు, కొండలు, భూమి, అంతా వెదికితిని. జానకి జాడలేదు. గృధ్రరాజగు సంపాతి సీతాదేవి రావణుని భవనమున ఉన్నదని చెప్పినాడు, ఏది ఆమె ?

మిథిలానగర సంబంధముతో పవిత్ర చరిత్ర కలది, జనకుని కూతురు సీతాదేవి ఎక్కడ ..... ? ? ?

రామబాణ భయమున రావణుడు వేగంగా వెళుతుండగా నదిలో ఆమె పడిపోయినదా ?

లేక, సిద్ధులు సంచరించు ఆకాశమార్గమున అపహరింపబడిన సీత కిందున్న మహాసాగమును చూసి భయముతో చనిపోయి ఉండునా ?

రావణుని బాధలకు భరించలేక విశాలాక్షి, పూజ్యురాలగు సీతాదేవి ప్రాణాలు విడిచియుండునా ?

నల్లని కనులతో, సద్భావము గల సీతను – దుష్ట భావములు కల రావణుని భార్యలచే భక్షింపబడి యుండెనా ?

అయ్యో ! హా... రామా! హా... లక్ష్మణా ! వైదేహి చాలా విలపించి తుదకు మరణించియుండును. పంజరమున బంధించిన గోరువంక వలె దుఃఖించుచు ఉండి ఉండవచ్చును. హనుమంతుడు తీవ్రంగా విచారింపసాగెను. సీత జాడ లేకుండా కిష్కింధకు ఏలా పోవలె, సముద్ర లంఘనము, లంక ప్రవేశం సర్వం వ్యర్థమే కదా !

కిష్కింథకు తిరిగిపోయినా సుగ్రీవుడూ, తక్కిన వానర వీరులు ఏమందురో ? కర్ణ కఠోరము, భయంకరము... సీత కనిపించనేలేదనే విషయమును దశరథ సుతులగు రామ-లక్ష్మణుల కెలా చెప్పను. వారేమందురు. సీతాన్వేషణమునకు సంబంధించిన దుర్వాక్యమును విని రాముడు బ్రతకబోడు.

అదిచూసి మేధావి అగు లక్ష్మణుడు జీవింపడు, వారిద్దరూ గతించారని తెలిసినా భరతుడు మరణించును. భరతుడు మరణించుట చూసి శత్రుఘ్నుడు, అట్లే కుమారులు మరణింపగా, తల్లులు కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకలు జీవించి ఉందరనటంలో సందేహం లేదు ! సత్యసంధుడు, సుగ్రీవుడు రాముని దురవస్థను చూసి వెంటనే ప్రాణాలు వీడుదురు.

తమ ప్రభువు మరణించెనని తెలిసి శోఖపీడితులై వానరవీరులు కూడా తలలు బాదుకొని మరణించెదరు. నేను ఇచట నుంచి వెళ్ళకున్నచో మహారథులు, ధర్మాత్ములు రామలక్ష్మణులు ఆశతో జీవింపగలరు!

అట్లు పలు పలు విధముగా సముద్రాన్ని దాటిన కపికుంజరుడు శోకాన్ని దాటలేక సతమతమయ్యాడు. అట్లు నొక్క మహూర్తకాలం తలపోసి తిరిగిలేచి నిలబడెను.

రామలక్ష్మణులకు, జనకాత్మజ అయిన సీతాదేవికి రుద్ర, ఇంద్ర యమ, అనిల దేవతలకు ,చంద్ర, అగ్ని, మరుద్గణములకు నమస్కరించి, ఆపై తన రాజు సుగ్రీవునకు ప్రణామ మొనర్చి ఆ వానరుడగు హనుమ - సుందరమైన అశోకవనమును మనస్సుతో ముందుగా ప్రవేశించి తను చేయవలసిన కార్యము గురించి ఆలోచించెను.

సీతాదేవి కనబడలేదని బ్రహ్మదేవుడు, దేవతలు, అగ్ని, వాయువు సమస్త భూతములు అలా ఒక్కరేమి, నిఖిల దేవతలకు నమస్కరించెను.

చతుర్దశః సర్గః :

మహాతేజస్వి యగు హనుమ అశోకవనములో సీతను వెదుకుట; మద్దిచెట్లు, సంపెంగ చెట్లు, పొన్న చెట్లు, మామిడి చెట్లు వందలకొలది లతలతో, పుష్పములతో నిండిన వృక్ష వనమున హనుమంతుడు వసంతుడు వలె సంచరించెను.

వేగవంతుడగు హనుమ, తోకతో, చేతులతో, కాళ్ళతో అనేక వృక్షములు విరుగగొట్టగా, ఆ వనము విడిపోయిన కేశములతో, చందనాద్యంగ రాగము తొలిగి, నఖ-దంత-క్షతములు గలదైన యువతివలె కనిపించెను.

వాయుపుత్రుడగు హనుమంతుడు పక్షి సంఘములతో పద్మలతలతో ఉన్న సరోవరము చూచుట. అక్కడే శ్రేష్ఠములగు జలములతో కూడిన ఆకృతులతో ఉన్న అనేక దిగుడు బావులు చూచెను. సంపెంగ చెట్లతో, చందన వృక్షములతో, పొగడ చెట్లతో బంగారు వర్ణముగల వృక్షములతో నిండిన అశోక వనమును గాంచి మిక్కిలి ఆశ్చర్యచకితుడయ్యెను.

ఇంతటి రమ్యమైన ప్రదేశమునకు రామ విరహమువలన శోకముతో నిండిన నిత్యము వనవాసమందు ఆసక్తిగల సీతాదేవి తప్పక ఈ వనమునకు రాగలదని తలచి శింశుపావృక్షమునందు దాగి చూచుట.

పంచదశః సర్గః :

అశోకవనము నందున్న సీతను హనుమ చూచుట; వేయి స్తంభములు కలిగి, కైలాస పర్వతంవలె తెల్లగా ప్రకాశించే ఆకాశాన్ని తాకుచున్నట్టు ప్రాసాద శిల్పము చూచుట - మలిన వస్త్రము ధరించి, రాక్షస స్త్రీలు కావలి కాయుచుండగా, ఉపవాసములతో కృశించి, దీనురాలై మాటిమాటికి నిట్టూర్చుచు, శుక్లపక్షారంభము నందలి చంద్రరేఖ వలె నున్న వనితామణిని చూచుట.

మురికి శరీరంతో, దైన్య ముఖంతో, కృష్ణ సర్పమువలెనున్న ఒకే జడతో, దొండపండు వంటి పెదవులతో, చక్కని నడుముతో ఆమె సీతయేనా ? అని సందేహించుట.

సీతాదేవి జారవిడచిన నగల ఆధారంగా, ఆ వనితను చూసి, రామునకు ప్రీతి అయినది, బంగారు ఛాయ కలది సీత. ఆ సీతాదేవి ఈమే అని నిర్ధారించుకొనుట.

షోడశః సర్గః :

గుణాభిరాముడగు రాముని ధర్మపత్ని సీతను చూసి వాయుపుత్రుడు విలపించుట; రాముని ప్రియురాలు, గురువులచే సుశిక్షితుడగు లక్ష్మణునకు పూజనీయురాలు అయిన సీతకా ఈ కష్టం. హయ్యో విధి, ఎంత బలవంతమో కదా ! విశాలమైన కనులుగల ఈమె కొరకే కదా! వాలిని, కబంధుని, విరాధుని రాముడు సంహరించినది.

ధర్మశీలుడు, మహాత్ముడు, మిధిలాధిపతి అగు జనకమహారాజు పుత్రికకా ఈ దురవస్థ. స్రక్చందనాది భోగములు వదిలి, అందరికీ దూరమై రామ సహగమనమును కోరుచు ప్రాణములు నిలిపి ఉంచుకున్న సీతను చూసి వ్యధకి గురై శింశుపవృక్షము పై కూర్చుండి ఉండుట.

సప్తదశః సర్గః :

వానరశ్రేష్టుడగు హనుమంతుడు సీతా దర్శనముతో సంతోషించుట; తెల్లని కలువలను గుర్తుకు తెచ్చే చంద్రుడు, నీలమైన నీటియందు పోతున్న హంసవలె నిర్మలమైన ఆకాశపు అపర భాగమునకు పోయెను.

ఒకే కన్నుగలది, చెవులులేనిది, స్వల్పముగా జుట్టుకలది, వ్రేలాడు పొట్టకలది, పొట్టిదిగల అనేక వికృతములు గల రాక్షస స్త్రీలను చూచుట. సర్వావయవ సౌందర్యశాలి, మురికిగా ఉన్న బురద కలిగిన తామర తీగవలె

ప్రకాశించుచూ, సహనశీలము గల సీతను చూసి హనుమ హర్షమునొందుట. శ్రీ రామునకు నమస్కరించుట.

అష్టాదశః సర్గః :

మదము కల రావణుడు రాక్షస వనితలతో కూడి సీతను చూడవచ్చుట; బ్రాహ్మణత్వముతో కూడిన రాక్షసుల వేదఘోషల మధ్య సర్వాభరణములు ధరించి, అశోకవనమున ప్రవేశించుట. బంగారు కరదీపికలు, వింజామరలను చేత పుచ్చుకున్న స్త్రీలు, మధ్య దేవకాంతులు, గంధర్వకాంతలవలె నున్న ఉత్తమజాతి స్త్రీలు, వీరుడగు భర్తను అనుసరిస్తున్నారు.

కామపరవశుడగుటచే కామినీపతి, సీతాసక్తమగు మనస్సు కలవాడై మెల్లమెల్లగా విలాసముగా అడుగులు వేస్తున్నాడు. పరిమళించే నూనెలతో తడపబడినవాడు, మదనబాధ, గర్వము, మద్యపానము వల్ల వికారమను కలిగినవాడు, మన్మథుని వలెనున్నవాడు అయిన రావణుని ద్వారం వద్దే హనుమ చూచుట. నల్లని కేశములతో, చక్కని పిరుదులు కలది, నిరంతరమైన స్తనములు కలిగినది, నల్లని వీక్షణములు గలదైన సీతను చూడగోరి సీతను సమీపించుట.

ఏకోనవింశః సర్గః :

మహాబలుడు,,, రాక్షసరాజగు ,రావణుడు,, సీత దుర్దశను చూచుట,; సుందరమైన రాజపుత్రి సీత, ఉత్తమ భూషణ భూషితుడును, రాక్షసాధిపతియగు రావణుని చూచుచునే ప్రచండమైన గాలికి కదిలిపోయిన అరటిచెట్టువలె కంపించెను.

సుందర దేహకాంతిలో, విశాలనేత్రములు గల ఉత్తమ వనిత ఊరువులతో వక్షమును, బాహువులచే వక్షోజములు కప్పుకొని రోదనము చేయుచు కూర్చుండెను.

సుకుమారి, చక్కని అవయవ సౌష్టవము గలది. చక్కని కనురెప్పలు కలది అయిన సీత అంజలి ఘటించి రాముడు వచ్చి రావణుడను పరాభవించవలెనని వేడుకున్నట్టుగా ఉన్నది.

అట్లున్న సీతను రావణుడు మంచి మాటలతో భంగపడునట్లుగా బెదిరిస్తున్నట్లుగా చేయసాగాడు.

వింశః సర్గః :

దశకంఠుడు పతివ్రతయగు సీతను ప్రలోభ పెట్టుట; తపస్విని అగు సీతతో రావణుడు, ఓ ఏనుగు తొండములు వంటి తొడలు గలదానా! నన్ను చూసి స్తనములను, ఉదరమును కప్పుకొనుచు భయం మూలంగా నిన్ను నీవగపడకుండునట్లు చేసుకున్నట్టుగా కన్పిస్తున్నావు.

సర్వాంగ సౌందర్యముతో పరిఢవిల్లుదానా, ఓ మనోహరమైన సీతా! నిన్ను మోహించుచున్నాను. వాస్తవముగా ప్రేమిస్తున్నాను. శోక పరానవు కావలదు. ఓ మిథిలేశనందినీ నన్ను చేరుము.

పుష్పములు, చందనము, దివ్యాభరణములు, శయ్యలు, పానద్రవ్యములు, నృత్యము, వాద్యములాంటి సమస్త సుఖమును నన్ను అంగీకరించి అనుభవింపుము. సుందర యవ్వనము పారుతున్న నీటి వలె వెనక్కిరాదు.

సౌందర్య యౌవనముతో విలసిల్లు నీ చెంతకు ఆ బ్రహ్మ వచ్చినా మైమరచును. చక్కగా అలకరించుకొనుము.

ఓ పిరికిదానా! మంచి బంగారముతో చేయబడిన హారములు ధరించి, సముద్రతీరమున నున్న వనములలో బంగారు ఆభరణములు ధరించి నాతో విహరింపుము.

త్రావుము, రమింపుము, భోగములననుభవింపుము అని రావణుడు సీతతో పలికెను.

ఏకవింశః సర్గః :

జానకి రావణుని ప్రార్థనలు తిరస్కరించుట; భయంకరుడగు ఆ రాక్షసునితో దుఃఖార్తయై, రోదిస్తూ అనెను. అమలినమైన స్మిత భూషిత యగు సీత, తెల్లని చిరునవ్వు గలది, పతివ్రత అయిన ఆమె ఒక తృణమును రావణునికి తనకు మధ్య ఉంచి –

రావణా – నేను పరభార్యను. పాపకర్ముడు సిద్ధి పొందుటకు ఏలా అనర్హుడో, అట్లే నీవు, ఉత్తమ ఇక్ష్వాకువంశమును ప్రవేశించిన పతివ్రతనగు నేను నింద్యమైన అకార్యమును చేయను. నీ సమస్త ఐశ్వర్యములు నన్ను ప్రలోభపెట్టలేవు. భాస్కరుని కాంతి యెలా దూరమవ్వదో, అట్లే రాఘువునకు అనన్యభూతను.

వేదవ్రతస్నాతుడు, ఆత్మ జ్ఞానవంతుడు, ధర్మ మెరిగినవాడు ఆ రాముడన్నది జగద్విదితము. వానితో చెలిమి చేయుము. ప్రసన్నం చేసుకొనుము.

ఇంద్రుని విజయరథం నిన్ను విడవవచ్చుగాక, యముని పాశము వెనక్కి పోవచ్చుగాక, లోకనాథుడు, ఆ శ్రీరాముడు కోపించినచో నీ వంటివారు ఎందరయినా మట్టి కరవక తప్పదు.

వజ్రాయుధపు మోతవలె పెద్ద ధ్వని కల రాముని ధనుష్టంకారమును వినెదవుగాక. నీకు పోగాలము వచ్చినది. అధోలోకమున దాగుకున్నను దాశరథి మూలమున ప్రాణములు విడువగలవు. అది తథ్యము !

ద్వావింశః సర్గః :

రాక్షసేశ్వరుడు సీతను బెదిరించి అంతఃపురమునకు పోవుట; సీత పలికిన కఠినోక్తు లాలకించి తిరిగి ప్రియదర్శినియగు సీతకిట్లు చెప్పెను. లోకమున పురుషుడు అనునయముగ మాట్లాడిన స్త్రీలు వశపడును.

ఎంతప్రియంగా మాటలాడినా తిరస్కరింపబడితిని. ఓ సుందరీ! నీవు నాతో మాటలాడిన కఠినోక్తులకు ఫలముగ నిన్ను వధించుట చాలా యుక్తము, కోప ప్రణయములతో కూడినవాడై సీతతో బదులు పల్కెను.

నీకిచ్చిన గడువు ఇంకనూ రెండు మాసములే ఉన్నది. ఆపై నాశయనమా రోహింపుము. అట్లుకానిచో నిన్ను చంపి నా ప్రాంతఃకాల భక్షణమునకై ముక్కలు ముక్కలుగా చేధింపగలను.

అనార్యుడా! పాపాత్ముడా!! రావణా, తుచ్ఛ రాక్షసుడా రాముని భార్యను, దశరథుని కోడలిని నన్నీవిధముగా పలుకుచుటివే? ధర్మాత్ముడయినా రాముని భార్యనైన నన్ను ముల్లోకములలో నీవు తప్ప వేరు ఎవ్వరూ మదిలోనైనా కామింపరు.

సీత మాట్లాడిన కఠినోక్తులు విని రావణుడు క్రూరంగా కనులు తిప్పి – పాామువలె నిట్టూర్చుచు, రాక్షసస్త్రీలను చూచెను. మిక్కిలి పెద్దవియగు స్తనములతో, అనాసిక, సింహముఖ ఒంటికంటిది పాదములందు వెంట్రుకలు కలది, పెద్ద తల కలది, పంది వంటి ముఖములు కల రాక్షసాంగనలకి ఆజ్ఞాపించెను.

ధన్యమాలిని అని రాక్షసి శీఘ్రమే వచ్చి అతనిని సమీపించి దశకంఠుని కౌగిలించుకొని నాతో క్రీడింపుము. ప్రేమించని స్త్రీని కామించు పురుషుని శరీరము తపించును, అని పల్కి అతన్ని హత్తుకుపోయెను. ధర్మనిష్ఠ కలది, భయంతో వున్న సీతను వదలి పెద్దగా నవ్వుతూ ఇంటికి మరలెను రావణుడు.

త్రయోవింశః సర్గః :

విశాలాక్షివగు సీతను రాక్షసాంగనలు బుజ్జగించుట; శత్రువులను దుఃఖ పెట్టు రావణుడు సీతతో పలికి అంతః పురమునకు కేగగానే భయంకర రూపం గల రాక్షస స్త్రీలు నలువైపుల నుంచి సీత వద్దకు పరుగున వచ్చిరి.

తీవ్రమైన, మిక్కుటమగు కోపంతో – రావణుడు పులస్త్య వంశ సంభవుడు. గొప్పవాడు నీ వతని భార్య వగుట చాలా గొప్ప తలంపు కదా!

సుందరములగు సకలావయవముకల నీవు యేలా నా మాట వినవూ! అని ఏకజట అని రాక్షసి పలికెను. అట్లే పిల్లికన్నుల హరిభట, ప్రఘస రాక్షస స్త్రీలు పలువిధములుగా సీతకు హితబోధ చేసిరి.

చతుర్వింశః సర్గః :

రాక్షస స్త్రీలు సీతను బెదిరించుట; వికృతములగు ముఖములు గల రాక్షస స్త్రీలు సీతను చేరి, మూడు లోకములలోని సంపదలను అనుభవించువాడు రావణుడు అట్టి వారిని పతిగా పొందుము. మనోహరమైన శయనములతో కూడిన రావణుని అంతఃపురమును ఏల వద్దంటున్నావ్ అని పలికిరి.

అంత పద్మములు వంటి కన్నుల గలది, మంగళ రూపిణి అయిన సీత కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించినది. పతివ్రతలయిన అరుంధతి, సుకన్య, సావిత్రి, రోహిణి, దమయంతి లాంటి వారిని అనుసరించెదను.

శ్రేష్ఠుడయినా నా రాముడే నాకు దేవుడు. పతి. అని పలికెను. స్త్రీల యవ్వనం స్థిరముకాదు. యవ్వనం గడువులోపు సుఖములు పొందుము. లేదన్న నీ గుండెని చీల్చి భక్షించెదను అని బెదిరించగా మైథిలీ ధైర్యమును త్యజించి రోదించెను.

పంచవింశః సర్గః :

రాక్షస వనితల ఉపదేశాన్ని సీత తిరస్కరించుట; అట్లు రాక్షస స్త్రీలు రకరకములుగా ఏడ్పించసాగిరి. నన్ను పీడించినను భక్షించినను సరే మీ మాట నెరవేర్చను. దుఃఖంతో సీతాదేవి ఓ రామా! ఓ లక్ష్మణా! ఓ అత్తగారగు కౌసల్యా! సుమిత్రా అని విలపించెను. పూర్వజన్మమున ఎంత పాపం చేసినానో

గదా! ఆ పాపమువలనే ఈ భయంకర దుఃఖం. ఇంత కంటె మరణించుటయే మేలు అని సీత పలువిధములుగా వ్యథ చెందెను.

షడ్వింశః సర్గః :

మహాశోక పరివృత్తినైన సీత మరణమే శరణమని తలచుట; అమాయకమైన జానకి, అశ్రుపరిప్లుత ముఖంతో తలవంచుకొని ఏడ్వనారంభించెను.

మహారథుడగు రాముని ఎడబాసి, ఈ రాక్షస స్త్రీల మధ్య బ్రతికి ఏమి ప్రయోజనం. సముద్ర పర్యంతము విస్తరించి నా ప్రభువు, నా ప్రియపతి లేని జీవితం ఎందుకు ? రాక్షసులారా! నన్ను వేధించినను, కొట్టినను, అగ్నిలో వేసినను రావణుని సేవించను.

నరశ్రేష్ఠులగు రామలక్ష్మణులు ఏరి? రావణుడు కపటోపాయమున వారిని వధించలేదు కదా! లేక మునివృత్తి నవలంభించి పండ్లు, దుంపలు తినుచూ ఆయుధములు విడిచిరా? ప్రియుడు రాముని విడిచి, పాపియగు రావణుని వశములోనున్న నేను జీవింపజాలను. ప్రాణములు త్యజించుటే మేలు అని తలపోసెను.

సప్తవింశః సర్గః :

త్రిజటాస్వప్న వృత్తాంతము; అటు పిమ్మట భయంకరముగా కొందరు రాక్షస స్త్రీలు సీత వద్దకు వచ్చి, ఇప్పుడే ఈ రాక్షస స్త్రీలు సుఖముగా నిన్ను తినెదరు. అంత త్రిజట అనురాక్షసి, అన్యారలగు రాక్షస వనితలారా, దశరథుని ప్రియకోడలు సీతను భక్షింపవలదు. భయంకర, రోమాంచకారియగు స్వప్నము గాంచితిని.

రాక్షసస్త్రీలు త్రిజటను స్వప్న వృత్తాంతమేమని అడగగా – తేజముతో ప్రకాశించు, వెయ్యి గుఱ్ఱములు పూన్చినది అయిన రథం పై రామలక్ష్మణులు

తెల్లని పుష్పమాలలు, వస్త్రములు ధరించి ఎక్కి ఉన్నారు. ఆపై రామలక్ష్మణులు, సీత అధిష్టించిన ఏనుగు లంకా నగరముపై నిలిచెను.

రావణుడు శరీరం పై నూనె పూసికొని, గన్నేరు పూలమాల వేసుకొని మత్తులో పడి ఉండుట గాంచితిని.

నల్లని వస్త్రములతో బోడిగుండుతో ఉన్న రావణుడు ఓ స్త్రీ యీడ్వబడుచుండగా గాంచితిని. రావణుడు పందిని, ఇంద్రజిత్తు మొసలిని, కుంభకర్ణుడు ఒంటెని ఎక్కి దక్షిణదిశగా పోయిరి. ఒక్క విభీషణుడు మాత్రం తెల్లని గొడుగుదాల్చి, తెల్ల వస్త్రములతో, తెల్ల చందనము శరీరమున పూసికొని యాకాశమున నిలచెను.

సుందరమైన లంకానగరం విరిగి సముద్రంలో పడినది. రాఘవుని వలన రాక్షసులకు ఘోర భయమాసన్నమైనది. మైథిలీ కాళ్ళమీద పడినా ప్రసన్నురాలు కాగలదు. రాక్షస వనితలారా! మీరు తొలిగిపోండు. రాక్షసరాజు నశించుట, రాముడు జయించుట తథ్యము. తామర రేకుల కనుల వంటి ఆమె కనులను చూడండి. ఎడమ కన్ను అదురుతున్నది. అది శుభ సూచకం.

కొమ్మలపై నివసించు పింగిలి పక్షి తన గూడును చేరి మధురంగా కూచెను. సీత ప్రియుడు. రాముడు వచ్చునని స్వాగతము పలుకుతున్నట్టుగా సూచించుచున్నట్టుగా ఉన్నది.

అష్టావింశః సర్గః :

జడతో ఉరిపోసుకొని సీత మరణింపదలచుట; రాక్షస స్త్రీల బెదిరింపులతో అరణ్య మధ్యమున వదిలిన బాలికవలె రోధించెను. రావణుడు పెట్టిన రెండు నెలల గడువు త్వరలోనే తీరగలదు. విషము త్రాగి, పదునైన ఆయుధం కాని ఉపయోగించి మరణించెదను. అట్టివి ఇచ్చువారు ఈ రాక్షస స్త్రీలలో లేరే.

పలువిధములుగా విలపించి శింశుపావృక్షము వద్దకు వచ్చెను. తన జడను పట్టుకొని ఉరిపోసుకొని యముని చెంతకేగదనని తలచెను.

మృధువగు అవయవములుగల సీతాదేవి, రాముని, తలుచుచున్న శుభాంగి సీతకు శుభసూచకములు పొడసూపెను.

ఏకోనత్రింశః సర్గః :

మైథిలీ శుభశకునములు చూచుట; సుకేశియగు సీత, చందనపూతలకు తగినది, రామునకు చిరకాలం తలగడయైన సుందరమైన, గుండ్రమైన ఎడమ భుజం అదిరెను.

ఏనుగు తొండమువలె లావై, బలిసిన సుందరమైన తొడలలో ఎడమ ఊరువు అదురుచూ రాముడు ఎదురుగా ఉన్నట్లు సూచించెను.

కొనదేరిన దంతములు, సుందారావయవములు కల సీతాదేవి ధరించిన బంగారు వర్ణము కలిగిన పీత వస్త్రము జారెను.

ఆపై దొండపండు వంటి పెదవులు కలది, సుందరమైన నేత్రములు, కన్నులు కలది, వంకరలైన కనురెప్పలు గల సీత మోము శుక్లపక్షమందు ఉదయించిన చంద్రునితో నొప్పు రాత్రివలె వెలిగిపోయెను.

త్రింశః సర్గః :

మారుతి సీత నోదార్పదలంచుట; పరాక్రముడైన హనుమ సీత వృత్తాంతము, త్రిజటా స్వప్న వృత్తాంతము, సీతను రాక్షసలు బెదిరించుట, సర్వము ఉన్నది ఉన్నట్టు వినెను.

రాక్షస స్త్రీల సమక్షమున సీతతో మాటలాడగూడదు. ఏమి చేయవలెనని హనుమ ఆలోచించెను. ఏ మాత్రం అలికిడి అయినా రాక్షస స్త్రీలు అందరిని పిలుతురు. వేలాది రాక్షసులు ఎందరు వచ్చినా చంపగలను. ఆపై అలిసి సముద్రం ఎలా లంఘించగలను ?

సీతతో మాటలాడకుంటే తప్పక ఆమె మరణించును. నా మాట విని భయపడుకుండునా ? పలు విధములుగా ఆలోచించి, ఇక్ష్వాకు శ్రేష్ఠుడు రాముని సంబంధించిన ధర్మసూక్తులను పలికెనా ఆమె ప్రత్యుత్తర మొసగును అనుకొని మధురమైన అవితథమును అగు వాక్యములు పలికెను.

ఏకత్రింశః సర్గః :

రాముని చరితము సీతకు చెప్పుట; హనుమంతుడు పలువిధములుగా తలపోసి పుణ్యశీలుడు శ్రేష్టములైన రథములు, ఏనుగులు కలవాడు, మహా కీర్తివంతుడు, యశస్వి, ఇక్ష్వాకు వంశమున దశరథుడని రాజు కలడు.

ఆ రాజుకు చంద్రబింబము బోలు ముఖము గలవాడు రాముడను జ్యేష్ఠ పుత్రుడు కలడు.

అతడు సత్యప్రజ్ఞ కలవాడు. తండ్రి మాటతో భార్యయగు సీతతో, తమ్ముడు లక్ష్మణుడితో అడవికి పోయెను.

అడవిలో పెక్కు రాక్షసులను చంపెను. మాయా మృగరూపియగు మారీచుని చూపి రాముని మోసపుచ్చి సీతను అపహరించెను. సీతాదేవిని వెదుకుచూ, రాముడు సుగ్రీవునితో చెలిమిచేసెను. వాలిని చంపెను. సుగ్రీవుడాజ్ఞ మేర నలుదిక్కులా వెదికించెను.

సంపాతి చెప్పిన నూరు యోజనములు వెడల్పుగల సముద్రమును మహా పతివ్రత, విశాలాక్షి, వర్ణము, కాంతి కలది సీతాదేవి కొరకు వేగముగా దాటితిని అని పలికిన హనుమను ఆశ్చర్యంతో చూచెను.... ఉదయించుచున్న సూర్యుని వలె హనుమంతుడుండెను.

ద్వాత్రింశః సర్గః :

సీత హనుమని చూచి విస్మయం చెందుట; హనుమను తొలుత భయంగా చూచెను. వానరజాతికి చెందిన మృగమనుకొనెను.

మూర్ఛపోయెను. తెప్పరిల్లి దేవగురువు బృహస్పతికి, దేవేంద్రునకు బ్రహ్మకు ప్రణామము చేసి ఈ వనేచరుడు చెప్పినది నిజమే అగుగాక. కలకాకుండు గాక. మరియొక విధముగా కాకుండు గాక అని భావించెను.

త్రయస్త్రింశః సర్గః :

అంజలి ఘటించి హనుమంతుడు తన గురించి తెలుపుట; పద్మదళముల వంటి నేత్రము కలిగి, పట్టు వస్త్రములు ధరించిన ఓ సుమంగళి, దేవాసుర, నాగ, గంధర్వ, యక్ష, యజ్ఞ, కిన్నెర, రుద్ర, మారుతీ, వసువులలో ఎవ్వరికి చెందిన దానవు. నక్షత్రములలో శ్రేష్ఠమైన రోహిణి నక్షత్రం వలె ఉన్నావు. వశిష్ఠుని కోపించి వచ్చిన అరుంధతివా ? ఓ చక్కని నడుము కలదానా ? పుత్రుడు , తండ్రి, సోదరుడు ఎవరి గురించి విచారిస్తున్నావు. స్తనజఘనాదికము, సాముద్రిక లక్షణము బట్టి రాజకన్యవు. రావణుడు తెచ్చిన సీతవా ? అయితే నీకు శుభమగుగాక.

విదేమనందిని హర్షము పొంది వైదేహిని, జనకుని కూతురను, సీతను. ధీమంతుడైన రామునకు భార్యను. దండకారణ్యమున నివశించునట్టి శ్రీరామచంద్రుని భార్యనగు నేను రాక్షసునిచే అపహరించబడెనని పలికెను. ప్రాణము తీయుటకు రెండు మాసములు గడువిచ్చెను ఆ రాక్షసుడు. రెండు నెలలు గడవకముందే ప్రాణములను త్యజించునని పలికెను.

చతుస్త్రింశః సర్గః :

సీతాదేవి హనుమత్సంవాదము; దుఃఖాభిభీతియగు సీతను నోదార్చుచు హనుమ పలికెను. రామదూతనై వచ్చితిని. అతను కుశలము. నీ క్షేమ సమాచారముల కొరకై వేగిరపడుచున్నాడు.

లక్ష్మణుడు నీకు శిరోవందనము చేసినాడని చెప్పి జానకికి నమస్కరించుట; రాముని దూతగా వచ్చిన నీకు మేలు. సౌమ్య స్వభావం కల వానరా! నా చిత్తమును హరించుచున్నావు అనగా,

రాముడు చంద్రునివలె లోకకాంతుడు, సత్యవాది, విష్ణువు వలె పరాక్రమవంతుడు. కొలది కాలమునే రావణుని యుద్ధమున సంహరింపగలడు. నన్ను నమ్ముము. మాయారూపుడైన రావణుడిని కాను. నన్ను విశ్వసించుము.

బుధదశా దోష నివారణకు

బిడ్డల క్షేమం, అంతు చిక్కని సమస్యల పరిష్కారం

పంచత్రింశః సర్గః

(సీతకు రామలక్ష్మణుల గురించి హనుమ తెలుపుట)

తాం తు రామకథాం శ్రుత్వా వైదేహీ వానరర్షభాత్,
ఉవాచ వచనం సాంత్వ మిదం మధురయా గిరా. 1
క్వ తే రామేణ సంసర్గః కథం జానాసి లక్ష్మణమ్,
వానరాణాం నరాణాం చ కథ మాసీత్ సమాగమః. 2
యాని రామస్య లింగాని లక్ష్మణస్య చ వానర,
తాని భూయ స్సమాచక్ష్వ న మాం శోక స్సమావిశేత్. 3
కీదృశం తస్య సంస్థానం రూపం రామస్య కీదృశమ్,
కథ మూరూ కథం బాహూ లక్ష్మణస్య చ శంస మే. 4
ఏవ ముక్తస్తు వైదేహ్యా హనుమా న్మారుతాత్మజః,
తతో రామం యథాతత్త్వ మాఖ్యాతు ముపచక్రమే. 5
జానంతీ బత దిష్ట్యా మాం వైదేహి పరిపృచ్ఛసి,
భర్తుః కమలపత్రాక్షి సంస్థానం లక్ష్మణస్య చ. 6
యాని రామస్య చిహ్నాని లక్ష్మణస్య చ యాని వై,
లక్షితాని విశాలాక్షి వదత శ్శృణు తాని మే. 7
రామః కమలపత్రాక్ష స్సర్వసత్త్వమనోహరః,
రూపదాక్షిణ్యసంపన్నః ప్రసూతో జనకాత్మజే. 8

తేజసా - - దిత్యసంకాశః క్షమయా పృథివీసమః,
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా యశసా వాసవోమపః. 9
రక్షితా జీవలోకస్య స్వజన స్యాభిరక్షితా,
రక్షితా స్వస్య వృత్తస్య ధర్మస్య చ పరంతపః. 10
రామో భామిని లోకస్య చాతుర్వర్ణ్యస్య రక్షితా,
మర్యాదానాం చ లోకస్య కర్తా కారయితాచ సః. 11
అర్చిష్మా నర్చితో - త్యర్థం బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితః,
సాధూనా ముపకారజ్ఞః ప్రచారజ్ఞశ్చ కర్మణామ్. 12
రాజవిద్యావినీతశ్చ బ్రాహ్మణానా ముపాసితా,
శ్రుతవాన్ శీలసంపన్నో వినీతశ్చ పరంతపః. 13
యజుర్వేదవినీతశ్చ వేదవిద్భి స్సుపూజితః.
ధనుర్వేదే చ వేదేషు వేదాంగేషు చ నిష్ఠితః. 14
విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవ శ్శుభాననః,
గూఢజత్రు స్సుతామ్రాక్షో రామో దేవి జనైః శ్రుతః. 15
దుందుభిస్వనవిర్ఘోషః స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్,
సమ స్సమవిభక్తాంగో వర్ణం శ్యామం సమాశ్రితః. 16
త్రిస్థిర స్త్రిప్రలంబశ్చ త్రిసమ స్త్రిషు చోన్నతః,
త్రితామ్ర స్త్రిషు చ స్నిగ్ధో గంభీర స్త్రిషు నిత్యశః. 17
త్రివలీవాం స్త్ర్యవనత శ్చతుర్వ్యంగ స్త్రిశీర్షవాన్,
చతుష్కల శ్చతుర్లేఖ శ్చతుష్కిష్కు శ్చతుస్సమః. 18
చతుర్దశసమద్వంద్వ శ్చతుర్దంష్ట్ర శ్చతుర్గతిః,
మహోష్ఠహనునాసశ్చ పంచస్నిగ్ధో - ష్టవంశవాన్. 19
దశపద్మో దశబృహ త్త్రిభి ర్వ్యాప్తో ద్విశుక్లవాన్,
షడున్నతో నవతనుః త్రిభి ర్వ్యాప్నోతి రాఘవః. 20

సత్యధర్మపరః శ్రీమాన్ సంగ్రహానుగ్రహే తతః,
దేశకాలవిభాగజ్ఞ స్సర్వలోకప్రియంవదః. 21
భ్రాతా చ తస్య ద్వైమాత్ర స్సౌమిత్రి రపరాజితః,
అనురాగేణ రూపేణ గుణైశ్చైవ తథావిధః. 22
తావుభౌ నరశార్దూలౌ త్వద్దర్శనసముత్సుకౌ,
విచిన్వంతౌ మహీం కృత్స్నా మస్మాభి రభిసంగతౌ. 23
త్వామేవ మార్గమాణౌ తౌ విచరంతౌ వసుంధరామ్,
దదర్శతు ర్మృగపతిం పూర్వజే నావరోపితమ్. 24
ఋశ్యమూకస్య పృష్ఠే తు బహుపాదపసంకులే,
భ్రాతు ర్భయార్త మాసీనం సుగ్రీవం ప్రియదర్శనమ్. 25
వయం తు హరిరాజం తం సుగ్రీవం సత్యసంగరం,
పరిచర్యాస్మహే రాజ్యాత్ పూర్వజే నావరోపితమ్. 26
తత స్తౌ చీరవసనౌ ధనుః ప్రవరపాణినౌ,
ఋశ్యమూకస్య శైలస్య రమ్యం దేశ మపాగతౌ. 27
స తౌ దృష్ట్వా నరవ్యాఘ్రౌ ధన్వినౌ వానరర్షభః,
అవప్లుతో గిరేస్తస్య శిఖరం భయమోహితః. 28
తత స్స శిఖరే తస్మిన్ వానరేంద్రో వ్యవస్థితః,
తయో స్సమీపం మామేవ ప్రేషయామాస సత్వరమ్. 29
తావహం పురుషవ్యాఘ్రౌ సుగ్రీవవచనాత్ ప్రభూ,
రూపలక్షణసంపన్నౌ కృతాంజలి రుపస్థితః. 30
తౌ పరిజ్ఞాతతత్త్వార్థౌ మయా ప్రీతిసమన్వితౌ,
పృష్ఠ మారోప్య తం దేశం ప్రాపితౌ పురుషర్షభౌ. 31
నివేదితౌ చ తత్త్వేన సుగ్రీవాయ మహాత్మనే,
తయో రన్యోన్యసల్లాపాత్ భృశం ప్రీతి రజాయత. 32

తతస్తౌ ప్రీతిసంపన్నౌ హరీశ్వరనరేశ్వరౌ,
పరస్పరకృతాశ్వాసౌ కథయా పూర్వవృత్తయా. 33
తత స్స సాంత్వయామాస సుగ్రీవం లక్ష్మణాగ్రజః,
స్త్రీహేతో ర్వాలినా భ్రాత్రా నిరస్త మురుతేజసా. 34
తత స్త్వన్నాశజం శోకం రామ స్యాక్లిష్టకర్మణః,
లక్ష్మణో వానరేంద్రాయ సుగ్రీవాయ న్యవేదయత్. 35
స శ్రుత్వా వానరేంద్రస్తు లక్ష్మణే నేరితం వచః,
తదాసీ న్నిష్ప్రభో - త్యర్థం గ్రహగ్రస్త ఇవాంశుమాన్. 36
తత స్త్వద్గాత్రశోభీని రక్షసా హ్రియమాణయా,
యా న్యాభరణజాలాని పాతితాని మహీతలే. 37
తాని సర్వాణి రామాయ ఆనీయ హరియూథపాః,
సంహృష్టా దర్శయామాసు ర్గతిం తు న విదు స్తవ. 38
తాని రామాయ దత్తాని మయై వోపహృతాని చ,
స్వనవం త్యవకీర్ణాని తస్మిన్ విగతచేతసి. 39
తాన్యంకే దర్శనీయాని కృత్వా బహువిధం తవ,
తేన దేవప్రకాశేన దేవేన పరిదేవితమ్. 40
పశ్యత స్తాని రుదత స్తామ్యతశ్చ పునః పునః,
ప్రాదీపయన్ దాశరథే స్తాని శోకహుతాశనమ్. 41
శయితం చ చిరం తేన దుఃఖార్తేన మహాత్మనా,
మయాపి వివిధై ర్వాక్యైః కృచ్ఛ్రా దుత్థాపితః పున. 42
తాని దృష్ట్వా మహాబాహు ర్దర్శయిత్వా ముహు ర్మహుః,
రాఘవ స్సహసౌమిత్రి స్సుగ్రీవే స న్యవేదయత్. 43
స తవాదర్శనా దార్యే. రాఘవః పరితప్యతే,
మహతా జ్వలతా నిత్య మగ్నినే వాగ్నిపర్వతః. 44

త్వత్కృతే త మనిద్రా చ శోక శ్చింతా చ రాఘవమ్,
తాపయంతి మహాత్మాన మగ్న్యగార మివాగ్నయః. 45
తవాదర్శనశోకేన రాఘవః ప్రవిచాల్యతే,
మహతా భూమికంపేన మహానివ శిలోచ్చయః. 46
కాననాని సురమ్యాణి నదీః ప్రస్రవణాని చ,
చర న్న రతి మాప్నోతి త్వా మపశ్య న్నృపాత్మజే. 47
స త్వాం మనుజశార్దూలః క్షిప్రం ప్రాప్స్యతి రాఘవః,
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం జనకాత్మజే. 48
సహితౌ రామసుగ్రీవా వుభా వకురుతాం తదా,
సమయం వాలినం హంతుం తవ చాన్వేషణం తథా. 49
తత స్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం వీరభ్యాం స హరీశ్వరః,
కిష్కింధాం సముపాగమ్య వాలీ యుద్ధే నిపాతితః. 50
తతో నిహత్య తరసా రామో వాలిన మాహవే,
సర్వర్క్షహరిసంఘానాం సుగ్రీవ మకరోత్ పతిమ్. 51
రామసుగ్రీవయో రైక్యం దేవ్యేవం సమజాయత,
హనుమంతం చ మాం విద్ధి తయో ర్దూత మిహాగతమ్. 52
స్వరాజ్యం ప్రాప్య సుగ్రీవ స్సమానీయ హరీశ్వరాన్,
త్వదర్థం ప్రేషయామాస దిశో దశ మహాబలాన్. 53
ఆదిష్టా వానరేంద్రేణ సుగ్రీవేణ మహౌజసా,
అద్రిరాజప్రతీకాశా స్సర్వతః ప్రస్థితా మహీమ్. 54
తతస్తే మార్గమాణా వై సుగ్రీవవచనాతురాః,
చరంతి వసుధాం కృత్స్నాం వయ మన్యే చ వానరాః. 55
అంగదో నామ లక్ష్మీవాన్ వాలిసూను ర్మహాబలః,
ప్రస్థితః కపిశార్దూల స్త్రిభాగబలసంవృతః. 56

తేషాం నో విప్రణష్టానాం వింధ్యే పర్వతసత్తమే,
భృశం శోకపరీతానా మహోరాత్రగణా గతాః. 57
తే వయం కార్యనైరాశ్యత్ కాల స్యాతిక్రమేణ చ,
భయాచ్చ కపిరాజస్య ప్రాణాం స్త్యక్తుం వ్యవస్థితాః. 58
విచిత్య వనదుర్గాణి గిరిప్రస్రవణాని చ,
అనాసాద్య పదం దేవ్యాః ప్రాణాం స్త్యక్తుం సముద్యతాః. 59
దృష్ట్వా ప్రాయోపవిష్టాంశ్చ సర్వాన్ వానరపుంగవాన్,
భృశం శోకార్ణవే మగ్నః పర్యదేవయ దంగదః. 60
తవ నాశంచ వైదేహి వాలినశ్చ వధం తథా,
ప్రాయోపవేశ మస్మాకం మరణం చ జటాయుషః. 61
తేషాం నః స్వామిసందేశా న్నిరాశానాం ముమూర్షతామ్,
కార్యహేతో రివాయాత శ్శకుని ర్వీర్యవాన్ మహాన్. 62
గృధ్రరాజస్య సోదర్య స్సంపాతి ర్నామ గృధ్రరాట్,
శ్రుత్వా భ్రాతృవధం కోపా దిదం వచన మబ్రవీత్. 63
యవీయాన్ కేన మే భ్రాతా హతః క్వ చ నిపాతితః,
ఏత దాఖ్యాతు మిచ్ఛామి భవద్భి ర్వానరోత్తమాః. 64
అంగదో - కథయ త్తస్య జనస్థానే మహద్వధమ్,
రక్షసా భీమరూపేణ త్వా ముద్దిశ్య యథాతథమ్. 65
జటాయుషో వధం శ్రుత్వా దుంఖిత స్సో - రుణాత్మజః,
త్వాం శశంస వరారోహే వసంతీం రావణాలయే. 66
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సంపాతేః ప్రీతివర్ధనమ్,
అంగదప్రముఖా స్తూర్ణం తత స్సంప్రస్థితా వయమ్. 67
వింధ్యా దుత్థాయ సంప్రాప్తా స్సాగర స్యాంత ముత్తరమ్,
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహా హృష్టా స్తుష్టాః ప్లవంగమాః. 68

అంగదప్రముఖా స్సర్వే వేలోపాంత ముపస్థితాః,
చింతాం జగ్ముః పునర్భీతా స్త్వద్దర్శనసముత్సుకాః. 69
అథాహం హరిసైన్యస్య సాగరం ప్రేక్ష్య సీదతః,
వ్యవధూయ భయం తీవ్రం యోజనానాం శతం ప్లుతః. 70
లంకా చాపి మయా రాత్రౌ ప్రవిష్టా రాక్షసాకులా,
రావణశ్చ మయా దృష్ట స్త్వం చ శోకపరిప్లుతా. 71
ఏతత్తే సర్వ మాఖ్యాతం యథావృత్త మనిందితే,
అభిభషస్వ మాం దేవి దూతో దాశరథే రహమ్. 72
తం మాం రామకృతోద్యోగం త్వన్నిమిత్త మిహాగతమ్,
సుగ్రీవసచివం దేవి బుధ్యస్వ పవనాత్మజమ్. 73
కుశలీ తవ కాకుత్స్థ స్సర్వశస్త్రభృతాం వరః,
గురో రారాధనే యుక్తో లక్ష్మణశ్చ సులక్షణః. 74
తస్య వీర్యవతో దేవి భర్తుస్తవ హితే రతః,
అహమేకస్తు సంప్రాప్త స్సుగ్రీవవచనా దిహ. 75
మయేయ మసహాయేన చరతా కామరూపిణా,
దక్షిణా ది గనుక్రాంతా త్వన్మార్గవిచయైషిణా. 76
దిష్ట్యా - హం హరిసైన్యానాం త్వన్నాశ మనుశోచతామ్,
అపనేష్యామి సతాపం తవాభిగమశంసనాత్. 77
దిష్ట్యా హి మమ న వ్యర్థం దేవి సాగరలంఘనమ్,
ప్రాప్స్యా మ్యహ మిదం దిష్ట్యా త్వద్దర్శనకృతం యశః. 78
రాఘవశ్చ మహావీర్యః క్షిప్రం త్వా మభిపత్స్యతే,
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం రాక్షసాధిపమ్. 79
మాల్యవా న్నామ వైదేహి గిరీణా ముత్తమో గిరిః,
తతో - భ్యగచ్ఛ ద్గోకర్ణం పర్వతం కేసరీ హరిః. 80

స చ దేవర్షిభి ర్దిష్టః పితా మమ మహాకపిః,
తీర్థే నదీపతేః పుణ్యే శంబసాదన ముద్ధరత్. 81
తస్యాహం హరిణః క్షేత్రే జాతో వాతేన మైథిలి,
హనామా నితి విఖ్యాతో లోకే స్వే నైవ కర్మణా. 82
విశ్వాసార్థం తు వైదేహి భర్తు రుక్తా మయా గుణాః,
అచిరా ద్రాఘవో దేవి త్వా మితో నయితా - నఘే. 83
ఏవం విశ్వాసితా సీతా హేతుభి శ్శోకకర్శితా,
ఉపపన్నై రభిజ్ఞానైర్దూతం త మవగచ్ఛతి. 84
అతులం చ గతా హర్షం ప్రహర్షేణ చ జానకీ,
నేత్రాభ్యాం వక్రపక్ష్మాభ్యాం ముమో చానందజం జలమ్. 85
చారు తద్వదనం తస్యా స్తామ్రశుక్లాయతేక్షణమ్,
అశోభత విశాలాక్ష్యా రాహుముక్త ఇవోడురాట్. 86
హనుమంతంకపిం వ్యక్తం మన్యతే నాన్యథేతి సా,
అథోవాచ హనూమాం స్తా ముత్తరం ప్రియదర్శనామ్. 87
ఏతత్తే సర్వ మాఖ్యాంతం సమాశ్వసిహి మైథిలి,
కిం కరోమి కథం వా తే రోచతే ప్రతియా మ్యహమ్. 88
హతే - సురే సంయతి శంబసాదనే
కపిప్రవీరేణ మహర్షిచోదనాత్,
తతో - స్మి వాయుప్రభవో హి మైథిలి
ప్రభావత స్తత్ప్రతిమశ్చ వానరః. 89

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే సుందరకాండే
పంచత్రింశః సర్గః.

శ్రీరాముని స్మరిస్తూ పారాయణ, పిదప పొంగలి నివేదించవలెను.

పంచత్రింశః సర్గః :

హనుమ తను రామదూత అని నమ్మించుట; సీత స్వాంత వచనములతో రామునితో, లక్ష్మణునితో సమాగమము ఎట్లు కలిగెను. వారి గుణములు చెప్పుము. రూపం, యాకృతి, బాహువులు, ఊరువులు మొదలగువానిని గూర్చి వివరింపుము.

పవనసూతియగు హనుమ – ఓ విదేహకుమారీ! నీ వడిగినవన్నీ నీవు ఎరుగువా, నా అదృష్టమున నన్ను అడుగుచుంటివి. ఓ విశాలాక్షి! రాముడు పుట్టుకతో రూపదాక్షిణ్య సంపన్నుడు. తేజస్సులో సూర్యునితో, ఓరిమిలో భూమితోనూ సరితూగగలవాడును. వేద వేదాంగములందు పరనిష్ఠితుడు, ప్రతాపి, నల్లనివాడు, ధర్మార్థకామములను సమముగా సేవించువాడు, నీకోసం భూమి నంతయు వెదకించినావాడు అని అనేక విషయములను వివరించుట. జానకీదేవి ఆనందాతిరేకమున హర్షాశ్రువులను రాల్చుట. ఓ మైథిలీ – వాయుదేవుని వల్ల జన్మనెత్తిన నేను అంతటివాడనే. కొంచెం ఓపిక పట్టుడు. సెలవైన వెళ్ళి వచ్చెదనని పలుకుట.

శుక్రదశా దోష నివారణకు బంధువు స్వస్థానం చేరుటకు, ఆపదలు తొలగుటకు

షట్ త్రింశః సర్గః

(రాముడిచ్చిన అంగుళీయకమును హనుమంతున కిచ్చుట)

భూయ ఏవ మహాతేజా హనుమాన్ మారుతాత్మజః,
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం సీతాప్రత్యయకారణాత్. 1
వానరో - హం మహాభాగే దూతో రామస్య ధీమతః,
రామనామాంకితం చేదం పశ్య దేవ్యంగులీయకమ్. 2
ప్రత్యయార్థం తవా - - నీతం తేన దత్తం మహాత్మనా,
సమాశ్వసిహి భద్రం తే క్షీణదుఃఖఫలా హ్యసి. 3

గృహీత్వా ప్రేక్షమాణా సా భర్తుః కరవిభూషణమ్,
భర్తారమివ సంప్రాప్తా జానకీ ముదితా - భవత్. 4
చారు తద్వదనం తస్యా స్తామ్రశుక్లాయతేక్షణమ్,
అశోభత విశాలాక్ష్యా రాహుముక్త ఇవోడురాట్. 5
తత స్సా హ్రీమతీ బాలా భర్తృ సందేశహర్షితా,
పరితుష్టా ప్రియం కృత్వా ప్రశశంస మహాకపిమ్. 6
విక్రాంత స్త్వం సమర్థ స్త్వం ప్రాజ్ఞస్త్వం వానరోత్తమ,
యే నేదం రాక్షసపదం త్వయైకేన ప్రధర్షితమ్. 7
శతయోజనవిస్తీర్ణ స్సాగరో మకరాలయః,
విక్రమశ్లాఘనీయేన క్రమతా గోష్పదీకృతః. 8
న హి త్వాం ప్రాకృతం మన్యే వానరం వానరర్షభ,
యస్య తే నాస్తి సంత్రాసో రావణా న్నాపి సంభ్రమః. 9
అర్హసే చ కపిశ్రేష్ఠ మయా సమభిభాషితుమ్,
యద్యసి ప్రేషిత స్తేన రామేణ విదితాత్మనా. 10
ప్రేషయిష్యతి దుర్ధర్షో రామో న హ్యపరీక్షితమ్,
పరాక్రమ మవిజ్ఞాయ మత్సకాశం విశేషతః. 11
దిష్ట్యా చ కుశలీ రామో ధర్మాత్మా సత్యసంగరః,
లక్ష్మణశ్చ మహాతేజా స్సుమిత్రానందవర్ధనః. 12
కుశలీ యది కాకుత్స్థః కిం ను సాగరమేఖలామ్,
మహీం దహతి కోపేన యుగాంతాగ్ని రివోత్థితః. 13
అథవా శక్తిమంతౌ తౌ సురాణామపి నిగ్రహే,
మమైవ తు న దుఃఖానా మస్తి మన్యే విపర్యయః. 14
కచ్చిన్న వ్యథితో రామః కచ్చిన్న పరితప్యతే,
ఉత్తరాణి చ కార్యాణి కురుతే పురుషోత్తమః. 15

కచ్చిన్న దీన స్సంభ్రాంతః కార్యేషు చ న ముహ్యతి,
కచ్చి త్పురుషకార్యాణి కురుతే నృపతేస్సుతః. 16
ద్వివిధం త్రివిధోపాయ ముపాయమపి సేవతే,
విజిగీషు స్సుహృ త్కచ్చిన్మిత్రేషు చ పరంతపః. 17
కచ్చి న్మిత్రాణి లభతే మిత్రైశ్చా ప్యభిగమ్యతే,
కచ్చి త్కల్యాణమిత్రశ్చ మిత్రైశ్చాపి పురస్కృతః. 18
కచ్చి దాశాస్తి దేవానాం ప్రసాదం పార్థివాత్మజః,
కచ్చి త్పురుషకారం చ దైవం చ ప్రతిపద్యతే. 19
కచ్చి న్న విగతస్నేహః ప్రవాసా న్మయి రాఘవః,
కచ్చి న్మాం వ్యసనా దస్మా న్మోక్షయిష్యతి వానర. 20
సుఖానా ముచితో నిత్య మసుఖానా మనౌచితః,
దుఃఖ ముత్తర మాసాద్య కచ్చి ద్రామో న సీదతి. 21
కౌసల్యాయా స్తథా కచ్చిత్ సుమిత్రాయా స్తథైవ చ,
అభీక్ష్ణం శ్రూయతే కచ్చిత్ కుశలం భరతస్య చ. 22
మన్నిమిత్తేన మానార్హః కచ్చి చ్ఛోకేన రాఘవః,
కచ్చి న్నాన్యమనా రామః కచ్చి న్మాం తారయిష్యతి. 23
కచ్చి దక్షౌహిణీం భీమాం భరతో భ్రాతృవత్సలః,
ధ్వజినీం మంత్రిభి ర్గుప్తాం ప్రేషయిష్యతి మత్కృతే. 24
వానరాధిపతిః శ్రీమాన్ సుగ్రీవః కచ్చి దేష్యతి,
మత్కృతే హరిభిర్వీరై ర్వృతో దంతనఖాయుధైః. 25
కచ్చిన్న లక్ష్మణః శూరః సుమిత్రానందవర్ధనః,
అస్త్రవి చ్ఛరజాలేన రాక్షసాన్ విధమిష్యతి. 26
రౌద్రేణ కచ్చి దస్త్రేణ జ్వలతా నిహతం రణే,
ద్రక్ష్యా మ్యల్పేన కాలేన రావణం ససుహృజ్జనమ్. 27

కచ్చిన్న తద్దేమసమానవర్ణం
తస్యాననం పద్మసమానగంధి,
మయా వినా శుష్యతి శోకదీనం
జలక్షయే పద్మమివాతపేన. 28
ధర్మాపదేశా త్త్యజతశ్చ రాజ్యం
మాం చాప్యరణ్యం నయతః పదాతిమ్,
నాసీ ద్వ్యథా యస్య న భీ ర్న శోకః
కచ్చి త్స ధైర్యం హృదయే కరోతి. 29
న చాస్య మాతా న పితా చ నాన్యః
స్నేహా ద్విశిష్టో - స్తి మయా సమో వా,
తావ త్త్వహం దూత జిజీవిషేయం
యావత్ ప్రవృత్తిం శృణుయాం ప్రియస్య. 30
ఇతీవ దేవీ వచనం మహార్థం
తం వానరేంద్రం మధురార్థ ముక్త్వా,
శ్రోతుం పున స్తస్య వచో - భిరామం
రామార్థయుక్తం విరరామ రామా. 31
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా మారుతిర్భీమవిక్రమః,
శిర స్యంజలి మాధాయ వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 32
న త్వా మిహస్థాం జానీతే రామః కమలలోచనే,
తేన త్వాం నానయ త్యాశు శచీమివ పురందరః. 33
శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్ర మేష్యతి రాఘవః,
చమూం ప్రకర్షన్ మహతీం హర్యృక్షగణసంకులామ్. 34
విష్టంభయిత్వా బాణౌఘై రక్షోభ్యం వరుణాలయమ్,
కరిష్యతి పురీం లంకాం కాకుత్స్థః శాంతరాక్షసామ్. 35

తత్ర యద్యంతరా మృత్యు ర్యది దేవా స్సహాసురాః,
స్థాస్యంతిపథి రామస్య స తానపి వధిష్యతి. 36
తవాదర్శనజే నార్యే శోకేన స పరిప్లుతః,
న శర్మ లభతే రామః సింహార్దిత ఇవ ద్విపః. 37
మలయేన చ వింధ్యేన మేరుణా మందరేణ చ,
దర్దురేణ చ తే దేవి శపే మూలఫలేన చ. 38
యథా సునయనం. వల్గు బింబోష్ఠం చారుకుండలమ్,
ముఖం ద్రక్ష్యసి రామస్య పూర్ణచంద్ర మివోదితమ్. 39
క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి వైదేహి రామం ప్రస్రవణే గిరౌ,
శతక్రతు మివాసీనం నాకపృష్ఠస్య మూర్ధని. 40
న మాంసం రాఘవో భుంక్తే న చాపి మధు సేవతే,
వన్యం సువిహితం నిత్యం భక్త మశ్నాతి పంచమమ్. 41
నైన దంశా న్న మశకా న్న కీటా న్న సరీసృపాన్,
రాఘవో - పనయే ద్గాత్రా త్త్వద్గతే నాంతరాత్మనా. 42
నిత్యం ధ్యానపరో రామో నిత్యం శోకపరాయణః,
నాన్య చ్చింతయతే కించిత్ స తు కామవశం గతః. 43
అనిద్ర స్సతతం రామ స్సుప్తో - పి చ నరోత్తమః,
సీతేతి మధురాం వాణీం వ్యాహరన్ ప్రతిబుధ్యతే. 44
దృష్ట్వా ఫలం వా పుష్పం వా
యద్వా - న్యత్ సుమనోహరమ్,
బహుశో హా ప్రియే త్యేవం
శంసం స్త్వా మభిభాషతే. 45
స దేవి నిత్యం పరితప్యమాన
స్త్వామేవ సీతే త్యభిభాషమాణః,

ధృతవ్రతో రాజసుతో మహాత్మా
తవైవ లాభాయ కృతప్రయత్నః. 46
సా రామసంకీర్తనవీతశోకా,
శరన్ముఖే సాంబుదశేషచంద్రా
నిశేవ వైదేహసుతా బభూవ. 47

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే సుందరకాండే
షట్త్రింశః సర్గః

మూడుపూటలా సీతాదేవిని స్మరిస్తూనిష్టతో పఠించవలెను. పిదప మామిడిపండు లేదా పనస పండు తొనలను లేదా పంచదారను నివేదించాలి

షట్త్రింశః సర్గః :

కమలపత్రాక్షీకు అంగులీయకం చూపుట; పవన నందనుడు వినయ యుక్తమగు పల్కులు పలికెను, ఓ విదేహ రాజకుమారీ సౌభాగ్యవతీ నేను రామదూతను, రామా నామాంకితమగు ఈ అంగులీయకమును చూడుము. అది చూసిన జానకి భర్త సంప్రాప్తమైనట్లుగానే సంతోషించెను. సుందర వదనము, నేత్రములు విస్పారెను.

మహాకపిని ప్రశంసించెను. సత్య ప్రతిజ్ఞుడు, శ్రీరాముడు కుశలముగానే ఉన్నారు కదా! సుమిత్రా నందవర్దనుడు లక్ష్మణుడు కుశలమే గదా! రఘునాథుడు నా సంబంధమైన శోకముచే అతడన్య మనస్కుడగుట లేదు గదా! శ్రీరామచంద్రుని ముఖపద్మము ఎండవలన దీనమై వాడిపోవుట లేదుగదా!

అనగా – మందరపర్వతము పై వొట్టు.... మేరు దర్దుర పర్వతముల పై ఆన సుందరమైన నేత్రములు కలవాడు. అందమైన కుండములు కల శ్రీరామచంద్రునను త్వరలోనో గాంచకలవు. అంత సీత కపివరుని వ్యాఖ్యలకు సుఖః దుఃఖములకు లోనయ్యెను.

సప్తత్రింశః సర్గః :

ప్లవగోత్తమునకు సీత ప్రతి వచనమిచ్చుట; పున్నమి చంద్రుని మోముగల సీతాదేవి, ఆ వానరుడితో ధర్మార్థయుక్తమైన వాక్యములు పలికెను. రాక్షసులను వధించి, క్రూరుడైన రావణుడుని చంపి నా వద్దకు వచ్చే రాముడ్ని, నా పతిని నేనెప్పుడు చూడగలను. రావణుని తమ్ముడు విభీషణుడు, నన్ను విడిపించి రాముని వద్దకు పంపుటకు ప్రయత్న పూర్వకమును అనునయించినను రావణుడు అనుమతించలేదు. విభీషణుని పుత్రిక అనల ఆమె తల్లి పంపగా నా యొద్దకు వచ్చి తెలిపినది. వానరా! నిశ్చయంగా నా పతి వలన రావణునికి సర్వనాశనం తప్పదు.

ఓ విదేహ రాజపుత్రీ సీతాదేవి. నా వీపు పై నధిరోహింపుము. ఇప్పుడే ఈ దుఃఖం నుండి విముక్తులవుదము. ఉపేక్ష చేయకుము. మహా సముద్రమును దాటువము. హోమము చెయ్యబడిన ద్రవ్యము దేవేంద్రునికిచ్చినట్లు ప్రస్రవణగిరి నున్న రామునికి సమర్పించెదను.

ఓ వానరా... నీ శక్తి, బలము నాకు తెలియనివి కావు, ఆ మహా సముద్రమును దాటగలవు. శత్రువులను నశింప చేయగలవు. కాని రాజాలను వానరశ్రేష్ఠుడా! రాముని తప్ప వేరొక పురుషునకు తాకజాలను. నా పతియగు రాముని, లక్ష్మణుని, వానర వీరులందరిని రమ్మను. శోకపీడితయగు నన్ను హర్షయుక్తము చేయుమని శ్రీరామ ప్రభువుకి నా విన్నవింపుము.

అష్టత్రింశః సర్గః :

అంగళీయుకం ప్రదానం; వినయవ్రతియగు జానకీ, నిన్ను చూచు వారలకు శుభము కలుగును. నా వీపు పై కూర్చొని సముద్రం దాటుటకు స్త్రీ లెవ్వరును సమర్థులు కాజాలరు. రామునకు తప్ప అన్యులను సంపర్శనము చేయననుట యుక్తము. శ్రీరామునకు తెలిసిన గుర్తునిమ్ము అని హనుమ వేడుకొనెను.

ఓ మారుతీ – పూర్వము చిత్రకూటము చెంతనున్న పర్వతము దీశాన్య దిక్కున మందాకిని సమీపమున ఉన్నప్పటి విషయం అది. అని అక్కడి వృత్తాంతం శుద్ధురాలు సీత చెప్పుట చీర కొంగున కట్టుకున్న దివ్యము. శుభమగు, చూడామణి రామునికిమ్మని హనుమంతుని కిచ్చుట. హనుమ తిరుగు ప్రయాణమునకు యత్నించుట.

ఏకోనచత్వారింశః సర్గః :

వానరోత్తముడు, సీతని ఓదార్చుట; హరిసత్తమా! వానరులు, అపార సముద్రం ఏలా దాటగలరు. దేవీ! పరితాపము చెందకుము. వూరడిల్లుము. రాముడు రావణుడిని అచిర కాలంలోనే సంహరించ గలడు. గోళ్ళు ఆయుధములు కల వానరులు లంకాద్వారము చేరగలరు. లంకలో ఎన్నో దినములుండవు. శచీదేవి తన భర్త ఇంద్రునితో కలిపి ఉన్నట్టుగా నీవు కూడా శ్రీరామునితో కలుసుకొని ఉండగలవు.

చత్వారింశః సర్గః :

రామునకు, సీత సందేశమిచ్చుట; దేవకన్యా సదృశ్యురాలగు వైదేహి, హితమగు వాక్యములు పలికెను. ఓ హరిగణ శ్రేష్ఠా! కాకిపై కోపముతో తృణమును ప్రయోగించి నేత్రమును హరించుటకై మంత్రించి వదిలిన బ్రహ్మాస్త్రమును గుర్తు చేయుము; చెమట హరించిన తిలకము తిరిగి మణిశిలతో చేయబడిన తిలకము అలంకరించుట గురించి కూడా తెలుపుము.

దివ్యమైన చూడామణి చూచి రామునను చూస్తున్నట్లుగానే భావించి సంతసిస్తున్నాను.

ఓ విశాలాక్షీ, పతివ్రతా, రామునకు ప్రీతి కలిగించు గురుతును మరొకటి ఇవ్వవలసినదని కోరెను. సీతాదేవిచ్చిన శ్రేష్ఠమగు చూడామణిని స్వీకరించి, ఉత్తర దిక్కుకు పోవలెనని నిర్ణయించుకొనుట.

ఏకచత్వారింశః సర్గః :

మహాసాధ్వి, రామునకు ప్రియమైన సీతను, అశోకవనమును హనుమ వదులుట, మరొక ప్రదేశమునకు పోయి హనుమ ఆలోచించుట; సామదాన భేదములను ఉపాయములను నతిక్రమించి, నాలుగోది అయిన దండోపాయమే ఉపయోగకరం. రావణుని వాసం తెలిసినది. బలమూ, రావణుని హృదయం తెలుసుకొనిన వచ్చిన పని పూర్తి అగును. కొంతమంది రాక్షసులను చంపిన కొంత భయపడగలరు.

వాయుదేవునివలె పరాక్రమముగల మారుతి మహత్తర వేగంతో చెట్ల మీద పడి పీకి వేయసాగేను. లతలతో, పక్షులతో ఉన్న ఆ ప్రమదావనము భగ్నం చేస్తుండేను. రావణుని మనస్సుకు కష్టం కలిగించే అన్ని కార్యములు చేసి శోభతో వెలుగొందుచున్న సింహద్వారము పై ఉండెను.

ద్విచత్వారింశః సర్గః :

హనుమ ఘనకార్యం గురించి రాక్షసస్త్రీలు. రావణునికి వివరింపుట; వికృతములైన మొహాలతో నిద్రిస్తున్న రాక్షస స్త్రీలకు భయ సంత్రస్తములై నాదములు చేస్తూ పారిపోతున్న పక్షుల వల్ల నిద్రాభంగం అయినది. మహాకపిని దర్శించిరి.

విశాలాక్షి సమీపించి అడిగిరి. అతడెవ్వడు ? ఎక్కడి నుంచి వచ్చినాడు, నల్లని కనులు గలదనా వివరింపుము. సర్వాంగ సుందరి, పతివ్రత అయిన సీత పలికెను. "రాక్షసుల మాయలు నాకేమి తెలియును. పాము యొక్క పాదములు పామే ఎరుగును". వైదేహి సమాధానం వినిరాక్షస స్త్రీలు పరుగున రావణుని వద్దకు చేరి హనుమ భయంకర ఆకారము గూర్చి వివరింపుట. రాక్షసేశ్వరుడైన రావణుడు రాక్షస స్త్రీల మాట విని మండిపడుట; వెలుగుతున్న దీపముల నుంచి రాలిపడే నూనెబిందువులవలె, రావణుని కనులనుంచి రాలెను. కింకరులను పంపుట. వీరుడైన మారుతి కింకర

రాక్షసులందరిని నిహితులను చేయుట తెలిసి ప్రహస్తుని పుత్రుని యుద్ధమునకు పంపుట.

త్రిచత్వారింశః సర్గః :

హనుమ చైత్యప్రాసాదమును నాశనము చేయుట; హనుమ కింకరులను వధించాక అశోకవనమును భగ్నమొనర్చితిని. దేవాలయ రూపములోనున్న ప్రాసాదాన్ని పాడుచేయలేదు అని అనుకొని, చైత్య ప్రాసాదము పై కెగిరి కూర్చుండెను. తన గర్జన ధ్వనితో ప్రతిధ్వనింపజేస్తూ అనేక ప్రాసాదములు బ్రద్ధలు కొట్టుట.

చతుశ్చత్వారింశః సర్గః :

జంబుమాలి మరణం; ప్రవాస్తుని కుమారుడు జంబుమాలి ధనుర్ధారియై యుద్ధమునకు బయలుదేరెను. హనుమని చూసి తీక్షణములగు బాణములతో కొట్టెను. మహాకపికి కోపము వచ్చెను. బండని పెకిలించి అతని పై వేయుట; ఆ శిలను జంబుమాలి పదిబాణములతో కొట్టుట; మద్ది చెట్టును పీకి మహావీరుడు హనుమ వేగంగా త్రిప్పుట. జంబుమాలి వదిలిన బాణములు వలన హనుమకి మిక్కిలి కోపం వచ్చుట. అంత ఇనుప గుదియను తీసి అతివేగ సంపన్నుడైన హనుమ దాన్నితిప్పి జంబుమాలి రొమ్ముపై విసిరెను. జంబుమాలి తలగాని, చేతులుగాని, గాడిదలుకాని, భూమి పై కాన రాలేదు. అది తెలిసిన రాక్షసరాజు దశకంతుడు రావణుడు మంత్రి పుత్రులను శీఘ్రమే కపిప్రవరునితో పోరాడమని ఆజ్ఞాపించుట.

పంచ చత్వారింశః సర్గః :

రావణుడు పంపిన మంత్రి పుత్రులను సహరించుట; రావణుని ఆజ్ఞ ప్రకారం అగ్నివలె వెలుగొందుతూ, కపి ప్రవవరుడను అంతమొందించుటకు బయలుదేరిరి. మేలిమి బంగారు ఆభరణములు ధరించిన ఆ యేడ్గురు

మంత్రిపుత్రులు వొకరికొకరు పోటీపడి సింహాద్వారం వద్దనున్న మారుతి పై విరుచుకుపడిరి. బాణ వర్షమును కురిపించిరి. వారి బాణము, రథవేగములను విఫలం చేసెను హనుమ.

వీర్యవంతుడు, శత్రుతాపకుడు, వాయుదేవునివలె పరాక్రమం గల హనుమ కొందరిని పాదములతో, మరికొందరిని గ్రుద్దియు, నులిమి చంపివేసెను. మంత్రిపుత్రులు, సైనికులు చనిపోగా భయత్రస్తమైన సేన దిక్కుదిక్కులకు పారిపోయెను. ఇంకనూ వచ్చే రాక్షసులతో యుద్ధం చేయసంకల్పించి సింహద్వారం వద్దనే ఉండెను.

షట్చత్వారింశః సర్గః :

వానరవీరుడుహనుమ పంచసేనానులను కడతేర్చుట; మంత్రిపుత్రులు మరణించారని తెలియగానే రావణుడు కర్తవ్య నిర్ధారణము చేసికొనెను. విరూపాక్షుడు, దుర్ధరుడు, యూపాక్షుడు, ప్రఘునుడు, భాసకర్ణులతో – ఓ సేనాగ్రగాములగు వీరులారా! యుద్ధమునకు పొందు అతను మహాప్రాణివలె ఉన్నాడని రావణుడు పలికెను. నాగ, యక్ష, గంధర్వ, దేవ, అసుర, మహర్షులను జయించిన ఆ సేనా నాయకులు రావణుని ఆజ్ఞప్రకారం చతురంగ బలమును తీసుకొని పోయిరి.

భయంకర ఆయుధములతో ఆయా స్థలములనుండి విరుచుకుపడిరి. వాయు పుత్రుడు శరీరం పెంచెను. ఆకాశమునకు ఎగిరి పిడుగు పడినట్లుగా ఆ దుర్ధర్షుని రథము పై పడెను. గుర్రములతో సహా దుర్ధర్షుడు ప్రాణములు విడచెను.

విరూపాక్ష, యూపాక్షులను పెకిలించిన మద్దిచెట్లతో చంపెను. మిగిలిన ఇద్దరిని, మృగము, సర్పము, వృక్షములతో నిండిన పర్వతంను పెకిలించి రాక్షసులను చంపెను. తిరిగి మరల సింహద్వారంకు వెళ్ళెను యుద్ధకాంక్ష తీరక.

సప్తచత్వారింశః సర్గః :

అక్షుడి మరణం; హనుమంతుని చేత ఐదుగురు సేనాపతులు నిహతులైనట్లు విని రావణుడు సమర్థుడు, యుద్ధోన్ముఖుడు అయిన అక్షరాక్షసుడను చూచెను. అగ్నిహోత్రుని వలె సభలో నిలబడెను. అనేక తపస్సులు చేసి సాధించినది, సూర్యకాంతిని పోలు కాంతి వంటిది, ఎనిమిది కత్తులతో కూడినది, మనోవేగమున సమానమైన వేగముగల ఎనిమిది గుర్రాలతో ఉన్న దివ్యరథమును ఎక్కి దేవతలు సాటియైన పరాక్రమం గల అక్షరాక్షసుడు వెడలెను.

వాడి అయిన బాణములతో హనుమను కొట్టెను. దేవదానవులకు భయం కలిగేలా బాణములు వదిలెను. భూమి కంపించెను. ఆకాశము ధ్వని చేసెను, సముద్రం క్షోభిల్లెను.

హనుమ సింహనాదం చేసెను. సకల యుద్ధ విధానములను ప్రయోగించి అక్షుని రథ అశ్వములను ఆకాశమార్గమున అరచేతి చరుపుతో చంపెను. అక్షు రాక్షసుడు భూమి పై పడెను.

ఆకాశంలోనికి ఎగిరెను. కపివరుడు ఆకాశమార్గమున సంచరించు అక్షుని రెండు పాదములు పట్టుకొనెను. వేయిసార్లు తిప్పి నేల పై కొట్టెను. రక్తం గక్కుకుని మరణించెను. పిమ్మట హనుమ ప్రళయకారుని వలె ద్వారం వద్దకు పోయెను.

అష్టచత్వారింశః సర్గః :

ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మాస్త్రము వేయుట; హనుమ బద్దుడవుట; అక్ష కుమారుడు మరణించటంతో, కోపంతో మండిపడుతూ, శస్త్ర ప్రయోగం ఎరిగినవాడు, బ్రహ్మాస్త్రము ఒడిసినవాడు, అయిన ఇంద్రజిత్తును ఆజ్ఞాపించెను. మహాబలశాలి, శ్రీమంతుడు, రాక్షసాధిపతి పుత్రుడు ఇంద్రసమానుడగు, ఇంద్రజిత్తు శీఘ్రముగా తండ్రికి ప్రదక్షిణం చేసెను.

శస్త్రకోవిదుడు, ఇంద్రజిత్తు యుద్ధరంగమున చేయు ధనుష్టంకారము విని మృగములు ఆర్తనాదములు చేసెను. వజ్రాయుధంతో సరి అయిన బాణములను హనుమ పైకి వదిలెను. యుద్ధకళా విశారదులగు వారిరువురు భయంకరంగా యుద్ధము చేసిరి. ఎటులైనను హనుమని నిగ్రహించుటకై బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించెను. బ్రహ్మయొక్క గౌరవార్థమై భక్తితో హనుమ కట్టుబడెను. జనపనారతో, చెట్లనారలతో హనుమంతుని కట్టివేసిరి. తేజో బల సమన్వితుడై ప్రజ్వలించే సూర్యునివలె ఉన్న హనుమ గూర్చి తెలుసుకోమని దశముఖుడు రావణుడు, శీలవృద్ధులగు మంత్రులకి ఆదేశించెను.

వానరరాజగు సుగ్రీవుని నుంచి దూతగా వచ్చెనని హనుమ పలికెను.

ఏకోనపంచాశః సర్గః :

రావణ వైభవం హనుమ గాంచుట; హనుమ రాక్షస రాజగు రావణుని వీక్షించెను. సహజ తేజస్సుతో, మణి, వజ్రములు, ముత్యములు పొదగబడిన కిరటాన్ని ధరించి, రక్తవర్ణములైన కనులు గలిగి, పది శిరస్సులతో ప్రకాశించు రావణుని గాంచెను. ఆహా! ఏమి రూపం, ఏమి శక్తి ఈ రాక్షసరాజు రాజోచితమైన అన్ని సర్వలక్షణములు కలిగి ఉన్నాడు, అతనిలో అధర్మమే లేకున్నా ఇంద్రుని దేవ లోకమును పాలించు సమర్థుడు, అర్హుడు కదా! అని అనుకునెను.

పంచాశః సర్గః :

రావణుడు కపిప్రవరుడు హనుమని ప్రశ్నించుట; రాక్షసరాజు ఎర్రబడిన గంభీరార్థయుక్తముతో హనుమతో నా నివాసమునకు ఇంద్రుడు పంపగా వచ్చినావా ? కుబేర, యమ, వరుణుల తరుపున గుప్తచారిగా వచ్చితివా ? నీ తేజము, వానరులకి ఉండదు. అప్పుడా కపిప్రవరుడు, వారెవ్వరునను పంపలేదు. విష్ణువు పంపలేదు. నా ఆత్మ రక్షణకై యుద్ధము

చేసితిని. దేవాసురులకైన అస్త్రములతో నన్ను బంధించే శక్తిలేదు. నీ దర్శనార్థమై వచ్చితిని. నిను చూడవలెనన్న కోరికతో బ్రహ్మాస్త్రమునకు బద్ధుడనయితిని. నేను వానరుడని. మహాత్ముడు, వేదాలని ఎరిగినవాడు, తేజస్వియగు రామునకు దూతను. నా హిత వచనములను వినుము.

కుజదశా దోష నివారణకు

శత్రు విజయమునకు వ్యాపారవృద్ధికి

ఏకపంచాశః సర్గః

(రావణునకు రామసుగ్రీవుల పరాక్రమము హనుమ చెప్పుట)

తం సమీక్ష్య మహాసత్త్వం సత్త్వవాన్ హరిసత్తమః
వాక్య మర్థన దవ్యగ్రస్తమువాచ దశాననమ్. 1
అహం సుగ్రీవసందేశా దిహ ప్రాప్త స్తవాలయమ్,
రాక్షసేంద్ర హరీశ స్త్వాం భ్రాతా కుశల మబ్రవీత్. 2
భ్రాతుః శృణు సమాదేశం సుగ్రీవస్య మహాత్మనః,
ధర్మార్థోపహితం వాక్య మిహ చాముత్ర చ క్షమమ్. 3
రాజా దశరథో నామ రథకుంజరవాజిమాన్,
పితేవ బంధు ర్లోకస్య సురేశ్వరసమద్యుతిః 4
జ్యేష్ఠస్తస్య మహాబాహుః పుత్రః ప్రియకరః ప్రభుః,
పితు ర్నిదేశా న్నిష్క్రాంతః ప్రవిష్టో దండకావనమ్. 5
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా చాపి భార్యయా,
రామో నామ మహాతేజా ధర్మ్యం పంథాన మాశ్రితః. 6
తస్య భార్యా వనే నష్టా సీతా పతి మనువ్రతా,
వైదేహస్య సుతా రాజ్ఞో జనకస్య మహాత్మనః. 7
స మార్గమాణ స్తాం దేవీం రాజపుత్ర స్సహానుజః,
ఋశ్యమూక మనుప్రాప్త స్సుగ్రీవేణ సమాగతః. 8

తస్య తేన ప్రతిజ్ఞాతం సీతాయాః పరిమార్గణమ్,
సుగ్రీవస్యాపి రామేణ హరిరాజ్యం నివేదితమ్. 9
తత స్తేవ మృధే హత్వా రాజపుత్రేణ వాలినమ్,
సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే హర్యృక్షణాం గణేశ్వరః. 10
త్వయా విజ్ఞాతపూర్వశ్చ వాలీ వానరపుంగవః,
రామేణ నిహత స్సంఖ్యే శరే ణై కేన వానరః. 11
స సీతామార్గణే వ్యగ్ర స్సుగ్రీవ స్సత్యసంగరః,
హరీన్ సంప్రేషయామాస దిశ స్సర్వా హరీశ్వరః. 12
తాం హరీణాం సహస్రాణి శతాని నియుతాని చ,
దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే హ్యధ శ్చోపరి చాంబరే. 13
వైనతేయసమాః కేచిత్ కేచిత్తత్రానిలోపమాః,
అసంగగతయః శీఘ్రా హరివీరా మహాబలా!. 14
అహం తు హనుమా న్నామ మారుత స్యౌరస స్సుతః,
సీతాయా స్తు కృతే తూర్ణం శతయోజన మాయతమ్. 15
సముద్రం లంఘయిత్వైవ తాం దిదృక్షు రిహా - - గతః,
భ్రమతా చ మయా దృష్టా గృహే తే జనకాత్మజా. 16
తద్భవాన్ దృష్టధర్మార్థ స్తపః కృతపరిగ్రహః,
పరదారా న్మహాప్రాజ్ఞ నోపరోద్ధుం త్వమర్హసి. 17
న హి ధర్మవిరుద్ధేషు బహ్వపాయేషు కర్మసు,
మూలఘాతిషు సజ్జంతే బుద్ధిమంతో భవద్విధాః 18
కశ్చ లక్ష్మణముక్తానాం రామకోపానువర్తినామ్,
శరాణా మగ్రతః స్థాతుం శక్తో దేవాసురేష్వపి. 19
న చాపి త్రిషు లోకేషు రాజన్ విద్యేత కశ్చన,
రాఘవస్య వ్యలీకం యః కృత్వా సుఖ మవాప్నుయాత్. 20

తత్త్రికాలహితం వాక్యం ధర్మ్య మర్థానుబంధి చ,
మన్యస్వ నరదేవాయ జానకీ ప్రతిదీయతామ్. 21
దృష్టా హీయం మయా దేవీ లబ్ధం యదిహ దుర్లభమ్,
ఉత్తరం కర్మ యచ్ఛేషం నిమిత్తం తత్ర రాఘవః. 22
లక్షితేయం మయా సీతా తథా శోకపరాయణా,
గృహ్య యాం నాభిజానాసి పంచాస్యామివ పన్నగీమ్. 23
నేయం జరయితుం శక్యా సాసురై రమరైరపి,
విషసంసృష్ట మత్యర్థం భుక్త మన్న మివౌజసా. 24
తపస్సంతాపలబ్ధస్తే యో - యం ధర్మపరిగ్రహః,
న స నాశయితుం న్యాయ్య ఆత్మప్రాణపరిగ్రహః. 25
అవధ్యతాం తపోభి ర్యాం భవాన్ సమనుపవ్యతి,
ఆత్మన స్సాసురై ర్దేవైర్హేతు స్తత్రాప్యయం మహాన్. 26
సుగ్రీవో న హి దేవో - యం నాసురో న చ రాక్షసః,
న దానవో న గంధర్వో న యక్షో న చ పన్నగః,
తస్మాత్ ప్రాణపరిత్రాణం కథం రాజన్ కరిష్యసి. 27
న తు ధర్మోపసంహార మధర్మఫలసంహితమ్,
తదేవ ఫల మన్వేతి ధర్మ శ్చాధర్మనాశనః. 28
ప్రాప్తం ధర్మఫలం తావ ద్భవతా నాత్ర సంశయః,
ఫల మస్యా ప్యధర్మస్య క్షిప్రమేవ ప్రపత్స్యసే. 29
జనస్థానవధం బుద్ధ్వా బుద్ధ్వా వాలివధం తథా,
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ బుధ్యస్వ హిత మాత్మనః. 30
కామం ఖల్వహ మప్యేక స్సవాజిరథకుంజరామ్,
లంకాం నాశయితుం శక్త స్తస్యైష తు న నిశ్చయః. 31

రామేణ హి ప్రతిజ్ఞాతం హర్యృక్షగణసన్నిధౌ,
ఉత్సాదన మమిత్రాణాం సీతా యైస్తు ప్రధర్షితా. 32
అపకుర్వన్హి రామస్య సాక్షాదపి పురందరః,
న సుఖం ప్రాప్నుయా దన్యః కిం పునస్త్వద్విధో జనః. 33
యాం సీతే త్యభిజానాసి యేయం తిష్ఠతి తే వశే,
కాళరాత్రీతి తాం విద్ధి సర్వలంకావినాశినీమ్. 34
తదలం కాలపాశేన సీతావిగ్రహరూపిణా,
స్వయం స్కంధావసక్తేన క్షమ మాత్మని చింత్యతామ్. 35
సీతాయా స్తేజసా దగ్ధాం రామకోపప్రపీడితామ్,
దహ్యమానా మిమాం పశ్య పురీం సాట్టప్రతోళికామ్. 36
స్వాని మిత్రాణి మంత్రీంశ్చ
జ్ఞాతీన్ భ్రాతౄన్ సుతాన్ హితాన్,
భోగాన్ దారాంశ్చ లంకాం చ
మా వినాశ ముపానయ. 37
సత్యం రాక్షసరాజేంద్ర శృణుష్వ వచనం మమ,
రామదాసస్య దూతస్య వానరస్య విశేషతః. 38
సర్వాన్ లోకాన్ సుసంహృత్య సభూతాన్ సచరాచరాన్,
పునరేవ తథా స్రష్టుం శక్తో రామో మహాయశాః. 39
దేవాసురనరేంద్రేషు యక్షరక్షోగణేషు చ,
విద్యాధరేషు సర్వేషు గంధర్వే షూరగేషు చ. 40
సిద్ధేషు కిన్నరేంద్రేషు పతత్రిషు చ సర్వతః,
సర్వభూతేషు సర్వత్ర సర్వకాలేషు నాస్తి సః,
యో రామం ప్రతియుధ్యేత విష్ణుతుల్యపరాక్రమమ్. 41

సర్వలోకేశ్వర స్త్వైవం కృత్వా విప్రియ ముత్తమమ్.
రామస్య రాజసింహస్య దుర్లభం తవ జీవితమ్. 42
దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ నిశాచరేంద్ర
గంధర్వవిద్యాధరనాగయక్షాః,
రామస్య లోకత్రయనాయకస్య
స్థాతుం న శక్తా స్సమరేషు సర్వే. 43
బ్రహ్మా స్వయంభూ శ్చతురాననో వా
రుద్ర స్త్రిణేత్ర స్త్రిపురాంతకో వా,
ఇంద్రో మహేంద్ర స్సురనాయకో వా,
త్రాతుం న శక్తా యుధి రామవధ్యమ్. 44
స సౌష్ఠవోపేత మదీనవాదినః
కపే ర్నిశ మ్యాప్రతిమో - ప్రియం వచః,
దశాననః కోపవివృత్తలోచన
స్సమాదిశ త్తస్య వధం మహాకపేః. 45

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే సుందరకాండే
ఏకపంచాశః సర్గః.

ఆంజనేయుని స్మరిస్తూ ఈ సర్గమ పఠించవలెను.
పిదప మినుములు పొడి కలిపిన అన్నము నివేదించాలి.

ఏక పంచాశః సర్గః :

సీత నొసంగకపోతే ప్రాణాలు దక్కవని రావణునకు హనుమ బోధించుట; ఎట్టి తొట్రుపాటు లేకుండా, రావణునితో హనుమ నిట్టనెను. దశరథరాజు పుత్రుడు, దేవేంద్రునితో సమానమైన తేజస్సు కలవాడు. తండ్రి ఆజ్ఞచే వనవాసానికి వచ్చినవాడు జగదభిరాముడు శ్రీరాముడు, విదేహరాజు.

జనకుని కూతురు, సీత, రాముని భార్య, జనస్థానమున ఆమె తప్పిపోయినది. భార్యను వెదుకుతూ సుగ్రీవుని కలుసుకొన్నాడు. వాలిని వధించాడు, సుగ్రీవుడు సీత నన్వేషిస్తూ వానరులు అన్ని దిక్కులకు వెళ్ళినారు. సీత కొరకు శతయోజనములు పొడవుగల సముద్రందాటి ఇక్కడికి వచ్చినాను. సీతను చూచినాను.

ఓ మహాప్రాజ్ఞా పరదారల నీ ఇంట బంధించుట ఉత్తమ లక్షణం కాదు. శ్రీరాముడు, లక్ష్మణుడు విడుచు బాణములు ఎదురు ఎవ్వరు నిలబడలేరు. ఓ రాక్షసరాజా! వానరుడను, దూతను, నా సత్యవచనం వినుము. ఓ నిశాచార రాజా, యక్షులు, విద్యాధర, ఇంద్రుడు, రుద్రుడు, నాగులెవ్వరూ శ్రీరాముని ఎదుట నిలవజాలరు. రామునను వేడుకొనుము వినుమని పెక్కు వాక్కులు పలికిన హనుమను చంపమని దశముఖుడు ఆదేశించెను.

ద్విపంచాశః సర్గః :

దూతను చంపుట ధర్మం కాదని విభీషణుడు రావణుడునకు చెప్పుట; ఓ రాక్షసరాజా, వీరుడగు మహారాజా, దూతను చంపుట లోకాచారమునకు, ధర్మమునకు విరుద్ధం. నీవు ధర్మజ్ఞుడవు. ఉచితానుచితములు ఎరింగి తగిన దండన విధింపుమని విభీషణుడు పలికెను.

మహాబలుడు, రాక్షసరాజు, సురలోక శత్రువు, విష్ణుద్వేషి అయిన రావణుడు విభీషణుని వాక్యములను అంగీకరించెను.

త్రిపంచాశః సర్గః :

దూతవధ నిందితమని హనుమ తోకను కాల్చుట; వానరులకు మిక్కిలి ప్రియమైనది, ఆభరణం అయిన తోకను కాల్చమని చతుష్పథయక్తమగు నగరమునంతను తిప్పమని రాక్షసులకి ఆదేశించెను. పాత గుడ్డలు తోకకి కట్టి తైలములతో తడిపి నిప్పు అంటించిరి. స్త్రీలు, వృద్ధులు, యువకులు,

బాలురు ఆనందంతో అరిచిరి. వానరశ్రేష్ఠుని పట్టుకొని నగరమంతా తిప్పిరి. లంకా నగరమంతా చూపితిరి.

రాక్షసస్త్రీలు సీతాదేవికి చెప్పిరి. అప్రియమైన వార్త విని సీత శోకసంతుప్త అయినది. హనుమ బంధనములు తెంచుకొని వేగముగా పైకి ఎగిరెను. పర్వత ఆకారం దాల్చి రాక్షస పురుషులను చంపి లంకా పట్టణముకేసి దృష్టి సారించెను.

శనిదశా దోష నివారణకు ధర్మాభివృద్ధికి, ఇల్లు, తోటలు అభివృద్ధికి

చతుఃపంచాశః సర్గః

(రావణుని లంకా దహనము)

వీక్షమాణ స్తతో లంకాం కపిః కృతమనోరథః,
వర్ధమానసముత్సాహః కార్యశేష మచింతయత్. 1
కిన్ను ఖల్వవశిష్టం మే కర్తవ్య మిహ సాంప్రతమ్,
యదేషాం రక్షసాం భూయ స్సంతాపజననం భవేత్. 2
వనం తావత్ ప్రమథితం ప్రకృష్టా రాక్షసా హతాః,
బలైకదేశః క్షపితః శేషం దుర్గవినాశనమ్. 3
దుర్గే వినాశితే కర్మ భవే త్సుఖపరిశ్రమమ్,
అల్పయత్నేన కార్యే - స్మిన్ మమ స్యాత్సఫలః శ్రమః. 4
యో హ్యయం మమ లాంగూలే దీప్యతే హవ్యవాహనః,
అస్య సంతర్పణం న్యాయ్యం కర్తు మేభి ర్గృహోత్తమైః. 5
తతః ప్రదీప్తలాంగూలః సవిద్యుదివ తోయదః,
భవనాగ్రేషు లంకాయాం విచచార మహాకపిః. 6
గృహా ద్గృహం రాక్షసానా ముద్యానాని చ వానరః,
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః. 7

అవప్లుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనమ్,
అగ్నిం తత్ర స నిక్షిప్య శ్వసనేన సమో బలీ. 8
తతో - న్యత్ పుప్లువే వేశ్మ మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్,
ముమోచ హనుమా నగ్నిం కాలానలశిఖోపమమ్. 9
వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః,
శుకస్య చ మహాతేజా స్సారణస్య చ ధీమతః. 10
తథా చేంద్రజితో వేశ్మ దదాహ హరియూథపః.
జంబుమాలే స్సుమాలేశ్చ దదాహ భవనం తతః. 11
రశ్మికేతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రో స్తథైవ చ,
హ్రస్వకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః. 12
యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య రక్షసః,
విద్యుజ్జిహ్వస్య ఘోరస్య తథా హస్తిముఖస్య చ. 13
కరాళస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి,
కుంభకర్ణస్య భవనం మకరాక్షస్య చైవ హి. 14
యజ్ఞశత్రోశ్చ భవనం బ్రహ్మశత్రో స్తథైవ చ,
నరాంతకస్య కుంభస్య నికుంభస్య దురాత్మనః. 15
వర్జయిత్వా మహాతేజా విభీషణగృహం ప్రతి,
క్రమమాణః క్రమేణైవ దదాహ హరిపుంగవః. 16
తేషు తేషు మహార్హేషు భవనేషు మహాయశాః,
గృహే ష్వృద్ధిమతా మృద్ధిం దదాహ స మహాకపిః. 17
సర్వేషాం సమతిక్రమ్య రాక్షసేంద్రస్య వీర్యవాన్,
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రావణస్య నివేశనమ్. 18
తత స్తస్మిన్ గృహే ముఖ్యే నానారత్నవిభూషితే,
మేరుమందరసంకాశే సర్వమంగళశోభితే. 19

ప్రదీప్త మగ్ని ముత్సృజ్య లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితమ్,
ననాద హనుమాన్ వీరో యుగాంతజలదో యథా. 20
శ్వసనేన చ సంయోగా దతివేగో మహాబలః,
కాలాగ్నిరివ జజ్వాల ప్రావర్ధత హుతాశనః. 21
ప్రదీప్త మగ్నిం పవన స్తేషు వేశ్మ స్వచారయత్,
అభూ చ్ఛ్వసనసంయోగా దతివేగో హుతాశనః 22
తాని కాంచనజాలాని ముక్తామణిమయాని చ,
భవనా న్యవశీర్యంత రత్నవంతి మహాంతి చ. 23
తాని భగ్నవిమానాని నిపేతు ర్వసుధాతలే,
భవనానీవ సిద్ధానా మంబరాత్ పుణ్యసంక్షయే. 24
సంజజ్ఞే తుముల శ్శబ్దో రాక్షసానాం ప్రధావతామ్,
స్వగృహస్య పరిత్రాణే భగ్నోత్సాహోర్జితశ్రియామ్,
నూన మేషో - గ్ని రాయాతః కపిరూపేణ హా ఇతి. 25
క్రందంత్య స్సహసా పేతుః స్తనంధయధరాః స్త్రియః,
కాశ్చి దగ్నిపరీతేభ్యో హర్మ్యేభ్యో ముక్తమూర్ధజాః. 26
పతంత్యో రేజిరే - భ్రేభ్య స్సౌదామిన్య ఇవాంబరాత్. 27
వజ్రవిద్రుమ వైదూర్యముక్తారజతసంహితాన్,
విచిత్రాన్ భవనాన్ ధాతూన్ స్యందమానాన్ దదర్శ సః. 28
నాగ్ని స్తృప్యతి కాష్ఠానాం తృణానాం హరియూథపః,
నాగ్నే ర్నాపి విశస్తానాం రాక్షసానాం వసుంధరా. 29
క్వచి త్కింశుకసంకాశాః క్వచిచ్ఛాల్మలిసన్నిభాః,
క్వచిత్కుంకుమసంకాశా శ్శిఖా వహ్నేశ్చకాశిరే. 30
హనూమతా వేగవతా వానరేణ మహాత్మనా,
లంకాపురం ప్రదగ్ధం త ద్రుద్రేణ త్రిపురం యథా. 31

తతస్తు లంకాపురపర్వతాగ్రే
సముత్థితో భీమపరాక్రమో - గ్నిః,
ప్రసార్య చూడావలయం ప్రదీప్తో
హనూమతా వేగవతా విసృష్టః. 32
యుగాన్తకాలానలతుల్యవేగ
స్సమారుతో - గ్ని ర్వవృధే దివిస్పృక్,
విధూమరశ్మి ర్భవనేషు సక్తో
రక్షశ్శరీరాజ్య సమర్పితార్చిః. 33
ఆదిత్యకోటిసదృశ స్సుతేజా
లంకాం సమస్తాం పరివార్య తిష్ఠన్,
శబ్దై రనేకై రశనిప్రరూఢై
ర్భిందన్నివాండం ప్రబభౌ మహాగ్నిః. 34
తత్రాంబరా దగ్ని రతిప్రవృద్ధో
రూక్షప్రభః కింశుకపుష్పచూడః,
నిర్వాణధూమాకులరాజయశ్చ
నీలోత్పలాభాః ప్రచకాశిరే - భ్రాః. 35
వజ్రీ మహేంద్ర స్త్రిదశేశ్వరో వా
సాక్షా ద్యమో వా వరుణో - నిలో వా,
రుద్రో - గ్ని రర్కో ధనదశ్చ సోమో
న వానరో - యం స్వయమేవ కాలః. 36
కిం బ్రహ్మణ స్సర్వపితామహస్య
సర్వస్య ధాతు శ్చతురాననస్య,
ఇహా - - గతో వానరరూపధారీ
రక్షోపసంహారకరః ప్రకోపః. 37

కిం వైష్ణవం వా కపిరూప మేత్య
రక్షోవినాశాయ పరం సుతేజః,
అనన్త మవ్యక్త మచిన్త్య మేకం
స్వమాయయా సాంప్రత మాగతం వా. 38

ఇత్యేవ మూచు ర్బహవో విశిష్టా
రక్షోగణా స్తత్ర సమేత్య సర్వే,
సప్రాణిసంఘాం సగృహాం సవృక్షాం
దగ్ధాం పురీం తాం సహసా సమీక్ష్య. 39

తతస్తు లంకా సహసా ప్రదగ్ధా
సరాక్షసా సాశ్వరథా సనాగా,
సపక్షిసంఘా సమృగా సవృక్షా
రురోద దీనా తుములం సశబ్దమ్. 40

హా తాత హా పుత్రక కాంత మిత్ర
హా జీవితం భోగయుతం సుపుణ్యమ్,
రక్షోభి రేవం బహుధా బ్రువద్భిః
శబ్దః కృతో ఘోరతర స్సుభీమః. 41

హుతాశనజ్వాలసమావృతా సా
హతప్రవీరా పరివృత్తయోధా,
హనూమాతః క్రోధబలాభిభూతా
బభూవ శాపోపహతేవ లంకా. 42

స సంభ్రమత్రస్తవిషణ్ణరాక్షసాం
సముజ్జ్వలజ్జ్వాల హుతాశనాంకితామ్,
దదర్శ లంకాం హనుమా న్మహామనాః
స్వయంభూకోపోపహతా మివావనిమ్. 43

భంక్త్వా వనం పాదపరత్నసంకులం
హత్వా తు రక్షాంసి మహాంతి సంయుగే,
దగ్ధ్వా పురీం తాం గృహరత్నమాలినీం
తస్థౌ హనూమాన్ పవనాత్మజః కపిః. 44

త్రికూటశృంగాగ్రతలే విచిత్రే
ప్రతిష్ఠితో వానరరాజసింహః,
ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీ
వ్యరాజతా - - దిత్య ఇవాంశుమాలీ. 45

స రాక్షసాం స్తాన్ సుబహూంశ్చ హత్వా
వనం చ భంక్త్వా బహుపాదపం తత్,
విసృజ్య రక్షోభవనేషు చాగ్నిం
జగామ రామం మనసా మహాత్మా. 46

తతస్తు తం వానరవీరముఖ్యం
మహాబలం మారుతతుల్యవేగమ్,
మహామతిం వాయుసుతం వరిష్ఠం
ప్రతుష్టువు ర్దేవగణాశ్చ సర్వే. 47

భంక్త్వావనం మహాతేజా హత్వా రక్షాంసి సంయుగే,
దగ్ధ్వా లంకాపురీం రమ్యాం రరాజ స మహాకపిః. 48

తత్ర దేవా స్సగంధర్వా స్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః,
దృష్ట్వా లంకాం ప్రదగ్ధాం తాం విస్మయం పరమం గతాః. 49

తం దృష్ట్వా వానరశ్రేష్ఠం హనుమంతం మహాకపిమ్,
కాలాగ్ని రితా సంచింత్య సర్వభూతాని తత్రసుః. 50

దేవాశ్చ సర్వే మునిపుంగవాశ్చ
గంధర్వవిద్యాధరనాగయక్షాః,

భూతాని సర్వాణి మహాంతి తత్ర
జగ్ముః పరాం ప్రీతి మతుల్యరూపామ్. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే సుందరకాండే
చతుఃపంచాశః సర్గః

మహాతేజశ్శాలి మహాకపి హనుమంతుని ధ్యానిస్తూ పారాయణ చేయాలి.
పిదప చక్కెర పొంగలి నివేదించాలి.

చతుష్పంచాశః సర్గః :

విభీషణుని ఇల్లు తప్ప తక్కిన రాక్షసులందరి గృహాలని హనుమ కాల్చుట; రాక్షసులకి సంతాపము చెందే మరోపని చేయవలెనని హనుమ సంకల్పించెను. అగ్నిదేవునకు లంకా పట్టణమునందలి భవనములను సంతర్పణ చేయవలెనని అనుకొనుట. లంకలోని గృహాలలో ఉపరితలం పైనుంచి సంచరించి వీర్యవంతుడు, మహాపార్శ్వుని, సారణ, రశ్మికేతు, సూర్యకేతు, కుంభ, నికుంభ మొదలగు రాక్షసవీరుల ఇళ్ళకి నిప్పు పెట్టెను. బంగారు కిటికీలు, వజ్రాలు, మణులు కలవి అయిన భవనములు అగ్నికి తోడయిన గాలి వలన కూలిపోతుండెను. లంకా నగరవాసులు క్షోభిల్లిపోయెను. ఆ కార్యమునకు సకల దేవతలు ఆనందించిరి.

పంచపంచాశః సర్గః :

హనుమ సీతాదేవిని తిరిగి దర్శించుట; హనుమ తోకను సముద్రంలో ముంచి చల్లార్చిన పిదప లంకా నగరమును చూసి చింతించెను. ఎంతటి కృత్యము నాచరించితినని చింతించెను. లంకను తగల బెట్టునప్పుడు జానకి రక్షణ మరిచితిని. నా స్వామి నేమని సమాధాన పరచాలి. సీత మరణించినా, భార్య వియోగుడై రాముడు మరణించును. లక్ష్మణుడు, భరత, శతృఘ్నులు మరణించుదురు. అలా ఆలోచిస్తున్న హనుమకు శుభశకునములు

ఎదురయ్యెను. మంగళ రూపిణి శ్రీరాముని హృదయ వల్లభయనగు సీత నశింపదు. తన కనులతో రాజకుమారి యగు సీతను మరల చూడవలెనని అనుకొనెను.

షట్పంచాశః సర్గః :

సీతను చూసి, హనుమ సముద్ర లంఘనం చేయుట; (శింశుపావృక్ష మూలనున్న) జానకిని సమీపించి – నా భాగ్యము అక్షతురాలినిగా కనుగొంటిని అని తిరిగు ప్రయాణం సిద్ధపడినాడు వాయుపుత్రుడు హనుమ.

వాయుపుత్రుడు కపిశ్రేష్ఠుడైన హనుమ ప్రభువు రాముని దర్శించవలెనని అరిష్టమను పర్వతంను అధిరోహించెను. ఆ పర్వతంను భూమిలో సమస్థితి కలిగించి ఆకాశమార్గమున ప్రయాణించినాడు పవననందనుడు.

సప్తపంచాశః సర్గః :

వాయుపుత్రడు, వానరవీరులను కలసుకొనుట; అతిపెద్ద నావ సముద్రమును దాటునట్టు వాయువేగంతో ఆకాశచారియు మహాత్ముడు, హనుమంతుడు పోసాగెను.

ఉత్తర తీరమున్నవారు, హనుమ రాకకై నిరీక్షిస్తున్నారు వానరశ్రేష్ఠులు. మహామేఘపు గర్జనను వింటిరి. తొడల వేగముచే ఏర్పడిన ఆ ధ్వని అందరూ విని మిక్కిలి సంతోషించి, గెంతులు వేసిరి. అందరూ బలవంతుడగు హనుమ చుట్టూ చేరిరి. దుంపలు, కానుకలు నిచ్చి పూజించిరి. " చూచితి సీతనని" పలికెను.

వానరలు సంతసంతో తోకలనెత్తి నేలకి కొట్టిరి. ప్రభు భక్తికి, శక్తికి, ధైర్యమునకు శ్రీరాముని భార్య, వైదేహి, జానకి మహాసాధ్వి అయిన సీతని చూసినందుకు జేజేలు పలికారు. అంగద, జాంబవంతుడు, హనుమ వానర వీరులతో మహేంద్ర పర్వతం దివ్యకాంతితో విరాజిల్లెను.

అష్టపంచాశః సర్గః :

మహాబల సంపన్నుడు హనుమ వానరవీరులకి లంకా వృత్తాంతము తెలుపుట; జాంబవంతుడు మిక్కిలి సంతోషించి, ప్రీతిమంతుడైన పవననందనుని సీతాదేవిని చూచి వచ్చిన విధమును వివరింపమని కోరెను.

సీతాదేవికి శిరః ప్రణామము చేసి ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. దక్షిణ తీరము చేరదలచుచూ, ఏకాగ్రతకలవాడనై ఈ మహేంద్ర పర్వతం నుంచి ఆకాశమునకు ఎగిరితిని. మైనాకుడు వచనం విని, ఆపై సర్పములకు తల్లి అయిన సురసాదేవిని చూసితిని. ఆమెని మెప్పించితిని. అట్లు లంకలో ప్రవేశించటం, శింశుపా వృక్షము వద్దనున్న పూజ్యురాలగు సీతను చేరటం. ఆమె వాక్కులు వినటం. అంతటా హనుమ వానర ముఖ్యులకు వివరించుట.

ఏకోనషష్టితమః సర్గః :

దశముఖుని చంపి సీతను తెచ్చి శ్రీరామునకు అప్పచెప్పవలని వానరుల దర్పోక్తులు; సీతను చూసిన నా మనస్సు సంతోషభరితమయినది. ఆమె తపోబలంతో లోకములను పోషించగలదు. కోపం వచ్చినా భస్మము చేయగలదు. అగ్ని దహించని దానిని కూడా మహాసాధ్వి తన క్రోధంతో దహింప వేయగలదు.

మహా పతివ్రత అయిన సీత దేవేంద్రుని భార్య శచీదేవి వలె రాముని కంటే వేరొకరి యందు మనసు నిలుపకున్నది. సదా శోకించుచున్నది.

మీ అనుజ్ఞ అయినా ఇంద్రజిత్తును ఓడించగలను. నే కురిపించిన శైలవర్షము దేవతలనే నశింప చేయగలదు. మీ ఆజ్ఞలేని కారణంగా నా పరాక్రమమును ప్రయోగించలేదు.

రాక్షసులకు, వారి పెద్దలను వీరుడగు వాలిపుత్రుడు ఒక్కడు చాలు నాశనం చేయుటకు. కోసలాధిపతి శ్రీరామచంద్రునకు దాసుడను.

మృగనయని, భర్తయందు మహాభక్తిగలది, మహాభాగ్యసంపన్నురాలు సీతకెట్లు శోక పరాయణం నుంచి విముక్తి. పెద్దలు ఏది కర్తవ్యమో ఆలోచింపుడు.

షష్టితమః సర్గః :

రామాజ్ఞ ప్రకారమే నడుచుకోవలెనని వానరవీరులు అనుకొనుట; వాలి పుత్రుడు అంగదుడు ఇట్లనెను. సీతను చూచితిమని, తీసుకొని రాలేదని పలుకుట సరికాదు. నే వక్కడినే లంకానగరమును, బలవంతుడైన రావణుడుని నా యుద్ధనైపుణ్యంతో చంపగలను. అస్త్రనిపుణులు శక్తివంతులైన వారు నావెంట నున్న ఇక చెప్పేది ఏముంది రావణునను చంపి సీతను తీసుకొని, కృతకృత్యులమై రాఘవుని దర్శించి సీతను సమర్పించుటయే. కిష్కింధలోని వారికెందులకు కష్టములని పలికెను.

అర్థకోవిదుడగు జాంబవంతుడు, “బుద్ధిమంతుడైన ఓ అంగదా, నీవు ఇప్పుడు చెప్పినది తెలివి అయిన పనికాదు. దక్షిణ దిక్కు సీతను వెదకవలెననే ఆజ్ఞ. రావణుని జయించి సీతను తీసుకెళ్ళినా రాచధర్మం.” కులధర్మం ప్రకారం రాఘవుడు మెచ్చుకొనడు. సుగ్రీవుడు, రామలక్ష్మణులు ఉన్న చోటుకు పోయెదమని పలికెను.

ఏకషష్టితమః సర్గః :

మధువనము ధ్వంసము; వానర వీరులందరూ అర్థవంతమగు జాంబవంతుని పలుకులను విశ్వసించెను. మహేంద్ర పర్వతం పై నుంచి అందరూ పైకెగిసిరి. రామకార్యము సాధించి, రామ ప్రియమైన సీత దర్శనవార్త మోసుకుంటూ వృక్షములతో నందనవనముల బోలియున్న సుగ్రీవుడి మధువనమునకు పోయిరి. పింగళవర్ణము కలిగిన వానరవీరులు, తేనె త్రాగుటకు (మధువు) అనుమతి నిమ్మని యువరాజు అంగదుడు, వానరవీరుడు జాంబవంతులను అడిగెను.

ధీమంతుడైన అంగదుని అనుమతితో త్రాగిరి, పాడిరి, వంగిరి, నృత్యము చేసితిరి. కొందరరచితిరి, పడిరి, చెట్లు పైకి ఎక్కి మధువనంలో గల సుందర సుగంధ భరితములైన ఫలములను తినుచు, మదోన్మత్తులై మిక్కిలి సంతసంతో హర్షము పొందినారు.

ఆపై మధువనమంతా భక్షించుటయే కాక చెట్లు విరిచిరి. ఆకులు, పూవులు రాల్చిరి.

వనరక్షకుడు, వృద్ధుడైన దధిముఖుడు మధుపానంతో మత్తెక్కిన వానరవీరులను కోపంతో ఆపుటకు ప్రయత్నించెను. కఠినోక్తులతో వనం ధ్వంసం చేయవలదని కోరెను. బుజ్జగించెను. కలహించెను.

అతన్ని చుట్టిముట్టి, గోళ్ళతో గీరిరి, కాళ్ళతో మోదిరి, వనరక్షకుడిని పీడించితిరి. మిగిలిన వనములోని ఫలాలని ఆరగించినారు.

ద్విషష్టితమః సర్గః :

దధిముఖుని వేదనము; శ్రేష్ఠుడు, హరిప్రవరుడు అంగదుడు వానరవీరులతో "యథేచ్ఛముగా మధువు త్రాగుము. ఏ జంకును వలదు." అనెను. ధీమంతుడు హనుమంతుడు సీతను చూచిన ఆనందంతో, అంగదుని అనుమతితో బలిమితో మధువనమున వానరులు యధేచ్ఛగా సంచరించితిరి. తేనెతెట్టలు చేతబట్టి త్రాగిరి.

మిగిలిన వాటిని త్రుంచిరి. ఒకరిపై ఒకరు వేసుకొనిరి. తత్పరులగు వనరక్షకులను వానరులను బాదిరి, మద్యం వలన వచ్చిన మత్తుతో సింహనాదములు చేసితిరి. వనపాలకులను మోకాళ్ళు పట్టి అపానద్వారం చూపితిరి.

వనరక్షకుడు దధిముఖుడు, వానరులతో కలిసి వెళ్ళెను. మనుమడైన అంగదునితో తలపడెను. దధిముఖుడను తాత అని తలంపక చేతులు, తొడలు, నొప్పి కలిగేలా కొట్టెను.

దధిముఖుడు వానరులనుంచి తప్పించుకొని, సుగ్రీవునికి ప్రియమైనది, దివ్యమైనది అయిన మధువన దుస్థితి సుగ్రీవునకు విన్నవించవలెనని సుగ్రీవుడు, రాముడు, లక్ష్మణుడు, ఉన్న భూప్రదేశమునకు బైలుదేరెను.

త్రిషష్టితమః సర్గః :

వానర నిర్వాకం సుగ్రీవునకు దధిముఖుడు తెలుపుట; మహాబుద్ధిశాలి, దధిముఖుడు కపిప్రవరుడగు సుగ్రీవుని కాళ్ళపై పడెను. సత్యమే పలుకుము, నీకు అభయమిస్తున్నానని పలికే ఆ వానరరాజు సుగ్రీవుడు. వానరవీరుల నిర్వాకమంతా తెలిపెను.

కార్య విశారదుడగు సుగ్రీవుడు, లక్ష్మణ సందేహానికి సమాధానమిచ్చెను. హనుమ తప్పక సీత జాడ తెలిసికొని ఉండి ఉండును. లేనిచో ఇట్లు మితిమీరి ప్రవర్తించరు. దివ్యమైనది. తాత ముత్తాతల నుంచి వచ్చినది అయిన మధువనమును బలవంతంగా ఆక్రమించి నారంటే విదేహనందన సీత జాడ తెలిసి ఉండును. నీవిప్పుడే పోయి మధువనంను రక్షింపుము.

రామలక్ష్మణలిరువురు కార్యసిద్ధి అయినదని కనులు ప్రీతితో విప్పారెను. సుగ్రీవుడు మిక్కిలి ఆనందించెను.

చతుష్షష్టితమః సర్గః :

వానరవీరులతో కలిసి హనుమ కిష్కింధకు రావుట; దధిముఖుడు రామ, లక్ష్మణ సుగ్రీవులకు ప్రణమిల్లి వానరవీరులతో బైలుదేరి మధువనం చేరుట. అంగదునితో – సౌమ్యుడా – కోపం వలదు. బలసంపన్నుడా, యువరాజా, వానరేశ్వరుడైన సుగ్రీవుడు ప్రహర్షయక్తుడైనాడు. వేగిరంగా మిమ్మల్ని చూడదలిచాడు.

అందరూ రాముని చూడవలెనని, పులకితగాత్రులై రామ సుగ్రీవుల చెంత చేరిరి. మహాభుజుడు, హనుమ శ్రీరామునకు శిరమువంచి,

విదేహరాజపుత్రి, సీతాదేవి పాతివ్రత్య నియమవతియైయున్న 'సీతను చూచితిని' అని పలికెను. హనుమంతుని వదనంనుంచి వెలువడిన అమృతమైన పలుకులను రామ, లక్ష్మణులు పరిపూర్ణ ఆనందంను అనుభవించెను. సౌందర్యవతి, సుందరమోము గలది. సన్నని నడుము గలది నా ప్రియతమ సీత ఏమన్నదో చెప్పమని పవననందనుని అడిగెను రాఘవుడు.

రాహుదశాదోషనివారణకు కేతుదశా దోష నివారణకు

పంచషష్టితమః సర్గః

(సీతాదేవిచ్చిన చూడామణిని హనుమ రామునకు సమర్పించుట)

తతః ప్రస్రవణం శైలం తే గత్వా చిత్రకాననమ్,
ప్రణమ్య శిరసా రామం లక్ష్మణం చ మహాబలమ్. 1
యువరాజం పురస్కృత్య సుగ్రీవ మభివాద్య చ,
ప్రవృత్తి మథ సీతాయాః ప్రవక్తు ముపచక్రముః. 2
రావణాంతఃపురే రోధం రాక్షసీభిశ్చ తర్జనమ్,
రామే సమనురాగం చ యశ్చాయం సమయః కృతః,
ఏత దాఖ్యాంతి తే సర్వే హరయో రామసన్నిధౌ. 3
వైదేహీ మక్షతాం శ్రుత్వా రామ స్తూత్తర మబ్రవీత్, 4
క్వ సీతా వర్తతే దేవీ కథం చ మయి వర్తతే,
ఏతన్మే సర్వ మాఖ్యాత వైదేహీం ప్రతి వానరాః. 5
రామస్య గదితం శ్రుత్వా హరయో రామసన్నిధౌ,
చోదయంతి హనూమంతం సీతావృత్తాంతకోవిదమ్. 6
శ్రుత్వా తు వచనం తేషాం హనుమా న్మారుతాత్మజః,
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై తాం దిశం ప్రతి,
ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః సీతాయా దర్శనం యథా. 7

సముద్రం లంఘయిత్వా - హం శతయోజన మాయతమ్,
అగచ్ఛం జానకీం సీతాం మార్గమాణో దిదృక్షయా. 8
తత్ర లంకేతి నగరీ రావణస్య దురాత్మనః,
దక్షిణస్య సముద్రస్య తీరే వసతి దక్షిణే. 9
తత్ర దృష్టా మయా సీతా రావణాంతఃపురే సతీ,
సన్న్యస్య త్వయి జీవంతీ రామా రామ మనోరథమ్. 10
దృష్టా మే రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః,
రాక్షసీభి ర్విరూపాభీ రక్షితా ప్రమదావనే. 11
దుఃఖ మాసాద్యతే దేవీ తథా - దుఃఖోచితా సతీ. 12
రావణాంతఃపురే రుద్ధా రాక్షసీభి స్సురక్షితా,
ఏకవేణీధరా దీనా త్వయి చింతాపరాయణా. 13
అధశ్శయ్యా వివర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే,
రావణా ద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృత నిశ్చయా,
దేవీ కథంచిత్ కాకుత్స్థ త్వన్మనా మార్గితా మయా. 14
ఇక్ష్వాకువంశవిఖ్యాతిం శనైః కీర్తయతా - నఘ,
సా మయా నరశార్దూల విశ్వాస ముపపాదితా. 15
తత స్సంభాషితా దేవీ సర్వ మర్థం చ దర్శితా,
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతి ముపాగతా. 16
నియత స్సముదాచారో భక్తి శ్చాస్యా స్తథా త్వయి. 17
ఏవం మయా మహాభాగా దృష్టా జనకనందినీ,
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తా త్వద్భక్త్యా పురుషర్షభ. 18
అభిజ్ఞానం చ మే దత్తం యథావృత్తం తవాంతికే,
చిత్రకూటే మహాప్రాజ్ఞ వాయుసం ప్రతి రాఘవ. 19

విజ్ఞాప్యశ్చ నరవ్యాఘ్రో రామో వాయుసుత త్వయా,
అఖిలేనేహ యద్దృష్టమితి మా మాహ జానకీ, 20
అయం చాస్మై ప్రదాతవ్యో యత్నాత్ సుపరిరక్షితః,
బ్రువతా వచనా న్యేవం సుగ్రీవ స్యోపశృణ్వతః, 21
ఏష చూడామణిః శ్రీమాన్ మయా సుపరిరక్షితః. 22
మనశ్శిలాయా స్తిలకో గండపార్శ్వే నివేశితః,
త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్మర్తుమర్హసి. 23
ఏష నిర్యాతితః శ్రీమాన్ మయా తే వారిసంభవః,
ఏతం దృష్ట్వా ప్రమోదిష్యే వ్యసనే త్వామివానఘ.
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ. 24
ఊర్ధ్వం మాసా న్న జీవేయం రక్షసాం వశ మాగతా. 25
ఇతి మా మబ్రవీ త్సీతా కృశాంగీ ధర్మచారిణీ,
రావణాంతఃపురే రుద్ధా మృగీ వోత్ఫుల్లలోచనా. 26
ఏతదేవ మయా - - ఖ్యాతం సర్వం రాఘవ యద్యథా,
సర్వథా సాగరజలే సంతారః ప్రవిధీయతామ్. 27
తౌ జాతాశ్వాసౌ రాజపుత్రౌ విదిత్వా
తచ్చాభిజ్ఞానం రాఘవాయ ప్రదాయ,
దేవ్యా చాఖ్యాతం సర్వమే వానుపూర్వ్యాత్
వాచా సంపూర్ణం వాయుపుత్రః శశంస. 28

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే సుందరకాండే
పంచషష్టితమః సర్గః.

సద్గుణ సంపన్నురాలు సీతాదేవిని స్మరిస్తూ పారాయణం చేయాలి.
అప్పడే పితికిన పాలు లేదా చక్కెర పొంగలి నివేదించాలి.

పంచషష్టితమః సర్గః :

పురుష శ్రేష్ఠుడగు రామునకు సీతావచనమును హనుమ చెప్పుట; రామ, లక్ష్మణ, సుగ్రీవ అంగదుల సమక్షమున సీతా వృత్తాంత కోవిదుడు హనుమ అభివాదం చేసి సీత క్షేమవార్తను ఆమె ఉన్న దక్షిణ దిక్కుకు ప్రణామం చేసి చెప్పట నారంభించెను.

ప్రభూ! సీత జాడకై శతయోజన విస్తీర్ణమగు సముద్రమును దాటితిని. లంకా పట్టణం చేరితిని. పరమ పవిత్రమైన సీతమ్మ తల్లిని రాక్షస స్త్రీల మధ్య చూచితిని. నీయందే మనస్సు నింపుకొని ఉన్న సీతమ్మను గాంచితిని. ఓ దశరథనందనా ఇక ఒక్క మాసం కాలమే జీవించునని తెలిపెను.

జరిగిదంతయు వాయుపుత్రుడు, భీతహరిణము వలె భయభీతములై ఉత్ఫుల్లలైన నేత్రములతో సీతాదేవి చెప్పినది రాఘవునకు సంపూర్ణముగా చెప్పి చూడామణిని ఇచ్చెను.

షట్షష్టితమః సర్గః :

చూడామణిని చూసి రాఘవుడు విలపించుట; శ్రీరామచంద్రుడు ఆ చూడామణిని చూచి రోదనము చేసెను. సీతాదేవి ఫాలమున మణి శోభించు చుండెడిది.

దేవప్రవరులచే పూజింపబడినది. జనకుడు యజ్ఞం చేయగా దేవేంద్రుడు ఇచ్చినది, అయిన ఆ మణిని చూసి శ్రీరామచంద్రుడు తండ్రి దశరథుడును, జనకరాజును కూడా చూసినట్లు అన్పించెను. సీతయే తన కడకు చేరినట్టు అన్పించెను.

ఓ హనుమా! జానకీదేవి, ఇంకేమి చెప్పెను చెప్పుడు. నన్ను స్వాంతనపరుచుడు సౌమ్యుడయిన ఓ హనుమంతుడా! మధురప్రకృతి సీత ఏమన్నదో వివరింపుడని అడిగెను.

సప్తషష్టితమః సర్గః :

మధురభాషిణి సీతా వచనమును వాయుపుత్రుడు శ్రీరాముడునకు చెప్పుట; రామా! చిత్రకూటమున పూర్వం జరిగినదంతా నీ యభిజ్ఞానం కొరకు తెలిపినది. జనకుని కూతురు, వైదేహిని " ఓ దేవి నా వీపు పై ఎక్కుము శ్రీరామచంద్రునను చూడగలవని" కోరినాను.

అప్పుడా సత్యసంధురాలు, మహాకపి అది ధర్మంకాదని, నేను స్వతంత్రురాలై ఉండి కూడా నీ వీపు పై ఎక్కుట ధర్మంకాదు. రాజపుత్రులను చేరమని, ప్రయాణం సుఖమగునని పూజ్యురాలగు సీత సందేశ వచనమిచ్చినది. జానకీ దుఃఖ వేగమును, కష్టములపై కష్టములు ఎలా పడుచున్నదో అస్త్రకోవిధులలో శ్రేష్ఠుడు, శీలవంతుడు, సత్యవంతుడైన శ్రీరామునకు కపి ప్రవరుడు హనుమ వివరించెను. సీతాదేవి సమగ్ర క్షేమముగా ఉన్నదని నమ్ముమని కోరెను.

అష్టషష్టితమః సర్గః :

సీత సందేహ నివృత్తి కథనమును హనుమ తెలుపుట; ప్రయాణ సన్నాహంతో ఉన్న నాతో రాముని హితము గోరువాడన్న భావంతో నన్నాదరంతో చూసి సత్కరించి, రావణుని యుద్ధమున వధించి ఎట్లు తనని పొందగలడో అనేక విధములుగా రామునకు తెలుపమని చెప్పినది. గరుత్మంతుడు గాని, వాయుదేవుడు గాని, నీవుగాని మహాదధిని దాట శక్తి కలవారు. మిగిలిన వానరులు ఎలా రాగలరు ?

మహాభాగ్యవతీ! సంతాపం చెందకు. వానరవీరులు ఒకగెంతులో లంక చేరగలరు. కపి ముఖ్యులు, వానరులు, లంకలో భీకర గర్జనలు చేయగా త్వరలోనే వినగలవు. శత్రునాశకుడు, మహాపరాక్రమవంతుడు రాముడు సమగ్రసేనతో, దనుర్ధారియై వచ్చి విజయం పొంది నిన్ను తన నగరానికి తీసుకొని పోవుట త్వరలోనే జరుగును. వనవాసమును ముగించుకొని

రావణుని వధించి, మహాత్ముడు, పరాక్రమశాలి, శ్రీరాముడు నీతోపాటు అయోధ్య పట్టాభిషేకము చేసుకొనుచుండ త్వరలోనే గాంచగలవు, విశ్వసించి శాంతించమని, కార్యవిధులలో శ్రేష్ఠుడు, కపిప్రవరుడు, పవననందనుడు, వాయుపుత్రుడూ అయిన హనుమ మంగళకరమైన వాక్కులతో సీతకు విన్నవించెనని నరశ్రేష్ఠుడు, దశరథ తనయడగు రామునకు, హనుమంతుడు చెప్పెను.

రామాయణం విన్ననూ, చదివిననూ, దేవతులు ప్రసన్నమవుదురు.
సంతోషించెదరు.
ఓం.... శాంతి.... శాంతి.....
రామునకు జయం....
శ్రీరామునకు విజయం.....
రఘురామునకు విజయ సంపాదకము
మహాసాధ్వి సీతకు ప్రణామం...
రామబంటు హనుమకి నమస్కారం
లక్ష్మణ, భరత, శతృఘ్నులకు, వందనములు
సుగ్రీవ, అంగద, జాంబవంతులకు, వానర వీరులకు
దిగ్విజయం
ధర్మాయః కీర్తులనిచ్చు రామాయణ రచన చేసిన వాల్మీకికి
తలవంచి నమస్కారమ్.

